

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Α΄
«ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

του ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΠΑΓΟΥΝΗ

ΣΠΑΡΤΗ 2012

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

**ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ.**

του

Παγούνη Νικόλαου

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο
καθηγητικό σώμα για την μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης του
μεταπτυχιακού τίτλου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Οργάνωση και Διοίκηση
Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και
Διαχείρισης Αθλητισμού του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
στην κατεύθυνση «Οργάνωση & Διοίκηση Αθλητικών
Οργανισμών & Επιχειρήσεων»

Σπάρτη: 2012

Εγκεκριμένο από το Καθηγητικό Σώμα:

1^{ος} Επιβλέπων: Αθανάσιος Κριεμάδης : Αναπλ. Καθηγητής

2^{ος} Επιβλέπων: Ουρανία Βρόντου : Λέκτορας

3^{ος} Επιβλέπων: Ιωάννης Δουβής : Αναπλ. Καθηγητής

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παγούνης Νικόλαος: Παράγοντες και προϋποθέσεις ανάπτυξης
του αθλητικού τουρισμού στη Λίμνη Καστοριάς.

(Με την επίβλεψη του κ. Αθανάσιου Κριεμάδη, Αναπλ. Καθηγητή)

Στην εποχή μας ο αθλητισμός και ο τουρισμός αποτελούν δύο μεγάλους κοινωνικο-οικονομικούς και πολιτιστικούς θεσμούς, που έχουν σε πολλές περιπτώσεις άμεσες αλληλεπιδράσεις. Η χώρα μας διαθέτει παρά πολλούς τουριστικούς προορισμούς που αποτελούν ένα μοναδικό ιστορικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντολογικό απόθεμα όχι μόνο για την Ελλάδα, και την Ευρώπη αλλά για όλη την παγκόσμια κοινότητα. Η ανάπτυξη της χώρας μας συνδέεται με τη συνεχή και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη με σεβασμό στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. Μία από τις κατευθύνσεις της τουριστικής ανάπτυξης είναι και αυτή του αθλητικού τουρισμού, όπου είναι μία μορφή ενεργητικής και παθητικής ανάμιξης σε αθλητικές δραστηριότητες, με τυχαία ή οργανωμένη συμμετοχή, για επαγγελματικούς ή μη λόγους και προϋποθέτει μετακίνηση μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας».

Ο Αθλητικός Τουρισμός αποτελεί μία από τις σύγχρονες μορφές τουρισμού καθώς άρχισε σταδιακά να αναπτύσσεται τις τελευταίες δεκαετίες. Λόγω της συνεχούς εξέλιξης του τον κατατάσσουμε ως ειδική μορφή τουρισμού με ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Τα τελευταία χρόνια ο Αθλητικός Τουρισμός είναι πλέον αυτόνομο τμήμα της αθλητικής και τουριστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η ξεχωριστή μορφή του, και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ως ειδική μορφή τουρισμού μας δίνουν την δυνατότητα της προστιθέμενης αξίας στο παραγόμενο τουριστικό προϊόν, της ανάπτυξης και της γενικότερης αναβάθμισης σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Ο Αθλητικός Τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουριστικής και αθλητικής βιομηχανίας που μπορεί να αποφέρει μεγάλα έσοδα – κέρδη και να αναμορφώσει τις τοπικές κοινωνίες.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να μελετήσει τη περίπτωση της Λίμνης της Καστοριάς και των δραστηριοτήτων αθλητικού τουρισμού που μπορεί να αναπτυχθούν σ' αυτή, ως παράγοντα ανάπτυξης στην περιοχή, και το πόσο αναγκαίος καθίσταται ο ρόλος της κεντρικής κυβέρνησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης, και του ιδιωτικού τομέα και κατά πόσο όλοι αυτοί οι φορείς, μπορούν να συνεργαστούν, για την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη και προώθηση του αθλητικού τουρισμού στην

περιοχή. Επίσης αναδεικνύονται οι λόγοι που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, καθώς και οι βασικοί τομείς ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στην Καστοριά.

Η έρευνά πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των συνεντεύξεων σε συνδυασμό με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα, ότι η ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού είναι ένα δύσκολο στοίχημα, το οποίο όμως πρέπει να κερδηθεί. Παρεμβάσεις χρειάζονται σε πολλαπλά επίπεδα. Η διαμορφωθείσα, μετά τους Ολυμπιακούς του 2004, κατάσταση δεν είναι η πλέον ικανοποιητική τόσο σε επίπεδο ιδιωτικών επενδύσεων (οι οποίες όμως ακολουθούν αυξητικούς ρυθμούς), όσο και σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης που ακολουθεί βραδέως, σε αντιδιαστολή με την Τοπική Αυτοδιοίκηση που προσπαθεί να δημιουργήσει όσο μπορεί πιο ευνοϊκό κλίμα.

Λέξεις Κλειδιά: *αθλητικός τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός σε λίμνες, αθλητισμός αναψυχής.*

ABSTRACT

Pagounis Nikolaos: The sport tourism development.

The case of Kastorias lake.

(under supervision of Thanos Kriemadis, Associate Professor)

Nowadays sport and tourism are two major socio-economic and cultural institutions that have in many cases direct interactions. Our country has many tourist destinations which are a unique historical, cultural and environmental reserve not only for Greece and Europe but throughout the global community. The development of our country associated with the continuous and sustainable tourism development with respect to manmade and natural environment. One of the directions of tourism development is that of sports tourism, which is a form of active and passive involvement in sporting activities, accidental or organized participation, or non-business reasons and requires moving away from their home and work.

The Sports tourism is one of modern tourism and gradually began to grow in recent decades. Due to the continuous evolution of the rank as a special form of tourism with high quality features. In recent years the Sports Tourism is now an autonomous part of sports and tourism business. The separate form, and qualities as a special form of tourism gives us the possibility of added value generated in tourism product development and general upgrading of social and economic level. The Sports tourism is a form of tourism and sports industry that can generate large revenues - profits and reshape local communities.

The purpose of this study is to investigate the case of Kastoria's Lake and Sports Tourism activities that can grow in this, as a catalyst for development in the region, and how necessary it is the role of central government, local government and the private sector and whether all those institutions can work together for effective development and promotion of sports tourism in the region. Also highlighting the reasons for assisting in the development of sports tourism, as well as key areas of development of sports tourism in Kastoria.

The research conducted by the method of interviews in connection with the review of the literature to conclude that the development of sports tourism is a difficult bet, but which must be earned. Interventions are needed at multiple levels. The current state after the 2004 Olympics, is not the most satisfactory both in terms of

private investment (which, however, growth rates below) and a central administration that followed slowly, as opposed to the local government is trying to create as can more favorable climate.

Keywords: sport tourism, alternative tourism, leisure tourism, sustainability tourism, sport tourism events.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις πιο ειλικρινείς ευχαριστίες μου σε όλα τα μέλη της επιτροπής: κ. Κριεμάδη Αθανάσιο, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, κα Βρόντου Ουρανία, Λέκτορα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και κ. Δουβή Ιωάννη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Λέκτορα κα Βρόντου Ουρανία για την ανεκτίμητη βοήθεια που προσέφερε και την πολύτιμη καθοδήγησή της κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας μελέτης.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Περιφερειάρχη της Π.Ε Καστοριάς, τον Δήμαρχο Καστοριάς με τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, τον πρόεδρο του Εμπορικού Επιμελητηρίου, καθώς και όλους τους προέδρους των τοπικών αθλητικών και πολιτιστικών συλλόγων που συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη. Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε χάρη στη συνεργασία τους.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ, στους γονείς μου και στη σύζυγο μου Γεωργία, διότι χωρίς αυτούς δεν θα μπορούσα να παρακολουθήσω το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iv
ABSTRACT.....	vi
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	viii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	xii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	xii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	xii
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Ορισμός του προβλήματος	2
Ερευνητικές ερωτήσεις.....	2
Ερευνητικές υποθέσεις.....	3
Περιορισμοί.....	3
Η σημασία αυτής της μελέτης.....	4
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	5
Εισαγωγή στον τουρισμό.....	5
Ιστορική αναδρομή και η σύγχρονη διάσταση του τουρισμού	6
Οι τουρίστες	6
Οι τουριστικές επιχειρήσεις	6
Το τουριστικό σύστημα.....	7
Τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη.....	10
Χαρακτηριστικά της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος.....	10
Γενικό πλαίσιο προσέγγισης των επιπτώσεων του τουρισμού.....	13
Κοινωνικές επιπτώσεις	16
Περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις.....	18
Πολιτιστικές επιπτώσεις	23
Οικονομικές επιπτώσεις	25
Αλληλεπίδραση των τουριστών με τον τόπο υποδοχής	30
Προτάσεις και μέτρα προς την κατεύθυνση της καταγραφής και της μείωσης των αρνητικών τουριστικών επιπτώσεων στον τόπο υποδοχής	35
Αειφόρος-Βιώσιμος τουρισμός (Sustainable Tourism).....	36

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	37
Ο Αθλητικός Τουρισμός	42
Ορισμοί.....	43
Ο Αθλητικός τουρισμός σε παγκόσμιο επίπεδο & οι επιπτώσεις του	44
Οφέλη της επένδυσης στον Αθλητικό τουρισμό	48
Αθλητικός τουρισμός & Αθλητικές διοργανώσεις.....	49
Αθλητικός τουρισμός & Υπαίθριες Δραστηριότητες	56
Επαγγέλματα που προκύπτουν από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού.....	57
Ο Τουρισμός στην Ελλάδα	58
Η σημασία του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία.....	60
Αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα	61
Μορφές αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα	63
Πολιτικές ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα.....	64
Πλεονεκτήματα της Ελλάδας στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού	65
Λίμνες και αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	66
Εναλλακτικός τουρισμός στην Καστοριά	66
Αθλητικός τουρισμός & λίμνη Καστοριάς.....	68
Περιγραφή της Λίμνης	68
Αθλητικές δραστηριότητες στη Λίμνη	68
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	71
Δείγμα.....	71
Εργαλεία.....	72
Ανάλυση Δεδομένων	75
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	76
Αποτελέσματα Συνεντεύξεων με τους Δημόσιους φορείς Ανάπτυξης.....	76
Αποτελέσματα Συνεντεύξεων με τους φορείς του Ιδιωτικού Τομέα	80
Αποτελέσματα Συνεντεύξεων με τους Τοπικούς Συλλόγους	83
ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	86
Συζήτηση – Ερμηνεία Αποτελεσμάτων.....	86
Συμπεράσματα.....	90
Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	93

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ94

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα Π.1. Η τουριστική βιομηχανία	6
Διάγραμμα Π.2. Απλοποιημένο τουριστικό κύκλωμα	7
Διάγραμμα Π.3. Το τουριστικό σύνθετο	9

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας Π.1. Προσφορά θετικής ή αρνητικής κληρονομιάς	55
Πίνακας Π.2. Επιπτώσεις διοργανώσεων	57
Πίνακας Π.3. Η σημασία του τουρισμού για την ελληνική οικονομία	62
Πίνακας Π.4. Λίμνες και τεχνητές Λίμνες της Ελλάδας	68
Πίνακας Π.5. Λίμνες της Ελλάδας	69

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΕΟΤ – Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
Π.Ο.Τ. ή WTO - Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού
WTOBC – Επιχειρηματικό Συμβούλιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού
ΑΕΠ – Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Ε.Ε – Ευρωπαϊκή Ένωση
UEFA – Ευρωπαϊκή Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία
FIFA – Παγκόσμια Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία
ΜΜΕ – Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΙΤΕΠ – Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών & Προβλέψεων
ΣΕΤΕ – Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
ΗΠΑ – Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ο.Α – Ολυμπιακοί Αγώνες
ΚΜΑ – Κλασικός Μαραθώνιος Αθήνας
ΕΣΠΑ – Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΤΟΔΑ – Τμήμα Οργάνωσης & Διαχείρισης Αθλητισμού Παν/μιο Πελοποννήσου

NOK – Ναυτικός Όμιλος Καστοριάς

NEK – Ναυταθλητική Ένωση Καστοριάς

NOM – Ναυτικός Όμιλος Μαυροχωρίου

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Ο τουρισμός τις τελευταίες δεκαετίες έχει γνωρίσει έντονη ανάπτυξη, καθώς οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που συνέβησαν από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και μετά τον κατέστησαν προσιτό σε ολόένα και περισσότερο κόσμο, ενώ μέχρι τότε ο τουρισμός αποτελούσε προνόμιο της ανώτατης κοινωνικοοικονομικής τάξης. Ιδίως μετά το 1970, ο τουρισμός «αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας» (Κοκκώσης & Τσάρτας, 1999)

Καθώς άρχισε να γίνεται πιο προσιτός, και περισσότερα άτομα άρχισαν να κάνουν χρήση του, ξεκίνησε και η μαζικοποίησή του. Ογκώδη τουριστικά θέρετρα και μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες κατασκευάστηκαν με σκοπό την υποδοχή και φιλοξενία – διαμονή των τουριστών. Συγκεκριμένες τοποθεσίες αναδείχθηκαν σε κορυφαίους τουριστικούς προορισμούς. Τέτοια μέρη βάσισαν την ανάπτυξη τους πάνω στον τουριστικό επιχειρηματικό τομέα, και επέτρεψαν την τυποποίηση των αγαθών και υπηρεσιών που προσέφεραν, έτσι ώστε να συνεχίσουν να προσελκύουν μεγάλους αριθμούς τουριστών.

Με το πέρασμα των χρόνων, άρχισε να δημιουργείται από μια μερίδα τουριστών ζήτηση για άλλα είδη τουρισμού, λιγότερο τυποποιημένα, και στα οποία θα μπορούσαν να καταπιαστούν με διαφορετικές ασχολίες. Ήθελαν λιγότερο κόσμο, και υψηλότερη ποιότητα παρερχομένων υπηρεσιών (Βαρβαρέσος, 2000). Όπως ήταν αναμενόμενο, σύντομα δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη τέτοιων μορφών μη μαζικού τουρισμού. Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού αναπτύχθηκαν – και αναπτύσσονται ακόμα – ανταποκρινόμενες στην ολόένα διευρυνόμενη ποικιλία των ανθρώπινων αναγκών. Με αυτόν τον τρόπο, πλέον μπορεί κάποιος κατά την περίοδο των διακοπών του να ενασχοληθεί με τα αγαπημένα του χόμπι ή με το άθλημα που προτιμά. Ακόμα, μπορεί να απολαύσει υψηλότερη ποιότητα αγαθών και υπηρεσιών στη διάρκεια των διακοπών του, να μην εγκλωβίζεται σε ένα τυποποιημένο πρόγραμμα, αλλά αντιθέτως να απολαμβάνει και να κάνει χρήση μιας μεγαλύτερης ή μικρότερης ποικιλίας δραστηριοτήτων, ανάλογα με τις ανάγκες και την επιθυμία τους.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι συγκεκριμένες ειδικές μορφές του τουρισμού έχουν αποσπαστεί από το μοτίβο των διακοπών και του ελεύθερου χρόνου και έχουν

ως ένα βαθμό ενσωματωθεί στον εργασιακό χρόνο, όπως ο συνεδριακός τουρισμός και ο εκπαιδευτικός τουρισμός. Βέβαια ιδιαίτερες προοπτικές έχει στην Ελλάδα ο αθλητικός τουρισμός. Οι υποδομές που άφησε η Ολυμπιάδα του 2004 αλλά και επιμέρους αθλητικά γεγονότα, έχουν αφήσει μία πλούσια παρακαταθήκη.

Ορισμός του προβλήματος

Στην εργασία αυτή, θα ερευνήσουμε τους λόγους που οδηγούν στη χάραξη στρατηγικής, για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στη λίμνη της Καστοριάς, όπως και τους παράγοντες που τους επηρεάζουν.

Επιπρόσθετα, θα αναλυθούν θέματα όπως η διεκδίκηση πόρων από την κεντρική κυβέρνηση, η υλικοτεχνική υποδομή στην περιοχή, η υποστήριξη από τους αρμόδιους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και η υποστήριξη από τους τοπικούς άρχοντες.

Ερευνητικές ερωτήσεις

- α) Ποια η επίδραση της κεντρικής δημόσιας πολιτικής στην τοπική ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού;
- β) Ποια η αντίδραση του ιδιωτικού τομέα στην πιθανή ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή; Ποιες προϋποθέσεις προτείνουν ως καθοριστικές για μια σχετική ανάπτυξη;
- γ) Ποια η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χάραξη στρατηγικής και τη δημιουργία κινήτρων για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού;
- δ) Ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή;
- ε) Πως μπορούν να συνεργαστούν οι αρμόδιοι φορείς που σχετίζονται με τον αθλητισμό και τον τουρισμό μεταξύ τους, για να αναπτυχθεί ο Αθλητικός Τουρισμός στην περιοχή;
- στ) Ποιοι είναι οι λόγοι που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Καστοριά;
- ζ) Κινδυνεύει το οικοσύστημα τη περιοχής με την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού;

Ερευνητικές υποθέσεις

- α) Ο εναλλακτικός τουρισμός αξιοποιείται ως μέσο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της περιοχής;
- β) Οι κρατικές & τοπικές αρχές αντιλαμβάνονται τη σημασία του αθλητικού τουρισμού ως μέσω προαγωγής της υγείας και ως μέσω για την αύξηση των αθλητικών γεγονότων στην περιοχή.
- γ) Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει άμεσο και ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού της περιοχής.
- δ) Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, σχετίζεται με τους φυσικούς πόρους και το οικοσύστημα της κάθε περιοχής;
- ε) Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η προσέλκυση κεφαλαίων για επενδύσεις και η βελτίωση των υποδομών, είναι από τα κυριότερα οφέλη από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή.
- ζ) Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα κρίνεται αναγκαία και απαραίτητη για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή.

Περιορισμοί

Οι ακόλουθοι περιορισμοί αφορούν το σχεδιασμό της παρούσας μελέτης:

- α) Η συγκεκριμένη μελέτη κατέγραψε τις απόψεις του Αντιπεριφερειάρχη Καστοριάς, του Δημάρχου Καστοριάς, 3 αντιδημάρχων και 8 φορέων που σχετίζονται είτε με τον αθλητισμό, είτε με τον τουρισμό, σχετικά με το ποιοί είναι εκείνοι οι παράγοντες, που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή της Καστοριάς. Συνεπώς, βασίστηκε κυρίως στα δεδομένα που προέκυψαν από τη διάδραση με τους κατόχους των συγκεκριμένων θέσεων εργασίας. Έτσι, ήταν δύσκολο να υπολογιστούν παράγοντες όπως, ψυχική διάθεση, άσχημες μέρες ή προσωπικά προβλήματα, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων.
- β) Οι συνεντευξιζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με το εάν τους ενδιαφέρει η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή τους, εάν οι πόροι που διατίθενται για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Καστοριά επαρκούν, εάν επαρκούν οι υπάρχουσες υλικοτεχνικές υποδομές, και τα

προβλήματα που ενδεχομένως πρόκειται να αντιμετωπίσουν, υλοποιώντας το εγχείρημα αυτό.

Η σημασία αυτής της μελέτης

Ο τουρισμός τις τελευταίες δεκαετίες έχει γνωρίσει έντονη ανάπτυξη, ιδίως μετά το 1970, «αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας» (Κοκκώσης & Τσάρτας, 1999).

Η μαζικοποίηση όμως του τουρισμού, δημιούργησε μία μερίδα τουριστών, οι οποίοι έδειξαν ενδιαφέρον για άλλα είδη τουρισμού, λιγότερο τυποποιημένα, με διαφορετικές ασχολίες και ερχόμενοι σε μεγαλύτερη και συχνότερη επαφή με τη φύση αλλά και με τον αθλητισμό. Αυτή η νέα μορφή τουρισμού, ονομάζεται εναλλακτικός τουρισμός.

Η παρούσα μελέτη έγινε αφενός μεν για να εξεταστούν οι παράγοντες και οι προϋποθέσεις που συμβάλλουν, σε αυτό το νέο είδος τουρισμού στην περιοχή της Καστοριάς, αφετέρου να αποδειχθεί η σπουδαιότητά του, στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, όχι μόνο γιατί επιμηκύνει την τουριστική περίοδο σε 12 μήνες, αλλά και επειδή δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας. Επίσης ένας άλλος στόχος, ήταν να εξετάσουμε κατά πόσο αυτό το εγχείρημα αποτελεί προτεραιότητα τόσο των τοπικών αρχόντων, όσο και των αρμόδιων φορέων της περιοχής.

Οι συνεντευξιαζόμενοι, απάντησαν χωρίς άγχος μια και οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν βασίζονται στην ανωνυμία, έδειξαν διάθεση να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και το απόσταγμα των γνώσεών τους. Οι περισσότεροι από αυτούς, έχουν εκλεγεί για πρώτη φορά σε θέσεις άσκησης εξουσίας, και έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όχι μόνο για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στην Καστοριά, αλλά και για οποιαδήποτε άλλη πρόταση ή ιδέα, η οποία θα συμβάλει στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Εισαγωγή στον τουρισμό

Ο ορισμός του τουρισμού δεν είναι πάντα εύκολο να προσδιοριστεί καθότι περιλαμβάνει πολλές διαστάσεις και περικλείει πολλούς ενδιαφερομένους. Κατά καιρούς πολλοί είναι αυτοί που έχουν προσπαθήσει να ερμηνεύσουν τον τουρισμό αλλά δεν έχουν καταφέρει να συμπεριλάβουν όλες τις διαστάσεις του στην έννοια. Ουσιαστικά ο τουρισμός δεν είναι τίποτα άλλο από την πρόσκαιρη μετακίνηση ατόμων από τον τόπο διαμονής τους σ' έναν άλλο τόπο με σκοπό την οποιαδήποτε μορφή ψυχαγωγίας και την οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, υποδοχή και εξυπηρέτηση των ατόμων αυτών.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού ερμηνεύει ως τουρίστα κάθε άτομο που ταξιδεύει για περίοδο 24 ή περισσότερων ωρών σε μια χώρα διαφορετική από εκείνη της μόνιμης κατοικίας του. Ειδικότερα, ως τουρίστες θεωρούνται τα:

α) Άτομα που ταξιδεύουν για αναψυχή, για οικογενειακούς λόγους, για λόγους υγείας κ.τ.λ.

β) Άτομα που ταξιδεύουν για συμμετοχή σε συνέδρια ή σε οποιαδήποτε αντιπροσωπεία.

γ) Άτομα που ταξιδεύουν για επιχειρηματικούς σκοπούς.

δ) Άτομα που φθάνουν σε ένα τόπο με θαλάσσιες περιηγήσεις, ακόμα και αν παραμένουν σε αυτόν λιγότερο από 24 ώρες (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, 2007-<http://www.unwto.org/index.php>).

Ωστόσο για να γίνουν ακόμα πιο κατανοητές οι έννοιες τουρίστας και τουρισμός έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς και κάποιοι άλλοι ορισμοί. Ειδικότερα:

α) Τουρίστας είναι η άθροιση των φαινομένων και σχέσεων που προέρχονται από το ταξίδι και την διαμονή ανθρώπων οι οποίοι δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής, αρκεί αυτή η διαμονή να μην είναι μόνιμη (Τσάρτας, 1996).

β) Τουρισμός είναι η παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση και την κάλυψη των αναγκών του επισκέπτη μιας γεωγραφικής περιοχής (Ηγουμενάκης, 1996).

Ιστορική αναδρομή και η σύγχρονη διάσταση του τουρισμού

Στο τουριστικό σύστημα λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται ως τουρισμός. Μένει λοιπόν να προσδιορίσουμε ποια είναι τα συστατικά στοιχεία αυτής της δραστηριότητας. Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για τον τουρισμό. Από τους επικρατέστερους είναι ότι ο τουρισμός είναι η δραστηριότητα κατά την οποία άτομα ή ομάδες ανθρώπων μετακινούνται προσωρινά από τον τόπο κατοικίας τους σε άλλον τόπο για τουριστικό σκοπό και χρησιμοποιούν για αυτόν το σκοπό μέσα που προσφέρονται από την τουριστική βιομηχανία. Τα άτομα που μετακινούνται γι' αυτό το σκοπό ονομάζονται τουρίστες. Ο παραπάνω ορισμός περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία: α. Τα συστατικά στοιχεία του τουριστικού συστήματος, δηλαδή τους τουρίστες, τις τουριστικές επιχειρήσεις και λοιπούς παραγωγικούς τουριστικούς (και όχι μόνο) πόρους, β. Το στοιχείο του χώρου, γ. Το στοιχείο του χρόνου, δ. Την ύπαρξη τουριστικού σκοπού (Burkart A.J.-Medlik, 1995)

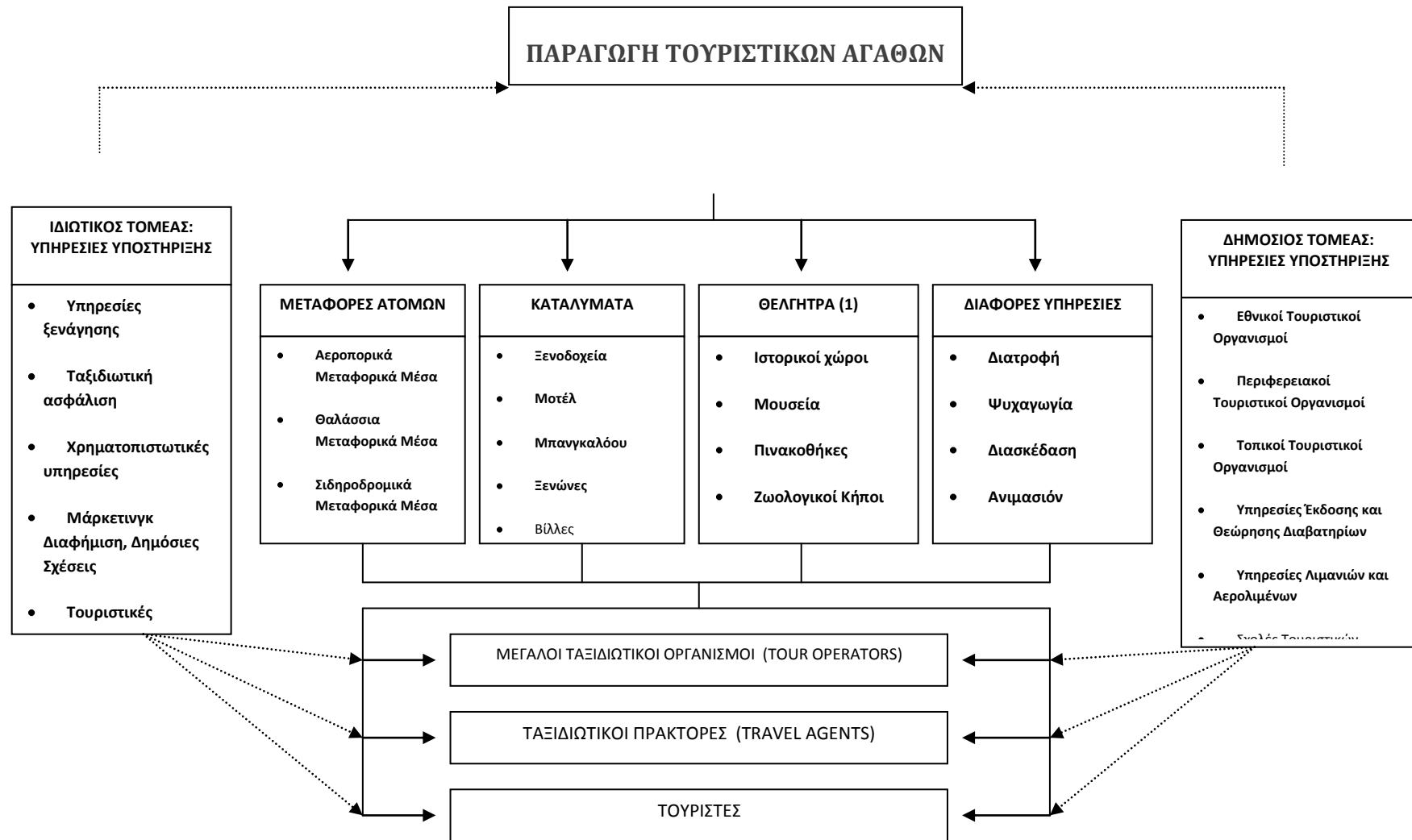
Οι τουρίστες

Οι άνθρωποι που κάνουν τουρισμό αποκαλούνται τουρίστες. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, δεν είναι όλα τα άτομα που ταξιδεύουν τουρίστες. Για να χαρακτηρίσουμε ένα άτομο ως τουρίστα πρέπει να λάβουμε υπόψη και τα λοιπά χαρακτηριστικά του τουρισμού. Οι ιδιότητες του τουρίστα, που τον διακρίνουν από τα άλλα άτομα που μετακινούνται έχουν λοιπόν σχέση με: α) την απόσταση που διανύεται από τον τόπο αναχώρησης μέχρι τον τόπο προορισμού, β) την χρονική διάρκεια της κυκλικής μετακίνησης που χαρακτηρίζει τον τουρισμό, γ) το σκοπό (Τσάρτας, 1996).

Οι τουριστικές επιχειρήσεις

Οι τουριστικές επιχειρήσεις είναι οικονομικές μονάδες, οι οποίες, στα πλαίσια του κοινωνικού καταμερισμού των έργων, ειδικεύονται στην παραγωγή τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, συνδυάζοντας τους συντελεστές παραγωγής, με σκοπό κυρίως το κέρδος. Το σύνολο των επιχειρήσεων αυτών αποτελούν την τουριστική βιομηχανία ή, καλύτερα, τον τουριστικό τομέα. Αυτός περιλαμβάνει μια ευρύτατη γκάμα επιχειρήσεων και οργανισμών που μαζί με τους άλλους τουριστικούς πόρους (θέλγητρα, μουσεία, υποδομές κ.ο.κ.) συναπαρτίζουν την τουριστική προσφορά. Για

να καταλάβουμε το πώς επεκτείνεται η τουριστική βιομηχανία, χρήσιμο είναι το Διάγραμμα 1. Σχετικά με τις τουριστικές επιχειρήσεις πρέπει να τονιστεί ότι αυτές δεν προσφέρουν αγαθά και υπηρεσίες μόνο στους τουρίστες. Έτσι, επιχειρήσεις που ανήκουν στον τουριστικό τομέα όπως τα ξενοδοχεία, μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες όπως λ.χ. διανυκτερεύσεις, δεξιώσεις, συνέδρια και σε πρόσωπα που δεν είναι τουρίστες. Το ίδιο και περισσότερο αφορά επιχειρήσεις που δεν ανήκουν αποκλειστικά στον τουριστικό τομέα, όπως είναι λ.χ. οι επιχειρήσεις μεταφορών, εστίασης κ.λ.π.

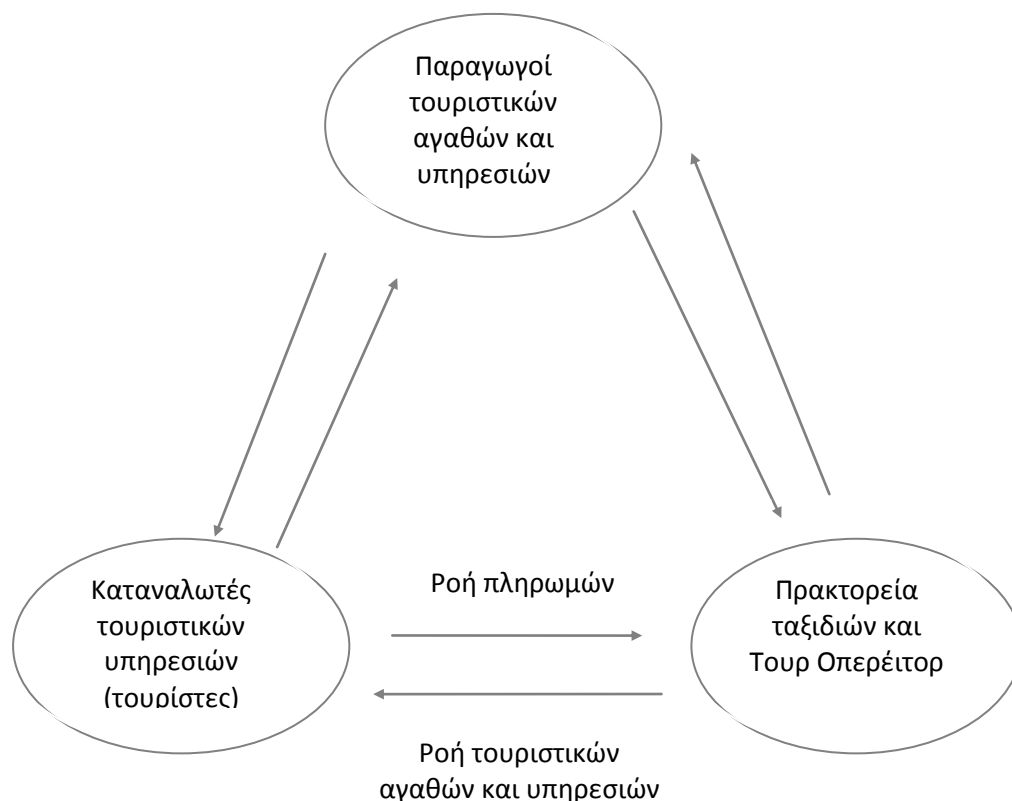
Διάγραμμα Π.1: Η τουριστική βιομηχανία

Πηγή: Buck R(1977),The Ubiquitous tourist brochure: explorations in its intended and unintended use, Annals of Tourism Research, (4)

(1) Θέλγητρα δημιουργήματα του ανθρώπου (ανθρωπογενή) και όχι της φύσης στους προορισμούς.

Το τουριστικό σύστημα

Οι συναλλαγές που λαμβάνουν χώρα στο τουριστικό σύστημα (προσφορά και ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών και αντίστοιχες πληρωμές) χαρακτηρίζουν το λεγόμενο τουριστικό κύκλωμα της οικονομίας. Σε απλοποιημένη μορφή αυτό το κύκλωμα εμφανίζεται στο ακόλουθο Διάγραμμα υπ' αριθ. 2.

Διάγραμμα Π.2. Απλοποιημένο τουριστικό κύκλωμα

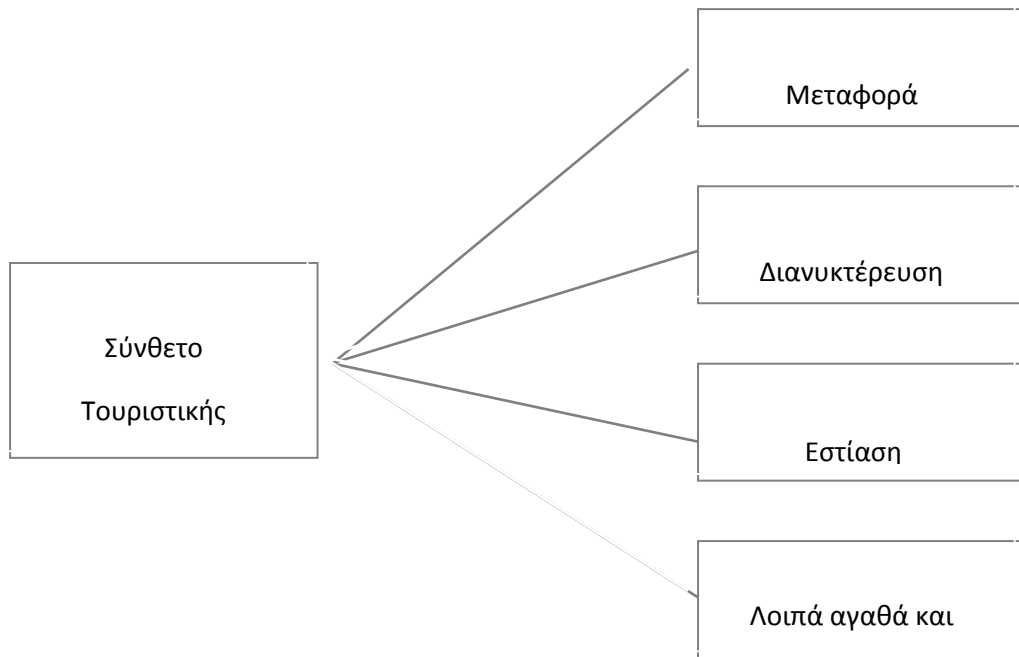
Πηγή: Buck R(1977). The Ubiquitous tourist brochure, *Annals of Tourism Research*, 4 (4)

Από τη μελέτη του παραπάνω διαγράμματος μπορούμε να κάνουμε τις ακόλουθες παρατηρήσεις (Κοκκώσης, 1996):

α) Η τουριστική ζήτηση που αναπτύσσουν οι τουρίστες μπορεί να ικανοποιηθεί είτε με αγορές τουριστικών αγαθών (σε αυτή τη περίπτωση μιλάμε για τουριστικές δαπάνες) απ' ευθείας από τους παραγωγούς αυτών είτε με τη βοήθεια των ενδιαμέσων του τουριστικού κυκλώματος που είναι τα πρακτορεία ταξιδιών και οι tour operator. Για παράδειγμα μπορούν να κλείσουν ένα δωμάτιο σε ξενοδοχείο ή να αγοράσουν ένα αεροπορικό εισιτήριο είτε απ' ευθείας από τους παραγωγούς

αυτών των υπηρεσιών (ξενοδοχείο ή αεροπορική εταιρία) είτε με τη μεσολάβηση των τουριστικών πρακτορείων ή μεγάλων ταξιδιωτικών οργανισμών (Tour Operators). Μπορούμε να πούμε ότι οι διαμεσολαβητές του τουρισμού παίζουν τον ίδιο ρόλο με αυτόν των εμπόρων της διακίνησης των προϊόντων. Αποτελούν τον κρίκο που ενώνει την προσφορά και τη ζήτηση. Οι ταξιδιωτικοί πράκτορες αποτελούν τους λιανοπωλητές και οι μεγάλοι ταξιδιωτικοί οργανισμοί (Tour Operators) τους χονδρεμπόρους του τουρισμού. Αρκετές φορές, βέβαια, οι μεγάλοι ταξιδιωτικοί οργανισμοί είναι και οι ίδιοι ιδιοκτήτες ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις που παρέχουν άμεσες τουριστικές υπηρεσίες. Έτσι λ.χ. το γνωστό Club Mediterranée έχει ξενοδοχεία, κατασκηνώσεις, πλοία κ.λ.π. Ένας από τους μεγαλύτερους ταξιδιωτικούς οργανισμούς του κόσμου η γερμανική TUI συμμετέχει σε ποσοστό 50% στα ξενοδοχεία της μεγαλύτερης αλυσίδας ξενοδοχείων στην Ελλάδα, την Grecotel (Κοκκώσης, 1996):

β) Παρόλο ότι φαινομενικά συμφέρει να παρακάμπτονται οι ενδιάμεσοι, εν τούτοις, οι περισσότεροι τουρίστες χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους. Ο λόγος είναι απλός. Οι ενδιάμεσοι, όπως και οι έμποροι, έχουν εξειδικευτεί στο να εξευρίσκουν τις φθηνότερες και καλύτερες υπηρεσίες και να τις προσφέρουν στους πελάτες τους σε τιμές χαμηλότερες από εκείνες που θα εξασφάλιζαν οι ίδιοι απευθυνόμενοι απ' ευθείας σε τουριστικές επιχειρήσεις. Επί πλέον πρέπει να τονιστεί ότι οι τουρίστες δεν αναπτύσσουν μια απλή τουριστική ζήτηση. Για την ικανοποίηση των αναγκών τους απαιτείται μια ποικιλία προϊόντων και υπηρεσιών που αποτελούν το λεγόμενο τουριστικό σύνθετο (τουριστικό πακέτο – package tours), όπως δείχνει το ακόλουθο Διάγραμμα 3 (Ηγουμενάκης et al, 2000).

Διάγραμμα Π.3: Το τουριστικό σύνθετο.

Πηγή: Ηγουμενάκης Γ. (1999). *Εισαγωγή στον Τουρισμό*. Αθήνα, Interbooks

Η προμήθεια αυτών των αγαθών και υπηρεσιών από τους κατάλληλους προμηθευτές, στον κατάλληλο τόπο και χρόνο και σε συμφέρουσα τιμή είναι εξαιρετικά δύσκολο να πραγματοποιηθεί απ' ευθείας από τον τουρίστα. Βεβαίως, με την ανάπτυξη του Διαδικτύου, η δυνατότητα υπερκέρασης των τουριστικών ενδιαμέσων με on-line κρατήσεις είναι ευκολότερη.

γ) Η εκπληκτική άνθηση του παγκόσμιου τουρισμού οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στους μεγάλους ταξιδιωτικούς οργανισμούς, οι οποίοι, είτε ως ενδιάμεσοι, είτε και ως παραγωγοί πρωτογενών τουριστικών υπηρεσιών, έχουν δημιουργήσει, προβάλλει και προωθήσει σε σημαντικό βαθμό, πολλούς τουριστικούς προορισμούς. Αυτό έγινε με τη σύνθεση και προσφορά φθηνών τουριστικών πακέτων που ικανοποιούν ένα πολύ σημαντικό τμήμα της τουριστικής ζήτησης.

Τουρισμός και οικονομική ανάπτυξη

Το τουριστικό προϊόν είναι από την φύση του ένα σύνθετο προϊόν στην παραγωγή και προσφορά του οποίου εμπλέκονται πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους κλάδοι της οικονομίας. Στη διαμόρφωση του τουριστικού προϊόντος συμβάλλουν οι φυσικοί πόροι, οι ανθρώπινοι πόροι, τα μέσα επικοινωνίας και μεταφορών, τα ξενοδοχεία και κάθε είδους καταλύματα, τα εστιατόρια, οι εγκαταστάσεις αναψυχής και αθλοπαιδιών, τα ταξιδιωτικά γραφεία, τα γραφεία πληροφόρησης του κοινού, τα γραφεία ενοικίασεως αυτοκινήτων, οι ξεναγοί, οι διερμηνείς, τα κρουαζιερόπλοια, οι εταιρείες ενοικίασης σκαφών, κ.ά. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι ο τουρισμός εξαρτάται και από την αποτελεσματικότητά ενός αριθμού άλλων τομέων, οι οποίοι του προσφέρουν εισροές – κλειδιά για την παραγωγική διαδικασία.

Χαρακτηριστικά της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος

Ο τουρισμός είναι ένα ευαίσθητο και εύθραυστο προϊόν. Πολλές φορές επηρεάζεται από απρόβλεπτους και ανεξέλεγκτους παράγοντες όπως είναι οι πόλεμοι, οι κοινωνικές αναταραχές, τα περιβαλλοντικά επεισόδια κ.α. Σε οικονομικούς όρους τα χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος συνδυάζονται στα παρακάτω:

- α) Η ζήτηση του τουριστικού προϊόντος επηρεάζεται σημαντικά τόσο από τις μεταβολές που πραγματοποιούνται στη τιμή του όσο και από αυτές που συμβαίνουν στο εισόδημα του τουρίστα – καταναλωτή. Ο καταναλωτής πάντα έχει την δυνατότητα να επιλέξει να πάει ή όχι διακοπές κάποιο χρόνο, επηρεαζόμενος από οικονομικούς, πολιτικούς ή άλλους λόγους.
- β) Το τουριστικό προϊόν είναι ένα εξαγόμενο προϊόν, όπως όλα τα άλλα προϊόντα που εξάγονται, χωρίς όμως να απολαμβάνει την ίδια μεταχείριση με αυτά.
- γ) Η εμφάνιση νέων και ειδικών μορφών τουρισμού οδήγησε στη τμηματοποίηση της αγοράς η οποία έχει ως στόχο να προσεγγίσει περισσότερο τον τουρίστα – καταναλωτή και να ικανοποιήσει καλύτερα συγκεκριμένες ανάγκες – επιθυμίες του. Έτσι σήμερα το τουριστικό προϊόν, δεν είναι όπως γινόταν μέχρι πρόσφατα, δηλαδή κάποια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, αλλά κάποια συγκεκριμένη μορφή τουρισμού.
- δ) Το τουριστικό προϊόν ακολουθώντας την τάση της διεθνοποίησης των

οικονομιών πήρε τα τελευταία χρόνια περισσότερο διεθνοποιημένο χαρακτήρα. Έτσι εισήλθαν στην αγορά νέα προϊόντα και νέοι τουριστικοί προορισμοί, οι οποίοι μέχρι πρόσφατα δεν είχαν προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού.

ε) Στην περίπτωση των άλλων προϊόντων, τα προϊόντα πηγαίνουν στον τόπο κατοικίας του καταναλωτή. Στην περίπτωση του τουριστικού προϊόντος ο καταναλωτής μετακινείται στον τόπο προσφοράς του τουριστικού προϊόντος.

δ) Επίσης στην περίπτωση των άλλων προϊόντων ο καταναλωτής έχει να επιλέξει μεταξύ ενός περιορισμένου σχετικά αριθμού. Αντίθετα το τουριστικό προϊόν προσφέρεται από ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό προμηθευτών, έτσι ώστε οι καταναλωτές να έχουν να επιλέξουν μεταξύ ενός πολύ μεγάλου αριθμού τόπων προορισμού.

ε) Στην περίπτωση του τουριστικού προϊόντος η αγορά γίνεται στον τόπο κατοικίας του τουρίστα ενώ η προσφορά στο τόπο εγκατάστασης του προμηθευτή.

στ) Οι καταναλωτές του τουριστικού προϊόντος είναι ξένοι. Οι κυβερνήσεις λοιπόν των χωρών υποδοχής είναι λιγότερο ευαίσθητες σε διάφορες πολιτικές οι οποίες έχουν αντιλαϊκό χαρακτήρα. Για παράδειγμα πιο εύκολα επιβάλουν φόρους στο τουριστικό προϊόν αφού δεν φοβούνται το πολιτικό κόστος που συνεπάγεται αυτή η πολιτική, επειδή οι τουρίστες δεν ψηφίζουν όπως κάνουν οι ντόπιοι φορολογούμενοι. Αυτός όμως είναι ένας λόγος κατά τον οποίο οι κυβερνήσεις αποτυγχάνουν να συνειδητοποιήσουν το οικονομικό κόστος που συνεπάγεται αυτή η πολιτική αφού οδηγεί σε λιγότερους τουρίστες, απώλεια θέσεων εργασίας και κλείσιμο ντόπιων επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια, οι ντόπιοι φορολογούμενοι ψηφίζουν με το ψηφοδέλτιο στην κάλπη ενώ οι ξένοι ψηφίζουν με «τα πόδια» πηγαίνοντας σε άλλον προορισμό που επιβαρύνει λιγότερο το τουριστικό προϊόν.

ζ) Ο τουρίστας δεν γνωρίζει εκ των προτέρων την ποιότητα των υπηρεσιών που θα του προσφερθεί. Αυτή εξαρτάται από την ποιότητα όλου του φάσματος των υπηρεσιών που θα έχει. Αν σε ένα στάδιο του φάσματος του πακέτου των υπηρεσιών η ποιότητα είναι χαμηλή τότε μπορεί το γεγονός αυτό να επηρεάσει την γενική εκτίμηση του τουρίστα για ολόκληρο το πακέτο. Ο τουρίστας δημιουργεί προσδοκίες με βάση τις πληροφορίες που συλλέγει. Στο

τέλος λοιπόν του ταξιδιού ο τουρίστας «κάνει το λογαριασμό» κατά πόσον ικανοποιήθηκαν ή όχι οι προσδοκίες του, και αξιολογεί τη σχέση τιμής-ποιότητας (value of money).

Τα κύρια χαρακτηριστικά της δομής του τουριστικού κλάδου και του προσφερόμενου προϊόντος συνοψίζονται στα παρακάτω:

α) Μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων. Σε όλη την αλυσίδα που προσφέρει το τουριστικό προϊόν δραστηριοποιείται ένας μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων (ξενοδοχεία, ταξιδιωτικά γραφεία, τουριστικοί πράκτορες, αεροπορικές εταιρίες κλπ). Το γεγονός αυτό από την μια πλευρά δίνει μια πλατιά επιλογή στον τουρίστα από την άλλη όμως οδηγεί σε έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων γεγονός που περιορίζει τα περιθώρια κέρδους.

β) Η τουριστική βιομηχανία παρά το διεθνή της χαρακτήρα χαρακτηρίζεται ως εύθραυστη. Μεταξύ των λόγων που συμβάλλουν σε αυτό περιλαμβάνονται (WTOBC, tourism taxation):

1. ο μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων
2. το γεγονός ότι το τουριστικό προϊόν έχει το στοιχείο της μόδας και της φθαρτότητας
3. η ζήτηση του τουριστικού προϊόντος δεν μπορεί να προβλεφθεί
4. η εποχικότητα που χαρακτηρίζει το τουριστικό προϊόν

Τα χαρακτηριστικά αυτά σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες ωθούν σε μεγάλη θνησιμότητα των επιχειρήσεων του κλάδου.

α) Κάθετη ενοποίηση. Τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται συγχωνεύσεις και εξαγορές μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων με στόχο την κάθετη ενοποίηση των επιχειρήσεων του κλάδου. Η ενοποίηση αυτή δίνει την δυνατότητα της προσφοράς από ένα προμηθευτή ολόκληρου ή μεγάλου μέρους του φάσματος των υπηρεσιών που απαρτίζουν το τουριστικό πακέτο. Με άλλα λόγια η κάθετη ενοποίηση επιτρέπει την αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας, οι οποίες οδηγούν στην μείωση του κόστους προσφοράς του τουριστικού πακέτου, αλλά και συγκέντρωσης της αγοράς σε μικρό αριθμό επιχειρήσεων

β) Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και διαδικασιών στην προσφορά τουριστικών υπηρεσιών. Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις τουριστικές

υπηρεσίες βελτιώνει την παραγωγικότητα τους, συνεπώς μειώνει το κόστος παραγωγής και βοηθά στην καλλίτερη οργάνωση και διοίκηση σε όλα τα επίπεδα της τουριστικής επιχείρησης.

Γενικό πλαίσιο προσέγγισης των επιπτώσεων του τουρισμού

Οι επιπτώσεις του τουρισμού στην κοινωνικοοικονομική, πολιτιστική και περιβαλλοντολογική δομή των χωρών αποτελεί κυρίαρχο θέμα μελέτης αναφορικά με την ανάλυση των χαρακτηριστικών της τουριστικής ανάπτυξης. Σύμφωνα με τους Κοκκώση και Τσάρτα (2001), ο όρος επιπτώσεις «χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλες τις αλλαγές που επέρχονται στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον των περιοχών ή χωρών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός και σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας του τουριστικού τομέα».

Οι Κομίλης και Βαγιονής (1999) αναφέρουν ότι το πλαίσιο προσέγγισης των επιπτώσεων του τουρισμού περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων που προκαλούν επιδράσεις και πέντε αναπτυξιακών παραμέτρων: α) χρήση των φυσικών πόρων, β) πληθυσμιακά και δημογραφικά μεγέθη, γ) κοινωνική και πολιτιστική διάσταση, δ) πρότυπα διαβίωσης και ε) πολιτικό και διοικητικό σύστημα. Αυτοί οι παράμετροι διακρίνονται στις εξής τρεις κατηγορίες.

1^η κατηγορία: Τύποι αλλαγών και επιδράσεων ανά παράμετρο

α) Χρήση φυσικών πόρων: Περιλαμβάνει αλλαγές στις οικονομικές δραστηριότητες, στη χρήση της γης, στους οικισμούς, στα δίκτυα συγκοινωνιών και επικοινωνιών, στην ελκυστικότητα του περιβάλλοντος και στη σχέση ζήτησης και χρήσης των φυσικών πόρων. Το ζήτημα αυτό θα εξεταστεί πιο αναλυτικά σε επόμενη υποενότητα του παρόντος κεφαλαίου.

β) Πληθυσμιακά και δημογραφικά μεγέθη: αναφέρεται σε αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού, αλλά και στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του, όπως αύξηση, σύνθεση της οικογένειας, μετανάστευση.

γ) Κοινωνική και πολιτιστική διάσταση: αναφέρεται σε αλλαγές που γίνονται στη γλώσσα, τα ήθη, τα έθιμα, τον τρόπο ζωής, την κοινωνική συνοχή αλλά και την ομοιογένεια που χαρακτηρίζει μία κοινωνία. Επίσης, σε αυτή τη διάσταση συγκαταλέγονται και αλλαγές όχι μόνο από τους ντόπιους κατοίκους απέναντι στους τουρίστες, αλλά και μεταξύ των κατοίκων του τόπου υποδοχής. Τέλος, σε αυτήν την κατηγορία εντάσσεται και η αλλαγή που

επέρχεται στη χρήση των κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, αλλά και στη φύση των κοινωνικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.

δ) Πρότυπα διαβίωσης: περιλαμβάνει αλλαγές στο διαθέσιμο εισόδημα, καθώς και αλλαγές στη διαθεσιμότητα και το κόστος των υπηρεσιών. Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται επίσης οι όποιες αλλαγές συντελούνται στην ποιότητα ζωής των κατοίκων, όπως ελαχιστοποίηση του διαθέσιμου χώρου για δραστηριότητες, ηχορύπανση, μόλυνση, κυκλοφοριακή κίνηση.

ε) Πολιτικό και διοικητικό σύστημα: αφορά τις αλλαγές που γίνονται στο επίπεδο της πολιτικής σταθερότητας, της αυτονομίας δράσης, της αποτελεσματικότητας των διοικητικών υπηρεσιών, καθώς και στην ικανότητα εφαρμογής και υλοποίησης των επιλεγμένων πολιτικών.

2^η κατηγορία: Ο ρόλος του τουρισμού και των ασκούμενων τουριστικών δραστηριοτήτων στη διαμόρφωση συγκεκριμένων επιδράσεων

α) Χρήση φυσικών πόρων: αναφέρεται στη χρήση όλων των κατηγοριών των πόρων για την οργάνωση και την ανάπτυξη του συνόλου των τουριστικών δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα, ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η διαχείριση των φυσικών πόρων μπορεί να επηρεάσει την ελκυστικότητα ενός τουριστικού προορισμού.

β) Πληθυσμιακά και δημογραφικά μεγέθη: αναφέρεται στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς και τη συνεπαγόμενη, πολλές φορές, μεταναστευτική κίνηση από και προς τον τόπο υποδοχής.

γ) Κοινωνική και πολιτιστική διάσταση: αναφέρεται στο ότι οι κοινότητες υποδοχής ενδέχεται να οδηγηθούν σε αλλοίωση, ή ακόμα και εμπορευματοποίηση, της πολιτιστικής τους κουλτούρας, σε μιμητισμό ή στη δημιουργία ανταγωνιστικών συναισθημάτων προς τους τουρίστες.

δ) Πρότυπα διαβίωσης: οι επιδράσεις του τουρισμού στα πρότυπα διαβίωσης μπορεί να είναι είτε θετικές, για παράδειγμα οφέλη από την αύξηση της απασχόλησης, αλλά και από τις νεοδημιουργηθείσες υποδομές, είτε αρνητικές, όπως για παράδειγμα αύξηση του εργατικού κόστους ή άνοδος των τιμών που οδηγεί σε πληθωριστικές πιέσεις.

ε) Πολιτικό και διοικητικό σύστημα: αναφέρεται στις πιθανές επιδράσεις που μπορεί να έχει ένας αυξημένος έλεγχος της τοπικής κοινωνίας από τους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού, ή και στο

γεγονός της υπερβολικής εξάρτησης από τα έσοδα από την τουριστική δραστηριότητα, τα οποία είναι συνάρτηση της ικανότητας ελέγχου των τουριστικών δραστηριοτήτων.

3^η κατηγορία: Κύρια ευθύνη και αντικείμενο πολιτικών παρέμβασης κατά χωρικό επίπεδο

α) Χρήση φυσικών πόρων: σε εθνικό επίπεδο οι πολιτικές δίνουν έμφαση σε εκείνες τις αναπτυξιακές δραστηριότητες που σχετίζονται με τους πόρους. Σε περιφερειακό επίπεδο γίνεται ο προσδιορισμός της χρήσης των πόρων, ενώ τέλος σε τοπικό επίπεδο οι τοπικές αρχές ελέγχουν τη χρήση των πόρων και παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες.

β) Πληθυσμιακά και δημογραφικά μεγέθη: σε εθνικό επίπεδο γίνεται παρακολούθηση και έλεγχος των δημογραφικών δεδομένων και των τάσεων που παρουσιάζει ο πληθυσμός της χώρας, ενώ παράλληλα υιοθετούνται και οι κατάλληλες πολιτικές για την αντιμετώπιση των όποιων ζητημάτων ανακύπτουν. Σε αυτήν την κατηγορία ο έλεγχος και η παρακολούθηση αυτών των μεγεθών δεν γίνεται σε τοπικό επίπεδο.

γ) Κοινωνική και πολιτιστική διάσταση: σε εθνικό επίπεδο υιοθετούνται εκείνα τα μέτρα και εκείνες οι πολιτικές που συνδυάζουν την τουριστική ανάπτυξη με τη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας. Σε τοπικό επίπεδο μπορεί να προτείνονται οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, αλλά παρόλα αυτά δεν υπάρχει μεγάλη δυνατότητα παρέμβασης των τοπικών αρχών στις κυβερνητικές πολιτικές.

δ) Πρότυπα διαβίωσης: σε εθνικό επίπεδο προωθούνται εκείνες οι πολιτικές που στοχεύουν στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων αναφορικά με το επίπεδο διαβίωσης των πολιτών. Σε περιφερειακό επίπεδο υιοθετούνται πολιτικές που έχουν ως στόχο τους «την καλύτερη δυνατή διάχυση των τουριστικών επιπτώσεων χωρικά και κοινωνικά», ενώ τέλος σε τοπικό επίπεδο αναλαμβάνονται έργα υποδομών και βελτίωση των διαθέσιμων υπηρεσιών, προς ικανοποίηση και καλύτερη εξυπηρέτηση των ντόπιων κατοίκων.

ε) Πολιτικό και διοικητικό σύστημα: σε περιφερειακό επίπεδο γίνεται ανάληψη αρμοδιοτήτων που άπτονται της παρακολούθησης διοικητικών θεμάτων και αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν εγκριθεί από την τοπική κυβέρνηση.

Κοινωνικές επιπτώσεις

Οι κοινωνικές επιπτώσεις γενικά περιλαμβάνουν αλλαγές στις ηθικές αξίες που καθορίζουν την συμπεριφορά της τοπικής κοινωνίας. Επιπλέον, μπορούν να οδηγήσουν σε αρνητικές αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων. Τέλος, έχουν αναφερθεί περιπτώσεις όπου ο τουρισμός μεταβάλλει το σύνολο των αξιών των κατοίκων μίας κοινωνίας, καθώς μπορεί να οδηγήσει για παράδειγμα στην απώλεια διαφόρων στοιχείων της γλώσσας τους, αλλά και του θρησκευτικού ιδεώδους των κατοίκων, στην αστυφιλία και την επαγγελματική κινητικότητα (Ανδριώτης, 2005).

Με την ανάπτυξη του τουρισμού, μεταβάλλονται τόσο τα χαρακτηριστικά όσο και οι λειτουργίες της τοπικής κοινωνίας. Οι αλλαγές είναι περισσότερο εμφανείς σε περιοχές της υπαίθρου. Οι περισσότερες αλλαγές σχετίζονται με την επικράτηση παραγωγικών δομών που συνδέονται με τον τουρισμό και άμεσα ή έμμεσα οδηγούν στη διαμόρφωση μιας νέου τύπου κοινωνικής δομής, όπου ο τουρισμός κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα (Κοκκώσης & Τσάρτας, 1999).

Έχει παρατηρηθεί ότι μία υψηλού βαθμού συγκέντρωση τουριστών μπορεί να δημιουργήσει μία σειρά αρνητικών αντιλήψεων από μέρους των ντόπιων κατοίκων προς τους τουρίστες. Οι τοπικές κοινότητες και κοινωνίες δημιουργούν και ανακαλύπτουν συνεχώς τον πολιτισμό μέσα από τις διάφορες κοινωνικές διεργασίες και ως εκ τούτου η αντίληψη και η στάση των ντόπιων κατοίκων απέναντι στην πολιτισμική αυθεντικότητα μεταβάλλεται. Αυτές οι κοινωνικές επιπτώσεις είναι ευρείες και αναφέρονται σε τρόπους με τους οποίους ο τουρισμός συμβάλλει στην εξέλιξη των συστημάτων αξιών, στις οικογενειακές σχέσεις, στην ατομική συμπεριφορά, στα επίπεδα ασφάλειας, στην ηθική συμπεριφορά, στο συλλογικό τρόπο ζωής, στη δημιουργική έκφραση των κατοίκων, καθώς και στη διεξαγωγή των παραδοσιακών τελετών (Brida & Aguirre, 2009). Οι Goeldner και Ritchie (2009,) υποστηρίζουν ότι η παρουσία επισκεπτών σε έναν τόπο, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο επικοινωνούν τόσο μεταξύ τους, όσο και με τους ντόπιους κατοίκους, επηρεάζει τα πρότυπα ζωής των τελευταίων.

Επιπλέον, το πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται η επικοινωνία μεταξύ ντόπιων κατοίκων και τουριστών, επηρεάζεται από τον τύπο ανάπτυξης του τουρισμού. Όταν ο τουρισμός είναι οργανωμένος και μαζικός, η επικοινωνία «εμπορευματοποιείται» με αποτέλεσμα τόσο οι ντόπιοι όσο και οι τουρίστες να

καταλήγουν απλώς σε μια σχέση εμπορικής συναλλαγής, όπου ο ένας πουλάει και ο άλλος αγοράζει (Κοκκώσης & Τσάρτας, 1999).

Τα θετικά οφέλη από τον τουρισμό σε κοινωνικό επίπεδο είναι τα παρακάτω (Mirbabayev & Shagazatova, 2005):

- α) Ανάπτυξη θετικών συμπεριφορών ανάμεσα στους ντόπιους και τους τουρίστες
- β) Γνωριμία με τον πολιτισμό και τα έθιμα τόσο των τουριστών όσο και των κατοίκων της περιοχής υποδοχής
- γ) Μείωση των αρνητικών αντιλήψεων και στερεοτύπων
- δ) Ανάπτυξη φιλικών σχέσεων
- ε) Αύξηση της αυτοεκτίμησης των φιλοξενούμενων και των τουριστών
- στ) Ανάπτυξη της εκτίμησης, τη κατανόηση, του σεβασμό και της ανοχή για τον έτερο πολιτισμό
- ζ) Αποκόμιση ψυχολογικής ικανοποίησης μέσω της αλληλεπίδρασης

Έτσι, οι κοινωνικές επαφές μεταξύ των τουριστών και του τοπικού πληθυσμού μπορεί να οδηγήσει στην αμοιβαία εκτίμηση, την κατανόηση, την ανεκτικότητα, την ευαισθητοποίηση, το σεβασμό στους οικογενειακούς δεσμούς. Οι τοπικές κοινότητες επωφελούνται μέσω της συμβολής του τουρισμού στη βελτίωση των κοινωνικών υποδομών όπως για παράδειγμα βιβλιοθήκες, ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης, internet cafe, κ.ο.κ. Εκτός αυτού, εάν ο τοπικός πολιτισμός είναι η βάση για την προσέλκυση τουριστών στην περιοχή, θα συμβάλλει στη διατήρηση των τοπικών παραδόσεων, χειροτεχνιών και χειρονακτικών – μεταποιητικών επαγγελμάτων που ίσως ήταν υπό την απειλή της εξαφάνισης (Mirbabayev & Shagazatova, 2005).

Από την άλλη πλευρά ο τουρισμός μπορεί να αυξήσει την ένταση, την εχθρότητα και την καχυποψία. Οι απαιτήσεις του τουρισμού ως ζωτική δύναμη για τη διασφάλιση της ειρήνης είναι υπερβολικές. Στο πλαίσιο αυτό, οι κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού στην τοπική κοινωνία εξαρτώνται από το ποσοστό των παραγόμενων από τον τουρισμό εσόδων που καταλήγουν πράγματι στις κοινότητες υποδοχής. Στις περισσότερες περιπτώσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων καταλήγουν σε μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις και όχι στον τοπικό πληθυσμό (Mirbabayev & Shagazatova, 2005).

Η θεωρία της κοινωνικής ανταλλαγής αποτελεί ένα θεωρητικό πλαίσιο για την κατανόηση των αντιλήψεων των κατοίκων αναφορικά με τις επιπτώσεις του τουρισμού στον τόπο υποδοχής. Η θεωρία υποθέτει ότι οι άνθρωποι συμμετέχουν σε μία συναλλαγή ανταλλαγής όταν επιδιώκουν να ικανοποιήσουν τα συμφέροντά τους και τη διατηρούν μέχρι να επωφεληθούν από την τελική έκβαση της συναλλαγής. Στο πλαίσιο του τουρισμού η ανταλλαγή είναι οποιαδήποτε επαφή μεταξύ των τουριστών και του τοπικού πληθυσμού και γίνεται είτε για την ικανοποίηση των αναγκών των τουριστών είτε για απλές πολιτιστικές ανταλλαγές. Μια ανταλλαγή μπορεί να αφορά οποιοδήποτε φυσικό αντικείμενο ή υπηρεσία: διανυκτερεύσεις, γεύματα, κ.λπ. Το άτομο που λαμβάνει επαρκή ανταμοιβή από την ανταλλαγή θα δείξει θετική ενίσχυση. Αντίθετα, όταν η ανταπόκριση δεν είναι επαρκής για τον συμμετέχοντα, η ενίσχυση είναι αρνητική.

Περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις

Η έκρηξη που σημειώθηκε στο μοντέλο του μαζικού τουρισμού από τη δεκαετία του 1960 και έπειτα συνοδεύτηκε και από ανησυχία αναφορικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα που επιφέρει ο τουρισμός, αλλά όχι τόσο μεγάλη, καθώς ο τουρισμός θεωρήθηκε ως μία φιλική προς το περιβάλλον δραστηριότητα (Holden, 2000). Το περιβάλλον αντιπροσωπεύει τον κυριότερο παράγοντα για τον τουρισμό και επομένως η διατήρηση ενός «υγιούς περιβάλλοντος» αποτελεί ίσως τη σημαντικότερη μεταβλητή για την τουριστική ανάπτυξη, ενώ αντίθετα η υποβάθμιση και η καταστροφή του περιβάλλοντος οδηγούν στην παρακμή της τουριστικής δραστηριότητας (Βαρβαρέσος, 2000). Όπως υποστηρίζει ο MowI (2002), ο τουρισμός είναι μία δραστηριότητα που εξαρτάται από το περιβάλλον, ενώ σύμφωνα με τα πρακτικά του 1^{ου} συνεδρίου του παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το κλίμα είναι ίσως ο καταλυτικός παράγοντας που επηρεάζει την απόφαση ενός τουρίστα για τον τόπο προορισμού που θα επιλέξει για διακοπές αναψυχής.

Η σχέση του τουρισμού με το περιβάλλον είναι μία σχέση αλληλεπίδρασης. Αυτό σημαίνει ότι από τη μία πλευρά το περιβάλλον είναι ένα βασικό στοιχείο της τουριστικής εμπειρίας: οι τουρίστες επιζητούν διαφορετικά ελκυστικά περιβάλλοντα που μπορούν να υποστηρίξουν τις τουριστικές τους δραστηριότητες. Από την άλλη πλευρά, όπως, ο τουρισμός είναι μία δραστηριότητα που βασίζεται και εκμεταλλεύεται φυσικούς πόρους: η τουριστική ανάπτυξη καταναλώνει φυσικές

πηγές, προκαλεί απόβλητα και απαιτεί τεράστια δομική ανάπτυξη. Η σχέση τουρισμού και περιβάλλοντος επισημαίνεται χαρακτηριστικά και από τον Κοκκώση (1999): «καθώς ο τουρισμός βασίζεται στην «αξιοποίηση» των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, δημιουργεί πιέσεις – χρήσεις στους πόρους αυτούς με αρνητικές, αλλά και ορισμένες περιπτώσεις και θετικές, επιπτώσεις και πιθανώς κινδύνους απώλειας ή τουλάχιστον σημαντικής αλλοίωσής τους».

Ο Holden (2008) επισημαίνει τρεις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον. Η πρώτη έχει να κάνει με την μόλυνση του αέρα, των υδάτων, την ηχορύπανση και την αισθητική μόλυνση, τόσο σε τοπικό, όσο και παγκόσμιο επίπεδο. Ειδικά για τους τόπους υποδοχής, οι επιπτώσεις από τη μόλυνση σχετίζονται συχνά με το επίπεδο της τουριστικής ανάπτυξης και το βαθμό εφαρμογής ενός σχεδίου για τον έλεγχο του περιβάλλοντος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μόλυνση των θαλασσών στην Καραϊβική, όπου είχε οδηγήσει σε απώλεια μέρος του οικοσυστήματος και πιο συγκεκριμένα των κοραλλιογενών υφάλων, και τις χώρες τις Μεσογείου, λόγω του μοντέλου του μαζικού τουρισμού που ακολουθείται και των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων που κατασκευάζονται, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τον αυξανόμενο αριθμό τουριστών. Επίσης, οι εκπομπές ρύπων από τα αεροπλάνα έχουν συμβάλει σε περιβαλλοντικά προβλήματα στο χώρο των ευρωπαϊκών Άλπεων, αλλά και στο φαινόμενο της τρύπας του όζοντος και της αύξησης του επιπέδου θερμοκρασίας (Holden, 2008).

Μία άλλη επίπτωση του τουρισμού στο περιβάλλον σχετίζεται με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Η χρήση των φυσικών πόρων για την ικανοποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων συμβάλλει στο μετασχηματισμό των οικολογικών συνηθειών και στην αλλοίωση ή την απώλεια τόσο της χλωρίδας όσο και της πανίδας. Η κατασκευή ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων τουριστικών επιχειρήσεων ενδέχεται να προκαλέσει προβλήματα στο οικοσύστημα, εξαιτίας της εκμετάλλευσης γης που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Η ανάγκη για δόμηση και χωροταξικό σχεδιασμό πολλές φορές δεν ισχύει στην πραγματικότητα, με αποτέλεσμα να αποψιλώνονται δασικές εκτάσεις, όπως συνέβη στην περίπτωση των Άλπεων και τα Ιμαλάια. Οι επιπτώσεις αυτές με τη σειρά τους ενδεχομένως να οδηγήσουν στην εξαφάνιση ειδών της χλωρίδας και της πανίδας, όπως στην περίπτωση της Σκωτίας (Holden, 2008). Επιπρόσθετα, σε μερικά πολύ μικρά νησιά, όπως ο Άγιος Βικέντιος και οι Γρεναδίνες στις Νήσους Windward

στις Αντίλλες, τα αποθέματα νερού εξαρτώνται αποκλειστικά από τις βροχοπτώσεις, καθώς εικάζεται ότι οι τουριστικές δραστηριότητες έχουν εξαντλήσει όλα τα φυσικά αποθέματα.

Μία τρίτη επίπτωση αναφέρεται στην ανθρώπινη συμπεριφορά απέναντι στο περιβάλλον στον τόπο προορισμού. Ο τοπικός πληθυσμός των κοινωνιών υποδοχής τουριστών ενδέχεται να αγνοήσει, είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα, το φυσικό περιβάλλον, στην προσπάθειά του να ωφεληθεί τα μέγιστα από τον τουρισμό και όλες τις τουριστικές δραστηριότητες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα διαταραχής της χλωρίδας και πανίδας του περιβάλλοντος, αποτελεί το ψάρεμα με δυναμίτη στον Αμαζόνιο για την διασκέδαση των τουριστών, το τάϊσμα άγριων ζώων από ανθρώπους στην Κένυα με το οποίο προκαλείται αναστάτωση στην τροφική αλυσίδα, καθώς και η εξαγωγή κοραλλιών προκειμένου να πουληθούν ως τουριστικό προϊόν στη Μομπάσα (Holden, 2008).

Μία επίσης πολύ σημαντική επίπτωση του τουρισμού στην ποιότητα του περιβάλλοντος προκαλείται και από την τουριστική πολιτική, η οποία μερικές φορές επιδιώκει τον προσανατολισμό και τη διοχέτευση των τουριστικών επενδύσεων σε ζώνες οι οποίες χαρακτηρίζονται από τις εξής ανεπάρκειες (Βαρβαρέσος, 2000):

- α) Υπερεκμετάλλευση των τουριστικών πόρων
- β) Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και των χώρων υποδοχής
- γ) Ανεπάρκεια γενικών υποδομών
- δ) Κακή χρήση των εδαφών, συμπεριλαμβανομένων και των παράκτιων ζωνών
- ε) Ανεπάρκεια τοπικών υπηρεσιών υποστήριξης
- στ) Αναποτελεσματική και ελλιπής νομοθεσία όσον αφορά τις κατασκευές και τις υπερμεγέθεις συγκεντρώσεις

Ωστόσο, ο τουρισμός έχει και θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η μελέτη που διεξήχθη από Γερμανούς επιστήμονες, οι οποίοι τονίζουν ότι το τάϊσμα πουλιών από τους ανθρώπους έχει οδηγήσει σε γενετικές και εξελικτικές αλλαγές ενός είδους, οι οποίες είναι σχετικά γρήγορα ορατές. Πιο συγκεκριμένα, «η έρευνα διαπίστωσε ότι μετά το συστηματικό τάϊσμα, μέσα σε λιγότερες από 30 γενιές, ο πληθυσμός των πουλιών διασπάστηκε σε δύο ομάδες, μια που την ταΐζουν οι άνθρωποι και μια που βρίσκει την τροφή μόνη της, οι οποίες μάλιστα δεν διασταυρώνονται πια μεταξύ τους», γεγονός που

αποδεικνύει ότι «δεν επηρεάζουμε τη μοίρα μόνο των σπάνιων και επαπειλούμενων ειδών, αλλά και των κοινών ειδών που μας περιτριγυρίζουν καθημερινά, ακόμα και μέσα από μια πράξη με καλή πρόθεση, όπως το τάϊσμα» (<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=108836>).

Ο τουρισμός έχει τη δυνατότητα να αυξήσει την εκτίμηση των ατόμων για το περιβάλλον και να διαδώσει τη συνειδητοποίηση και την ευαισθητοποίηση για τα υπάρχοντα και μελλοντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς φέρνει τους ανθρώπους σε στενότερη επαφή με τη φύση και το περιβάλλον. Η αλληλεπίδραση αυτή μπορεί να αυξήσει την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και να οδηγήσει στην απόκτηση περιβαλλοντικής συνείδησης και συμπεριφοράς και κατ' επέκταση σε δραστηριότητες που θα ενισχύουν τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, οι μαθητές της Ονδούρα συνήθως επισκέπτονται το κέντρο La Tigra, το οποίο χρηματοδοτείται εν μέρει από χρήματα που προκύπτουν από τον οικοτουρισμό, προκειμένου να μάθουν για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το τροπικό δάσος από τον τουρισμό και εν γένει την καταστροφή του περιβάλλοντος (<http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/envi/four.html>).

Μία ακόμη θετική επίπτωση του τουρισμού στο περιβάλλον είναι η παροχή κινήτρων για την προστασία ορισμένων πλούσιων σε χλωρίδα και πανίδα περιοχών. Οι συγκεκριμένες περιοχές, διαμορφώνονται σε περιβαλλοντικά πάρκα με σκοπό την προστασία της βιοποικιλότητας και των σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο της διαχείρισης του τουρισμού μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Γενικότερα, οι πρακτικές διαχείρισης του τουρισμού που επικεντρώνονται στο περιβάλλον είτε είναι αντιδραστικές, για παράδειγμα αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κανονισμών, είτε ενεργητικές, όπως για παράδειγμα αποτελεσματικές προκειμένου να είναι ανταγωνιστικές με τις άλλες τουριστικές περιοχές και να ικανοποιήσουν τις προτιμήσεις των καταναλωτών (Bosetti et al., 2004).

Τα ζητήματα αντιμετώπισης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και ένταξης των περιβαλλοντικών παραμέτρων στη διαδικασία τουριστικού σχεδιασμού, είναι από τα πιο κρίσιμα (Κομίλης & Βαγιονής, 1999). Εφόσον η ανάπτυξη του τουρισμού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα του περιβάλλοντος ή των περιβαλλοντικών πόρων, οι τουριστικές επιπτώσεις όλων των κατηγοριών επηρεάζουν τις μακροπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων

σε μια περιοχή ή περιφέρεια. Οι επιπτώσεις αυτές, δυσμενείς ή όχι, εξαρτώνται από παράγοντες όπως: α) ο τύπος ή το είδος της τουριστικής ανάπτυξης β) η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά των τοπικών περιβαλλοντικών πόρων και γ) η δυνατότητα και ικανότητα των φορέων και του τοπικού πληθυσμού να διαχειριστούν τους περιβαλλοντικούς πόρους.

Η τουριστική βιομηχανία μπορεί να έχει δύο κύριες επιπτώσεις στην αειφόρο διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων (Bosetti et al., 2004):

α) Αρνητική επίπτωση, λόγω της αλόγιστης χρήσης των φυσικών περιοχών, της αυξημένης ρύπανσης στον ατμοσφαιρικό αέρα (κυρίως λόγω της αύξησης της κυκλοφορίας), της ρύπανσης των υδάτων από απόβλητα και της αύξησης του αριθμού των εμπρησμών σε δάση

β) Θετική επίπτωση, λόγω της αυξανόμενης ζήτησης για υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα, η οποία καθίσταται απαραίτητη για μια τουριστική περιοχή προκειμένου να είναι ανταγωνιστική με τις άλλες τουριστικές περιοχές

Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρήθηκε εξάντληση των τουριστικών πόρων όπως για παράδειγμα το φυσικό και δομημένο περιβάλλον από την εκτεταμένη χρήση του ή από τη δημιουργία μεγάλων όγκων υποδομών για την εξυπηρέτηση των τουριστών (Λαμπρόπουλος, 2002). Λόγω του τουρισμού σε έναν τόπο, γίνεται συστηματική χρήση όχι μόνο των φυσικών, αλλά και των πολιτιστικών πόρων, καθώς και των πόρων που έχουν κατασκευαστεί από τον άνθρωπο. Αυτή η υπερβολική κατανάλωση πόρων, ή ακόμα και η σπατάλη αυτών, οδηγεί αναμφίβολα σε εξάντληση της τουριστικής περιοχής. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην αποτελεί πλέον τουριστικό προορισμό, με αποτέλεσμα οι δυνητικοί τουρίστες να αναζητήσουν άλλες περιοχές. Απώτερο αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι ότι οι εξαντλημένες, από τον υπερβολικό τουρισμό, περιοχές, αποτελούν πόλο έλξης για χαμηλότερης ποιότητας τουρίστες, που ενδιαφέρονται ως επί το πλείστον για μαζικό τουρισμό.

Πολιτιστικές επιπτώσεις

Οι επιπτώσεις της κατηγορίας αυτής περιλαμβάνουν επιρροές στην τέχνη, στη χειροτεχνία, στα φεστιβάλ, στις εκδηλώσεις, στους χορούς και στη μουσική (Ανδριώτης, 2005), καθώς επίσης και εμπορευματοποίηση δραστηριοτήτων και προϊόντων του τοπικού πολιτισμού και της παράδοσης (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

Ορισμένες από τις θετικές και αρνητικές πολιτιστικές επιπτώσεις αναφέρονται αμέσως παρακάτω (Harpeniuc et al., 2006):

Θετικές επιπτώσεις:

α) Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο τουρισμός μπορεί να γίνει ένα βασικό κίνητρο για διατήρηση σημαντικών στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας περιοχής, αν θεωρηθεί ότι η διατήρησή της είναι πόλος έλξης των τουριστών

β) Ενίσχυση της πολιτιστικής υπερηφάνειας. Η αίσθηση της υπερηφάνειας των ντόπιων κατοίκων για τον πολιτισμό τους, μπορεί να ενδυναμωθεί και να αναζωογονηθεί όταν παρατηρούν τους τουρίστες να την εκτιμούν

γ) Πολιτιστική αλλαγή. Ο τουρισμός μπορεί να προωθήσει την πολιτιστική ανταλλαγή μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων κατοίκων. Μαθαίνοντας ο ένας για τον πολιτισμό του άλλου, οδηγούνται στην αμοιβαία κατανόηση και σεβασμό

δ) Δρομολόγηση νέων δραστηριοτήτων με έμφαση στη θρησκεία. Τα μοναστήρια και οι εκκλησίες που μπορεί να διαθέτει μία περιοχή μπορούν να γίνουν αφορμή για την ανάδειξη του αισθήματος της χριστιανικής ιερότητας, με σεβασμό προς τις ηθικές αξίες

ε) Βελτίωση δημογραφικών μεγεθών. Στις περιοχές με οικονομικά προβλήματα, η απασχόληση και το εισόδημα που παρέχονται από τον τουρισμό, ειδικά στους νέους και στις γυναίκες, μπορεί να ανακόψει τη μετανάστευση από αυτές τις περιοχές

στ) Βελτίωση της θέσης της γυναίκας: Το εισόδημα και η απασχόληση που προσφέρει ο τουρισμός στη γυναίκα, βελτιώνουν τη θέση της στην κοινωνία

Αρνητικές επιπτώσεις:

α) Συνωστισμός και απώλεια ανέσεων από τους ντόπιους

β) Αλλαγή νοοτροπίας και απώλεια / αλλαγή ηθικών αξιών

γ) Το φαινόμενο της επίδειξης από τουρίστες, ωθεί τους ντόπιους κατοίκους, ιδιαίτερα τους νέους, στην αντιγραφή τρόπων συμπεριφοράς, ένδυσης κλπ.

δ) Πολιτιστική εμπορευματοποίηση. Η τροποποίηση των παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμάτων, εθίμων και τελετών για την ικανοποίηση των αναγκών των τουριστών, οδηγούν στην απώλεια της αυθεντικότητάς τους. Οι ντόπιοι ενδέχεται να διαφυλάττουν ορισμένες παραδόσεις τους μόνο και μόνο προς τέρψη των τουριστών

ε) Διάβρωση θρησκείας, γλώσσας, παραδοσιακών ρόλων

στ) Ανηθικότητα, ήτοι προβλήματα όπως εγκληματικότητα, πορνεία, ναρκωτικά, αλκοολισμός, τζόγος, τα οποία μπορεί να επιδεινωθούν από τον τουρισμό

ζ) Μετάδοση νέων ασθενειών

Όταν ένας τουριστικός προορισμός φτάσει στο σημείο να βασίζεται πάρα πολύ στον τομέα του τουρισμού, θέτει σε κίνδυνο την καθιέρωση της λεγόμενης πολιτιστικής εξάρτησης στην κοινωνία του τόπου υποδοχής. Σύμφωνα με Elliot (1999), εάν η ενσωμάτωση των ξένων κεφαλαίων και της ξένης διαχείρισης είναι δυσανάλογα μεγαλύτερες από την μητρική, η κοινωνία, στη συνέχεια, θα είναι οικονομικά εξαρτημένη. Όταν υπάρχει οικονομική εξάρτηση και ξένο management, τότε η διαδικασία λήψης των αποφάσεων δεν εξαρτάται από τους ντόπιους κατοίκους. Αυτό θα οδηγήσει σε απώλεια του ελέγχου, και μπορεί να επηρεάσει τις αξίες και τις πεποιθήσεις που αποτελούν σημαντικά στοιχεία για μία κοινωνία. Έτσι, τα υποσυστήματα της τοπικής κοινωνίας θα επηρεαστούν, υιοθετώντας τον τρόπο ζωής και τις αξίες της κυρίαρχης τάξης.

Με δεδομένο ότι οι συνήθως περιοριζόμενες και εντοπιζόμενες σε συγκεκριμένο χώρο τουριστικές επιπτώσεις προκαλούνται στο πλαίσιο ευρύτερων δυνάμεων, κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών (διαθέσιμο εισόδημα και ελεύθερος χρόνος, εξελισσόμενη τεχνολογία μεταφορών κλπ), η αντιμετώπισή τους επιβάλλει ένα κατάλληλο πλαίσιο σχεδιασμού, διαμόρφωσης και υλοποίησης σχετικών πολιτικών (Κομίλης & Βαγιονής, 1999).

Ένας συστηματικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη μιας περιοχής, στηρίζεται σε κάποια στοιχεία τα οποία αποτελούν τη βάση σχεδιασμού (Κοκκώσης & Τσάρτας, 1999). Αυτά είναι:

- α) «Καταγραφή, ταξινόμηση και αξιολόγηση των τουριστικών πόρων της περιοχής.
- β) Τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες της περιοχής (ξενοδοχεία, πρακτορεία κλπ)
- γ) Γενικότερες υποδομές και υπηρεσίες της περιοχής (τηλεπικοινωνίες, μεταφορές, υγεία, ύδρευση, αποχέτευση).
- δ) Υποδομές και υπηρεσίες σε εθνικό επίπεδο.
- ε) Καταγραφή του εξειδικευμένου σχεδίου μάρκετινγκ της περιοχής (αν υπάρχει)
- στ) Γενικό θεσμικό πλαίσιο τουριστικής ανάπτυξης (επενδύσεις, εκπαίδευση κλπ)
- ζ) Έρευνες αγοράς και μελέτες που καταγράφουν τη ζήτηση και τις τάσεις που διαφαίνονται για το μέλλον.
- η) Καταγραφή της σύνθεσης των ανθρώπινων πόρων και των ειδικών χαρακτηριστικών που συνδέονται με την τουριστική ανάπτυξη».

Οικονομικές επιπτώσεις

Ένας από τους κυριότερους λόγους για τους οποίους οι κυβερνήσεις υποστηρίζουν και πολύ περισσότερο προωθούν τον τουρισμό είναι λόγω του ότι ο τουρισμός έχει έναν θετικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη. Ο τουρισμός παράγει όχι μόνο εισόδημα, αλλά δημιουργεί και θέσεις απασχόλησης, οδηγεί σε θετικό πρόσημο του ισοζυγίου πληρωμών στον τομέα αυτό, ενισχύει την παροχή τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών και εν γένει οδηγεί σε αύξηση του επιπέδου της οικονομικής δραστηριότητας στην τοπική κοινωνία που δέχεται τους τουρίστες και κατ' επέκταση σε ένα αυξημένο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα υποδοχής. Για αυτόν τον λόγο το αποτέλεσμα του τουρισμού σε οικονομικούς όρους μετράται ως ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της χώρας υποδοχής, προκειμένου να διαπιστωθεί η συμβολή του στην εθνική οικονομία (Ivanov & Webster, 2006).

Οι οικονομικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν εν γένει την εισροή αλλά και εκροή συναλλάγματος, την αύξηση των εσόδων που εισπράττει το κράτος με τη μορφή φόρων, την αύξηση της απασχόλησης καθώς δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας αλλά και εισοδημάτων για τους ντόπιους κατοίκους, την ισομερή ανάπτυξη

των περιφερειών, ενώ τέλος αυξάνεται και η διασύνδεση του κλάδου του τουρισμού με τους υπόλοιπους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας (Ανδριώτης, 2005). Περαιτέρω επιπτώσεις αναφορικά με τον τομέα της οικονομίας περιλαμβάνουν το ισοζύγιο πληρωμών, καθώς και τον πληθωρισμό και την αύξηση των τιμών γης σε τοπικό επίπεδο (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

Η ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού σε μια περιοχή, βασίζεται κύρια σε δυο έννοιες: το ιδιωτικό κόστος του τουρισμού, το οποίο κατά τεκμήριο φέρουν οι ίδιοι οι τουρίστες/επισκέπτες και εν γένει αποτελεί έσοδο των τουριστικών επιχειρηματιών, τοπικών ή ξένων και το κοινωνικό κόστος του τουρισμού, το οποίο φέρουν εν γένει οι κάτοικοι της περιοχής, ασχέτως αν αποζημιώνονται πλήρως, μερικώς ή καθόλου γι' αυτό, είτε από τους τουρίστες είτε από τους επιχειρηματίες. Αθροιστικά το ιδιωτικό και το κοινωνικό κόστος αποτελούν το οικονομικό κόστος του τουρισμού το οποίο υφίσταται μια περιοχή με σκοπό να προσφερθεί μια συγκεκριμένη υπηρεσία και εμπειρία στους τουρίστες/επισκέπτες της περιοχής (Κομίλης & Βαγιονής, 1999).

Ο Ηγουμενάκης (1999) επισημαίνει ότι οι οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού, είναι άμεσες και έμμεσες. Οι άμεσες είναι εύκολα κατανοητές επειδή είναι αποτέλεσμα των χρημάτων που ξοδεύουν οι τουρίστες σε τουριστικές και άλλες επιχειρήσεις, για να αγοράσουν προϊόντα και υπηρεσίες που εξυπηρετούν τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Οι έμμεσες είναι γνωστές σαν επιδράσεις του πολλαπλασιαστή και ενεργοποιούνται από την στιγμή που τα χρήματα που δαπανούν οι τουρίστες για την αγορά τουριστικών αγαθών, σε ορισμένο τουριστικό τόπο και χρόνο, κυκλοφορούν και επανακυκλοφορούν στην οικονομία του. Τα χρήματα αυτά διαχέονται σε όλο το φάσμα της οικονομίας, τοπικής ή εθνικής, αλλάζοντας συνεχώς χέρια στο πλαίσιο διαδοχικών συναλλαγών, πραγματοποιώντας κύκλους εμφάνισης και επανεμφάνισης. Αυτό σημαίνει ότι όσες περισσότερες φορές δαπανώνται και επαναδαπανώνται, τόσο θετικότερη είναι η επίδραση της αρχικής τουριστικής δαπάνης στην οικονομία. Η οικονομική προσέγγιση του τουριστικού τομέα και συνεπώς η καταγραφή και ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεών του, σημαίνει αρχικά την ακριβή οριοθέτησή του και στην συνέχεια την λεπτομερή ανάλυση της θέσης του στο διεθνές εμπόριο και τις εθνικές οικονομίες. Απαιτείται δηλαδή η ακριβής καταγραφή και εκτίμηση όλων των ποσοτικών και ποιοτικών μεταβλητών που συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη. Χρειάζεται επίσης να καθοριστούν οι

κύριοι παράγοντες που ενισχύουν ή παρεμποδίζουν την μελλοντική ανάπτυξη του τουρισμού και να αναλυθούν τα οικονομικά αποτελέσματα της τουριστικής δραστηριότητας σε σχέση με άλλους οικονομικούς τομείς (Βαρβαρέσος 2000).

Οι Eugenio-Martin et al. (2004) υποστηρίζουν ότι η αύξηση του αριθμού των τουριστών προκαλεί μία θετική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη χωρών με χαμηλό και μεσαίο κατά κεφαλήν εισόδημα, αλλά όχι σε πλούσιες χώρες, ήτοι χώρες με αυξημένο κατά κεφαλήν εισόδημα. Αυτό σημαίνει ότι μία αύξηση των τουριστικών αφίξεων και του συνολικού αριθμού των τουριστών προσφέρει ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης σε αναπτυσσόμενες χώρες, αλλά όχι τόσο σε ήδη ανεπτυγμένες χώρες. Στο ίδιο αποτέλεσμα καταλήγουν και οι Sahli και Nowak (2005), οι οποίοι επίσης επισημαίνουν ότι ο διεθνής τουρισμός αποτελεί όλο και περισσότερο μία από τις καλύτερες ευκαιρίες για μια βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των αναπτυσσομένων, κυρίως, χωρών.

Οι Bazini και Nedelea (2008) αναπτύσσουν επτά κατηγορίες, στις οποίες οι φτωχές χώρες επωφελούνται από την τουριστική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα η τουριστική ανάπτυξη να οδηγεί σε μείωση των ποσοστών ανεργίας και κατά συνέπεια σε μείωση του ποσοστού φτώχειας:

- α) δημιουργία θέσεων εργασίας στον τουριστικό τομέα, όχι μόνο για εξειδικευμένο, αλλά και ανειδίκευτο προσωπικό
- β) παραγωγή και πώλησης προϊόντων και υπηρεσιών από μικρές, οικογενειακές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα του τουρισμού
- γ) απευθείας πώληση προϊόντων και υπηρεσιών από μικρές και οικογενειακές επιχειρήσεις στους τουρίστες – επισκέπτες
- δ) δημιουργία και διαχείριση τουριστικών επιχειρήσεων από ιδιώτες με χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα
- ε) αναδιάρθρωση φορολογικών συντελεστών στον τομέα του τουρισμού που ευνοεί τις μικρές και οικογενειακές επιχειρήσεις και τους ιδιώτες ε όχι υψηλό εισόδημα

στ) εθελοντικές δραστηριότητες από τις τουριστικές επιχειρήσεις και τους ίδιους

τους τουρίστες

ζ) ανάληψη επενδυτικών σχεδίων προκειμένου να βελτιωθεί η υπάρχουσα ή να δημιουργηθεί νέα υποδομή στο χώρο του τουρισμού, τα οφέλη της οποίας θα απολαμβάνουν όλοι, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων με χαμηλό εισόδημα

Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η ευημερία και η παραγωγή της μεταποιητικής βιομηχανίας μπορεί να μειωθεί ως αποτέλεσμα του αυξημένου τουρισμού. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν ο μη εμπορεύσιμος τομέας του τουρισμού είναι περισσότερο εντάσεως εργασίας από ότι εντάσεως γεωργίας (γης) (Nowak et al., 2004).

Κατά μέσο όρο, οι χώρες που ειδικεύονται στον τουρισμό αναπτύσσονται περισσότερο από άλλους. Το γεγονός αυτό, ωστόσο, έρχεται σε αντίθεση με την οικονομική θεωρία, ιδίως με την ενδογενή θεωρία ανάπτυξης η οποία υποδηλώνει ότι η οικονομική ανάπτυξη συνδέεται με (Nowar et al, 2004):

α) τομείς υψηλής έντασης σε έρευνα και ανάπτυξη και συνεπώς υψηλή παραγωγικότητα

β) μεγάλη κλίμακα

Ωστόσο, ο τουρισμός δεν αποτελεί τομέα υψηλής εντάσεως σε έρευνα και ανάπτυξη, ενώ από την άλλη οι χώρες που βασίζονται κατά ένα πολύ υψηλό ποσοστό στον τουρισμό είναι συνήθως μικρές. Η έρευνα των Nowak et al (2004) υποστηρίζει ότι ο τουρισμός δεν συνδέεται αποκλειστικά με υψηλά ποσοστά ανάπτυξης των χωρών που επενδύουν στον τουρισμό.

Είναι γνωστό ότι η τουριστική βιομηχανία έχει αντίκτυπο στην οικονομική επίδοση μίας χώρας και πιο συγκεκριμένα στο τόπο υποδοχής. Ωστόσο, ο αντίκτυπος αυτός ενδέχεται να είναι τόσο θετικός όσο και αρνητικός. Ο αντίκτυπος αυτός επί της ουσίας εξαρτάται τόσο από την γενικότερη οικονομία της χώρας και την πολιτική που ακολουθείται στους τομείς του τουρισμού και της οικονομίας, αλλά και στις τοπικές συνθήκες (Brida et al., 2007).

Υπάρχει μια αυξανόμενη ανησυχία από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής ως προς το αν ο μαζικός παραθαλάσσιος τουρισμός στα θέρετρα μπορεί να παίξει καταλυτικό ρόλο στη συνολική οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση του πραγματικού εισοδήματος σε επίπεδο τοπικής κοινότητας (Sahli & Nowak, 2005).

Όταν ο τουρισμός είναι περισσότερο εντάσεως εργασίας από ότι γεωργίας (γης), τότε ο εισερχόμενος τουρισμός σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας έχει τις εξής επιπτώσεις (Sahli & Nowak, 2005):

- α) αύξηση του πραγματικού εισοδήματος των κατοίκων
- β) αύξηση του μισθού των παράκτιων περιοχών
- γ) μετακίνηση των κατοίκων της περιοχής από την πόλη (ή των κωμόπολη) προς τις παραθαλάσσιες περιοχές
- δ) μείωση της ανεργίας στις μη αστικές περιοχές (τόσο σε ποσοστό όσο και σε απόλυτους αριθμούς)
- ε) αύξηση της παραγωγής τουριστικών προϊόντων σε βάρος της γεωργικής παραγωγής

Αντίθετα, όταν ο τουρισμός είναι λιγότερο εντάσεως εργασίας και περισσότερο εντάσεως γεωργίας (γης), τότε ο εισερχόμενος τουρισμός έχει τα εξής οφέλη για την χώρα υποδοχής και κυρίως σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας (Sahli & Nowak, 2005):

- α) μείωση του μισθού των παράκτιων περιοχών
- β) μετακίνηση των κατοίκων της περιοχής από τις παραθαλάσσιες περιοχές προς την πόλη
- γ) αύξηση της ανεργίας στις μη αστικές περιοχές (τόσο σε ποσοστό όσο και σε απόλυτους αριθμούς)
- δ) αύξηση του τουριστικού προϊόντος σε όρους γεωργικής παραγωγής
- ε) αμφιλεγόμενο καθαρό αποτέλεσμα στο εισόδημα και τον πλούτο των ντόπιων κατοίκων

Παρά το κόστος και εν γένει τον αρνητικό αντίκτυπο της αύξησης του τουρισμού, το μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης συνδέεται και με βελτιώσεις στο βιοτικό επίπεδο των ντόπιων κατοίκων που τελικά καθορίζεται από δύο παράγοντες: αφενός τις επενδυτικές ευκαιρίες που συνδέονται με τον τομέα του τουρισμού και αφετέρου τη βελτίωση της τιμής των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών που σχετίζονται με τη μεταποιητική ή και την κατασκευαστική βιομηχανία. Σε αυτό συμβάλλει και η αναδιανομή πόρων και διαφόρων άλλων μεταβλητών από τον τουριστικό τομέα, ως πιθανή εξήγηση της ραγδαίας ανάπτυξης των τομέων της οικονομίας που σχετίζονται με τον τουρισμό. Για παράδειγμα, η αύξηση του τουρισμού σε μία περιοχή επωφελείται από κατασκευαστικές εταιρείες που

δραστηριοποιούνται στον οικοδομικό τομέα της οικονομίας, μέχρι μεταποιητικές βιοτεχνίες και συνεταιριστικές οργανώσεις παραγωγής και πώλησης τοπικών προϊόντων (Palmer et al., 2004).

Όπως αναφέρθηκε προωύτερα, ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό του τουρισμού είναι η έντονη εποχικότητα που τον χαρακτηρίζει. Ως εκ τούτου, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού θα πρέπει τους μήνες με έντονη ζήτηση να έχουν όσο το δυνατόν υψηλότερα έσοδα, ώστε να αντισταθμίσουν τις απώλειες εσόδων από τους μήνες με πολύ χαμηλή έως καθόλου ζήτηση. Η εποχικότητα της ζήτησης για τον τουρισμό επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση και το διαθέσιμο εισόδημα των κατοίκων, αλλά και στις επενδύσεις που γίνονται σε αυτόν τον κλάδο (Ηγουμενάκης & Κραβαρίτης, 2004). Για αυτό το λόγο, δόθηκε έμφαση στην αναζήτηση μορφών τουρισμού όπου θα είχαν ζήτηση 12 μήνες το χρόνο. Έτσι αναπτύχθηκε ο εναλλακτικός τουρισμός.

Αλληλεπίδραση των τουριστών με τον τόπο υποδοχής

Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει ο Charles (1993), ο τουρισμός έχει μία σχέση αγάπης – μίσους με τη χώρα υποδοχής. Από τη μία μεριά αναγνωρίζεται ως «οικονομικός σωτήρας», καθώς συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης, στην αύξηση του εισοδήματος και δρα ως καταλυτικός παράγοντας στην περιφερειακή ανάπτυξη. Από την άλλη πλευρά, όμως, θεωρείται ότι μπορεί να καταστρέψει την κουλτούρα της χώρας υποδοχής, να διαβρώσει τις τοπικές κοινωνίες και να προκαλέσει ανεπανόρθωτη καταστροφή στο περιβάλλον και το οικοσύστημα.

Ο Charles (1993) επισημαίνει οχτώ «βασικές αλήθειες» για τον τουρισμό και πιο συγκεκριμένα οχτώ τρόπους για το πώς ο τουρισμός αλληλεπιδρά με τη χώρα υποδοχής και επιφέρει ένα εύρος συνεπειών.

Ως μια βιομηχανική δραστηριότητα, ο τουρισμός καταναλώνει πόρους, δημιουργεί απόβλητα και έχει ειδικές ανάγκες σε έργα υποδομής. Παραδοσιακά, ο τουριστικός τομέας δεν θεωρείτο ένας τομέας που εμπλέκεται σε βιομηχανικές δραστηριότητες, αλλά αντίθετα σε εμπορικές. Ωστόσο, ορισμένες έρευνες διαπίστωσαν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ των δραστηριοτήτων του μαζικού τουρισμού και άλλων καπιταλιστικών βιομηχανιών, ειδικότερα σε ότι αφορά την αναζήτηση σε οικονομίες κλίμακας και την αναγκαιότητα διαμόρφωσης των παραδοσιακών κοινωνιών σε μοντέρνες βιομηχανοποιημένες κοινωνίες. Ιδίως στην

περίπτωση των αστικών πόλεων, ο τουρισμός βασίζεται ως επί το πλείστον σε πόρους για να αναπτυχθεί.

Οι πόροι αυτοί μπορεί να είναι είτε φυσικοί, όπως η γη, το νερό και ο αέρας, είτε κατασκευασμένοι από τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένων και των πολιτιστικών μνημείων, είτε πολιτιστικοί. Η κατασκευή έργων σε ευαίσθητες περιοχές, με μοναδικά και εύθραυστα οικοσυστήματα, μπορεί να προκαλέσει ανεπανόρθωτες και μόνιμες ζημιές στο περιβάλλον. Αντίθετα από τις περισσότερες βιομηχανίες οι οποίες έχουν δικαίωμα αποκλειστικής χρήσης επί των βασικών πόρων τους, οι πόροι που χρησιμοποιούνται στον τουρισμό είναι συνήθως είτε ιδιοκτησία του δημόσιου τομέα είτε είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον κοινωνικό ιστό της κοινότητας υποδοχής. Ως εκ τούτου, οι πιο κοινές τουριστικές δραστηριότητες, όπως είναι οι αγορές αναμνηστικών και η επίσκεψη στα αξιοθέατα, μπορεί να είναι και αυτές που παρεμβαίνουν περισσότερο στον τόπο υποδοχής, ειδικά όταν υπάρχει η αντίληψη ότι επιβάλλονται για τους τουρίστες.

Ως καταναλωτής των πόρων, τείνει ορισμένες φορές να υπερκαταναλώνει αυτούς τους πόρους. Υπάρχει ο κίνδυνος υπερκατανάλωσης των τριών πόρων που αναφέρθηκαν προωτέρω. Σε αυτό το πλαίσιο, η μεγαλύτερη πρόκληση που καλείται να αντιμετωπίσει ο τουρισμός είναι να διασφαλίσει ότι τα περιουσιακά στοιχεία που διαθέτει δεν θα υποβαθμιστούν σε καμία περίπτωση.

Ο τουρισμός, ως μία πηγή που εξαρτάται από τη βιομηχανία, πρέπει να αγωνιστεί για τους λιγοστούς πόρους για να εξασφαλίσει την επιβίωσή του. Ο τουρισμός είναι μια έντονα ανταγωνιστική δραστηριότητα αναφορικά με την αναζήτηση πόρων και για αυτό το λόγο, προκειμένου να επιβιώσει, θα πρέπει να κερδίσει πολλές φορές υπεροχή έναντι των ανταγωνιστών του. Δυστυχώς, πολύ συχνά, οι απαιτήσεις του κλάδου του τουρισμού βρίσκονται σε άμεσο ανταγωνισμό με τις ανάγκες και τις επιθυμίες των κατοίκων των κοινοτήτων υποδοχής. Σε αυτές τις περιπτώσεις όπου υπάρχουν ασυμβίβαστες απαιτήσεις όσον αφορά τα κοινά στοιχεία ενεργητικού, είναι πολύ εύκολο να προκύψουν συγκρούσεις. Ο τουρισμός είναι μια επέκταση του προτύπου αναψυχής και διασκέδασης, με τη μόνη διαφορά ότι ο τουρισμός ποικίλει όσον αφορά το χρόνο που δαπανά κάποιος έξω από το σπίτι του, αλλά και την ένταση της δραστηριότητας. Συχνά, τόσο οι τουριστικές, όσο και η μη τουριστικές δραστηριότητες αναψυχής χρησιμοποιούν τις ίδιες εγκαταστάσεις και τις ίδιες πηγές, με αποτέλεσμα να ανταγωνίζονται. Για παράδειγμα, δύο άτομα μπορεί να

συμμετέχουν ακριβώς στην ίδια δραστηριότητα, στην ίδια τοποθεσία, τον ίδιο χρόνο, με τη διαφορά ότι το ένα εκ τω δύο ατόμων είναι τουρίστας. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κάτοικοι της χώρας υποδοχής συχνά μπορεί να αισθάνονται ότι η τουριστική ανάπτυξη είναι κάτι που έχει άμεσες συνέπειες για αυτούς, αλλά που δεν μπορούν να την ελέγξουν (Charles, 1993)

Ο τουρισμός είναι ένας κυρίαρχα ιδιωτικός τομέας, με επενδυτικές αποφάσεις που βασίζονται κυρίως σε μεγιστοποίηση του κέρδους. Παρόλο που ο τουρισμός μπορεί να επηρεάζεται από πολιτικές κυβερνητικές αποφάσεις, δεν παύει να αποτελεί ένα τομέα ιδιωτικό. Κατά συνέπεια, οι αποφάσεις για ανάπτυξη βασίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην ικανότητα των τουριστικών υπηρεσιών να λειτουργούν σε ένα επίπεδο που τους αποφέρει κέρδος. Ως επακόλουθο αυτής της λογικής και φιλοσοφίας, ενδέχεται πολλές φορές οι τουριστικές επιχειρήσεις να δώσουν χαμηλή προτεραιότητα σε προγράμματα που ενισχύουν τα μέτρα προστασίας, εκτός και αν παρουσιάζονται ευκαιρίες για αύξηση των κερδών ή έχει εισαχθεί μια νομοθετική επιταγή. Επίσης, αυτό που θα πρέπει να σημειωθεί είναι πως ο τουριστικός τομέας είναι σε υψηλά επίπεδα ανταγωνιστικός, παρουσιάζει επίσης υψηλά επίπεδα εποχικότητας και κυριαρχείται από πολλές μικρές επιχειρήσεις, κυρίως οικογενειακές. Ως εκ τούτου, αυτού του είδους οι επιχειρήσεις τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να επωμιστούν το κόστος εισαγωγής μέτρων περιβαλλοντικής προστασίας.

Ο τουρισμός είναι μια πολυδιάστατη βιομηχανία, και ως εκ τούτου, είναι σχεδόν αδύνατο να ελεγχθεί. Ο τουρισμός περιλαμβάνει ένα πλήθος παραγωγών και προμηθευτών των τουριστικών προϊόντων. Κατά συνέπεια, υπάρχουν περιοχές ή / και επιχειρήσεις οι οποίες ενδέχεται να μην εμπίπτουν στις διάφορες νομοθετικές ρυθμίσεις, ενώ παράλληλα είναι δύσκολο για τις αρμόδιες κρατικές αρχές να ελέγξουν όλο το εύρος της τουριστικής βιομηχανίας. Τα μέτρα ελέγχου μπορούν να εφαρμοστούν αποτελεσματικά μόνο μέσα από την επιβολή προγραμμάτων και ρυθμίσεων στα οποία συμμετέχουν το κράτος, οι αρμόδιες τουριστικές ενώσεις οι οργανισμοί, αλλά και οι τοπικές οργανώσεις (Charles, 1993).

Οι τουρίστες είναι καταναλωτές και όχι ανθρωπολόγοι. Ο μοναδικός στόχος ενός τουρίστα είναι η κατανάλωση της τουριστικής εμπειρίας, ακόμα και εκείνοι που εμφανίζουν υψηλά επίπεδα περιβαλλοντικής και ηθικής συνείδησης. Επίσης, δεν θα πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι οι τουρίστες αποζητούν μία απόδραση από την

καθημερινή τους ζωή και κατά συνέπεια δεν θέλουν οποιουσδήποτε περιορισμούς κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Αυτή η συμπεριφορά, ωστόσο, ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες για τον τόπο υποδοχής (Charles, 1993)

Ο τουρισμός είναι ψυχαγωγία. Ως ψυχαγωγία έχει ως σκοπό του να ικανοποιήσει τις επιθυμίες, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των τουριστών. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο σκοπός, το τουριστικό προϊόν θα πρέπει να είναι έτσι διαμορφωμένο, ώστε να μπορεί να καταναλωθεί εύκολα από τον εκάστοτε τουρίστα. Σε αυτό το πλαίσιο, ο συγγραφέας επισημαίνει ότι δεν θα πρέπει οι δραστηριότητες που γίνονται για να ικανοποιήσουν τους τουρίστες να συγχέονται με τη διατήρηση και τη συνέχιση των παραδοσιακών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, καθώς κάθε τύπος δραστηριότητας εξυπηρετεί διαφορετικό σκοπό. Ο πρώτος είναι σχεδιασμένος έτσι ώστε να καταναλώνεται χωρίς μεγάλη ψυχική ή σωματική προσπάθεια, ενώ ο δεύτερος είναι συνήθως εφήμερος και έχει πνευματικό χαρακτήρα και μεγάλη σημασία για τους συμμετέχοντες. Ορισμένες κοινωνίες που επιθυμούν να εκμεταλλευτούν αποτελεσματικά τις ευκαιρίες αυτών των δραστηριοτήτων και να αποκομίσουν τα οφέλη του τουρισμού, πρέπει να υιοθετήσουν αποδεκτές αρχές μάρκετινγκ και να προσπαθούν να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των καταναλωτών. Αυτό σημαίνει ότι το υπάρχον προϊόν, είτε πρόκειται για ένα παραδοσιακό χορό, φεστιβάλ ή γεωλογικό φαινόμενο, μπορεί να χρειαστεί να τροποποιηθεί για να ικανοποιήσει την τουριστική ζήτηση. Ωστόσο, υπάρχει ο κίνδυνος αυτή η τροποποίηση να γίνει χωρίς τη θέληση των κατοίκων του τόπου υποδοχής, ή ακόμα και χωρίς κάποιο έλεγχο, επιφέροντας αρνητικές συνέπειες σε αυτόν και τους κατοίκους του (Charles, 1993)

Σε αντίθεση με άλλες βιομηχανικές δραστηριότητες, ο τουρισμός παράγει εισόδημα από την εισαγωγή των πελατών και όχι από την εξαγωγή του τουριστικού προϊόντος. Η κατανάλωση του προϊόντος περιορίζεται συνήθως σε μία μικρή γεωγραφική περιοχή. Η τάση των τουριστών να θέλουν να καταναλώσουν τα ίδια προϊόντα με τους ντόπιους κατοίκους συμβάλλει στο να επωφεληθούν όλοι, τουρίστες και ντόπιοι, από την τουριστική ανάπτυξη, αλλά και να επωμιστούν και το κόστος από αυτήν. Έτσι, οι κοινότητες υποδοχής θα πρέπει να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι η εισροή μεγάλου αριθμού τουριστών θα δημιουργήσει ένα ευρύ φάσμα επιπτώσεων που θα επηρεάσουν το σύνολο της κοινότητας (Ηγουμενάκης & Κραβαρίτης, 2004)

Οι Ηγουμενάκης και Κραβαρίτης (2004) θέτουν το ερώτημα κατά πόσο οι χώρες υποδοχής τουριστών είναι προετοιμασμένες να δεχθούν τον αυξανόμενο όγκο του διεθνούς τουριστικού ρεύματος. Στο πλαίσιο αυτό, οι συγγραφείς συνοψίζουν τα βασικά προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουν οι χώρες υποδοχής τουριστών ως κάτωθι.

- α) Προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος
- β) Ποιοτική βελτίωση της τουριστικής πελατείας
- γ) Δημιουργία νέων τύπων τουριστικών καταλυμάτων
- δ) Βελτίωση των συγκοινωνιών γενικά και εκσυγχρονισμός των αεροδρομίων και των λιμανιών
- ε) Απρόσκοπτη τροφοδοσία των τουριστών
- στ) Αναβάθμιση των τουριστικών και άλλων υπηρεσιών
- ζ) Ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των μέσων ψυχαγωγίας των τουριστών.

Σύμφωνα με τον Ζαχαράτο (1986), ο τουρισμός αποτελεί μία σημαντική πλουτοπαραγωγική πηγή, η οποία συμβάλλει:

- α) Στην μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών
- β) Στην καταπολέμηση της ανεργίας και της μετανάστευσης (εσωτερικής και εξωτερικής)
- γ) Στην περιφερειακή ανάπτυξη.
- δ) Στον περιορισμό διαφοράς εισοδημάτων ανάμεσα στα αστικά κέντρα και στην περιφέρεια.
- ε) Στην αύξηση εσόδων του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης (μέσω των φόρων)
- στ) Στην ανάπτυξη συναφών κλάδων της οικονομίας.
- ζ) Στην διαφύλαξη και προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Υπάρχει μια αυξανόμενη ανησυχία για το γεγονός ότι συχνά, και ιδιαίτερα όταν είναι ταχεία και ανεξέλεγκτη, η τουριστική ανάπτυξη συνδέεται με μια διαδικασία ανακατανομής της γης και άλλων πόρων πολλαπλών χρήσεων, από τις παραδοσιακές δραστηριότητες (γεωργία, αλιεία, δασοκομία) μέχρι την κατασκευή τουριστικών λειτουργικών υποδομών. Αυτό έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο από περιβαλλοντική όσο και από κοινωνικοοικονομική άποψη καθώς μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του τουρισμού στις χώρες που βασίζονται σε αυτόν, αν ο τουρισμός δεν είναι καλά σχεδιασμένος και προγραμματισμένος

(Brida et al., 2007). Αυτό μας εισάγει σε ένα άλλο θέμα συζήτησης, το οποίο άπτεται του τουριστικού σχεδιασμού και ειδικότερα του τουριστικού σχεδιασμού με έμφαση στην αιεφορία, την οποία και θα εξετάσουμε στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο.

Προτάσεις και μέτρα προς την κατεύθυνση της καταγραφής και της μείωσης των αρνητικών τουριστικών επιπτώσεων στον τόπο υποδοχής

Ορισμένα μέτρα που μπορούν να συμβάλουν προς την κατεύθυνση του προσδιορισμού, της καταγραφής και εν τέλει της μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων του τουρισμού στον τόπο υποδοχής είναι τα εξής (Κοκκώσης & Τσάρτας, 200):

- α) Συστηματική έρευνα στους ντόπιους για τα προβλήματα που δημιουργούνται στον τόπο υποδοχής από τις τουριστικές δραστηριότητες
- β) Προώθηση δραστηριοτήτων και δημιουργία υποδομών που συμβάλλουν στην καλύτερη επικοινωνία όλων των εμπλεκόμενων μερών
- γ) Διασπορά της τουριστικής ανάπτυξης τόσο στο χώρο, όσο και στο χρόνο, έτσι ώστε να μειωθούν οι εντάσεις και οι πιέσεις που προκαλούνται από τη μαζικότητα που χαρακτηρίζει τον τουρισμό
- δ) Οργάνωση και έλεγχος των τουριστικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα κατά την τουριστική περίοδο
- ε) Θέσπιση κανόνων και επιβολή ρυθμίσεων που σχετίζονται με την τουριστική ανάπτυξη
- στ) Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα περιβάλλοντος, δημιουργία και τόνωση της περιβαλλοντικής συνείδησης και προώθηση προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος, στο οποίο θα συμμετέχουν οι ντόπιοι αλλά και οι τουρίστες, καθώς και οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του τουρισμού
- ζ) Κατασκευή έργων που θα συμβάλλουν στην ανάπλαση της περιοχής, την αναβίωση και αναζωογόνησή της, καθώς και στην περιβαλλοντική της αναβάθμιση
- η) Ύπαρξη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, ο οποίος θα έχει ως βασικό του άξονα αφενός την αισθητική και λειτουργική διάσταση της περιοχής και αφετέρου την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος

θ) Προγράμματα ανάπτυξης βασισμένα στα πρότυπα και τις αρχές του βιώσιμου τουρισμού

Αειφόρος-Βιώσιμος τουρισμός (Sustainable Tourism)

Η έννοια του βιώσιμου-αειφόρου τουρισμού αναπτύχθηκε στις αλπικές περιοχές της Ευρώπης, (Γερμανία, Ελβετία, Αυστρία, Γαλλία και Ιταλία) από πανεπιστημιακούς, οικολόγους και επαγγελματίες του τουρισμού, λόγω των πιεστικών προβλημάτων που δημιουργούσε ο μαζικός τουρισμός στις Άλπεις και στη Μεσόγειο. Επίσης είναι γνωστός και με τους εξής χαρακτηρισμούς: πράσινος τουρισμός, ο υπεύθυνος τουρισμός, μετα-βιομηχανικός τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός κ.α.

Ο βιώσιμος-αειφόρος τουρισμός βασίζεται σε μια θετική σχέση μεταξύ της οικονομίας και του περιβάλλοντος, με σεβασμό στην κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της κάθε περιοχής. Αυτό, ωστόσο δεν σημαίνει, ότι η οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση της ευημερίας πρέπει να αποθαρρύνεται. Άρα η ανάπτυξη του βιώσιμου-αειφόρου τουρισμού, εξαρτάται από τους πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς πόρους του κάθε τουριστικού προορισμού, δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στα ευάλωτα χαρακτηριστικά της τουριστικής περιοχής και στη γενική ευημερία των κατοίκων της.

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι ο βιώσιμος-αειφόρος τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού ο οποίος είναι οικονομικά βιώσιμος, με άμεσα οικονομικά οφέλη για τους κατοίκους της τουριστικής περιοχής. Είναι κοινωνικά και πολιτιστικά υπεύθυνος, φιλικός προς το περιβάλλον και με υψηλή ποιότητα του τελικού προϊόντος. Ενώ ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ), ορίζει την ανάπτυξη του βιώσιμου-αειφόρου τουρισμού, ως ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των σημερινών τουριστών και των περιοχών τουριστικής υποδοχής, προστατεύοντας και βελτιώνοντας τις ευκαιρίες για το μέλλον. Εξετάζεται το ενδεχόμενο να οδηγεί επίσης σε διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο ώστε οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες να μπορούν να διαφυλάσσονται παράλληλα με τη πολιτισμική ακεραιότητα, μέσα από ουσιαστικές οικολογικές διαδικασίες, τη βιοποικιλότητα και τη διατήρηση της ζωής των συστημάτων (ΠΟΕ, 2001).

Σύμφωνα με έρευνες τα πιθανά εργαλεία και οι μέθοδοι που απαιτούνται για να επιτευχθεί η ανάπτυξη του βιώσιμου-αειφόρου τουρισμού είναι:

- α) Κάθε προορισμός πρέπει να επεξεργαστεί μια συνολικά δημιουργική-πραγματική πολιτική διαχείρισης του τουρισμού, σύμφωνα με τις επιταγές της αειφορίας.
- β) Η διαχείριση αυτή θα πρέπει να εξαρτάται από ένα σύμπλεγμα τουριστικών οργανώσεων μεταξύ περιβαλλοντικών φορέων από τη μια πλευρά, και εκπροσώπους του τουρισμού και οικονομικών και κοινωνικών φορέων από την άλλη.
- γ) Να δημιουργηθεί ένα επιτυχημένο σύμπλεγμα, ανάλογα με τις προστιθέμενες αξίες κάθε τουριστικού προορισμού.
- δ) Η αμοιβαία συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και της τοπικής κοινότητας.
- ε) Να οικοδομηθεί μία υγιείς σχέση μεταξύ του ιδιωτικού τομέα τουρισμού και της τοπικής κοινότητας, ώστε να εγγυηθούν τα οφέλη της τοπικής κοινωνίας από τον τουρισμό

Ο βιώσιμος-αειφόρος τουρισμός μπορεί να προσδώσει τις κατάλληλες λύσεις για τα προβλήματα της κάθε τουριστικής περιοχής εν γένει, καθώς και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η βιομηχανία του τουρισμού, μέσω της διευθέτησης σαφών πολιτικών και στρατηγικών, που προσδιορίζουν το ρόλο του κάθε ενδιαφερομένου τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε τοπικό επίπεδο, πάντα με βάση τις επιταγές της αειφορίας.

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Λόγω των αρνητικών συνεπειών των μαζικών αφίξεων στους τουριστικούς προορισμούς κατά τις τελευταίες δεκαετίες, σημειώθηκε η ανάγκη για την εύρεση νέων μοντέλων τουριστικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον τόσο των επενδυτών, όσο και των αναπτυξιακών φορέων και των ερευνητών, επικεντρώθηκε στην προώθηση ηπιότερων μορφών τουριστικής ανάπτυξης που δεν έχουν αποκλειστικά ως στόχο το οικονομικό κέρδος, αλλά το σεβασμό για το περιβάλλον και τον πολιτισμό, καθώς και την ικανοποίηση των αναγκών της τοπικής κοινωνίας.

Αυτό σημαίνει ότι ξεκίνησε μια ηπιότερη προσέγγιση για την ανάπτυξη των τουριστικών προορισμών, δημιουργώντας έτσι μια νέα φιλοσοφία, τη φιλοσοφία του

εναλλακτικού τουρισμού ως ένα είδος ενεργού τουρισμού, η οποία είναι σε αντίθεση με το μοντέλο της μαζικής ανάπτυξης. Ο σχηματισμός αυτού του νέου μοντέλου, αντιτίθεται στη μαζικότητα της τουριστικής κίνησης, και έχει αποκτήσει διάφορους οπαδούς και υποστηρικτές σε ένα ευρύ φάσμα των κοινωνικών ομάδων και κινήματων, που υποστηρίζουν με ποικίλους τρόπους την αναζήτηση ενός εναλλακτικού μοντέλου τοπικής ανάπτυξης (Τσάρτας, 1996).

Λόγω της μεγάλης συμβολής του τουρισμού, στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στη διασφάλιση κεφαλαίων για νέες επενδύσεις, στη βελτίωση και στην ανάπτυξη των υποδομών κλπ, πολλές κυβερνήσεις το χρησιμοποιούν ως μέσο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (Ανδριώτης, 2001; Keller, 2002; Smith & Krannich, 1998; Verbole, 2000). Εκτός από τα θετικά αποτελέσματα, ο τουρισμός επηρεάζει και αρνητικά τους τουριστικούς προορισμούς υποδοχής, με τρόπους, όπως: η μίμηση των ξένων προτύπων, η εμπορευματοποίηση των ανθρώπινων σχέσεων, η μετατροπή των περιφερειών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους σε κορεσμένες αστικές περιοχές, η ρύπανση του περιβάλλοντος, οι αρνητικές πολιτισμικές αλλαγές, κλπ, (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001; Σπιλάνης, 2000). Λόγω αυτών των αρνητικών συνεπειών, η ανάπτυξη του τουρισμού πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά, σύμφωνα με τους φυσικούς πόρους της κάθε περιοχής (Formica, 2000; Gunn, 1994; Inskoop, 1991).

Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και αναπτύχθηκαν μαζί με το γενικό φαινόμενο του τουρισμού. Οι μορφές αυτού του είδους τουρισμού, περιλαμβάνουν τον επαγγελματικό τουρισμό, τον συνεδριακό, τον πολιτιστικό, τον θρησκευτικό, τον τουρισμό που βοηθά στην προάσπιση της υγείας και τον αθλητικό τουρισμό (Σφακιανάκης, 2000). Αυτές οι μορφές έχουν εμφανιστεί στη Μεσοποταμία, στην Αίγυπτο, στην Περσία, στην αρχαία Ελλάδα και στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας χιλιετίας προ Χριστού, υπήρξε μια ανάπτυξη του αθλητικού και θρησκευτικού τουρισμού, κυρίως στην αρχαία Ελλάδα. Ο Αθλητικός τουρισμός περιλάμβανε ταξίδια των αρχαίων Ελλήνων, σε τόπους όπου διοργανώνονταν πανελλήνια αθλητικά γεγονότα, και σε εκδηλώσεις προς τιμήν των θεών τους, όπως ήταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες που λάμβαναν χώρα στην Ολυμπία. Βεβαίως, η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού, όπως αυτή ορίζεται στις μέρες μας, έχει αναπτυχθεί κυρίως κατά τα τελευταία 20 χρόνια, και προήλθε από την

εντατικοποίηση της τουριστικής βιομηχανίας και των αποτελεσμάτων του. Στις μέρες μας η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού καλύπτει πολλά είδη τουριστικών δραστηριοτήτων, που καλούνται πράσινος τουρισμός, φυσιολατρικός τουρισμός, ολοκληρωμένος τουρισμός κλπ (Boo, 1990; Lindberg & Hawkins, 1993). Το κύριο χαρακτηριστικό της εναλλακτικής τουριστικής δραστηριότητας είναι η συχνή περιορισμένη κλίμακα, και οι χαμηλές επιπτώσεις, στο περιβάλλον της τουριστικής δραστηριότητας με κύριο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη. Οι ερευνητές ισχυρίζονται ότι ο εναλλακτικός τουρισμός δημιουργήθηκε, ως εργαλείο εξισορρόπησης, κατά της μάζας του τουρισμού και των αρνητικών αντιδράσεών του (Butler, 1992; Sindiga, 1999).

Ο Εναλλακτικός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα, η οποία είναι ισορροπημένη από φυσικές και κοινωνικές αξίες. (Smith & Eadington, 1992). Επίσης, υποστηρίζουν ότι ο εναλλακτικός τουρισμός έχει τις λιγότερες σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στις περιοχές προορισμού, στο περιβάλλον και στον πληθυσμό του, χωρίς να μειώνονται οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις του.

Ο Εναλλακτικός τουρισμός έχει διάφορους ορισμούς και αυτό προκαλεί σύγχυση. Όλοι όμως καταλήγουν σε ένα συμπέρασμα, ότι μπορεί να επιτύχει μόνο με την προϋπόθεση, ότι θα υλοποιηθεί με βιώσιμο τρόπο. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να είναι μια οποιαδήποτε τουριστική ανάπτυξη, ανεξάρτητη από τη φύση, αλλά θα πρέπει κάθε τουριστική ανάπτυξη να ενισχύει το φυσικό πλούτο και να συμβάλλει στην ανάπτυξη της κοινωνικό-οικονομικής προόδου της περιοχής. Ως εκ τούτου, η αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, της οικολογικής συνείδησης και ο συνδυασμός αυτών με τις τουριστικές δραστηριότητες, έχουν ως αποτέλεσμα την ενασχόληση του μαζικού τουρισμού με εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού έχει ως βασική προϋπόθεση, την προστασία του περιβάλλοντος, των πόρων του τουριστικού προορισμού, αλλά και την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Αυτό δε σημαίνει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός, είναι πάντα πιο επιτυχής από το μαζικό τουρισμό. Σημαίνει απλά ότι κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού, η δραστηριότητα και η ικανοποίηση των αναγκών της σημερινής γενιάς θα πρέπει να είναι ο κύριος σκοπός μας, χωρίς βέβαια να υποθηκεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες (Weaver & Lawton, 2001).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να οριστεί ως μία μορφή τουρισμού που θέτει ως στόχο να είναι συνεπής με τις φυσικές, κοινωνικές και κοινοτικές αξίες και οι οποίες επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους επισκέπτες, να διασκεδάσουν μέσω της αλληλεπίδρασης και της ανταλλαγής εμπειριών. Ο εναλλακτικός τουρισμός υποστηρίζεται από τις κυβερνήσεις, επειδή συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε 12 μήνες, αλλά και του ότι δίνει τη δυνατότητα σε ορισμένες περιοχές να αναπτυχθούν τουριστικά, παρότι δεν συνδέονται με τις παραδοσιακές τουριστικές δραστηριότητες. Υπάρχουν πολλά είδη εναλλακτικού τουρισμού, τα οποία αναπτύσσονται με ταχείς ρυθμούς. Σύμφωνα με τους Gartner, (1996) και Tezcan, (2004) τα πιο γνωστά είδη εναλλακτικού τουρισμού είναι τα εξής:

α) Πολιτιστικός και ιστορικός τουρισμός

Αποτελεί μια μορφή τουρισμού στην οποία οι τουρίστες έχουν ως στόχο την συμμετοχή σε πολιτιστικές δραστηριότητες. Αυτό το είδος του τουρισμού, αυξάνεται σε όλο τον κόσμο, και περιλαμβάνει την επίσκεψη σε ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, πινακοθήκες, συναυλίες, θέατρο, κλπ.

β) Τουρισμός για την προάσπιση της υγείας

Αποτελεί μια από τις βασικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Οι τουρίστες αυτού του είδους, έχουν ως στόχο την αποκατάσταση τραυματισμών, τη διατήρηση της υγείας τους, την άρση και την ανάκτηση της μετά από διάφορες ασθένειες. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται, σε τουρίστες της τρίτης ηλικίας ή μεσήλικες και από την άλλη πλευρά, σε τουριστικούς προορισμούς, όπου οι υπηρεσίες υγείας που προσφέρουν, καθορίζονται αποκλειστικά από τους φυσικούς της πόρους. Χώρες όπως η Ουγγαρία είναι σε θέση να αναπτύξουν τέτοιες μορφές τουρισμού καθώς διαθέτουν τις κατάλληλες εγκαταστάσεις, όπως κέντρα σπα, καταλύματα με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις κ.λ.π.

γ) Συνεδριακός τουρισμός

Αυτό το είδος του τουρισμού περιλαμβάνει κάθε είδος οργανωμένης δραστηριότητας, όπως συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετεχόντων και σε οποιοδήποτε επίπεδο (τοπικό, εθνικό ή διεθνές). Ο συνεδριακός τουρισμός έχει ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, συνήθως από δύο έως τέσσερις ημέρες, και επομένως θα πρέπει να συνδυαστεί με μια άλλη μορφή τουρισμού, όπως η πόλη του τουρισμού, εκπαιδευτικό τουρισμό, κλπ. Απαραίτητη

προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού είναι η ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών.

δ) Αθλητικός τουρισμός

Είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού, όπου οι τουριστικοί προορισμοί προσπαθούν να αναπτύξουν, ώστε να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν, με σκοπό να εκμεταλλευτούν τους ανενεργούς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως με υψηλό επίπεδο εισοδήματος.

ε) Τουρισμός περιπέτειας

Αποτελεί μια μορφή τουρισμού η οποία χαρακτηρίζεται από το στοιχείο του απροσδόκητου και του άγνωστου όπως φωτογραφία, σαφάρι, περιπλάνηση σε άγνωστες περιοχές, ράφτινγκ, κλπ. Τα άτομα που έλκονται από αυτό το είδος τουρισμού είναι κυρίως οι νέοι, και θεωρείται ως ένας τρόπος για την καταπολέμηση του άγχους και της ρουτίνας που μας αποφέρει ο σύγχρονος τρόπος ζωής.

στ) Οικολογικός τουρισμός (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός)

Όλες αυτές οι μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί, με κύριο στόχο την αρμονική ανάπτυξη του τουρισμού και του περιβάλλοντος. Η ταχεία και άγρια ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού οδήγησε στην αναζήτηση μιας άλλης μορφής τουρισμού δραστηριότητας, που σχετίζεται με μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που έχουν ενσωματωθεί οργανικά και αρμονικά στην αγροτική ή ορεινή περιοχή. Επίσης δείχνει ότι η επαφή του τουρισμού με τη φύση όπως ο αθλητικός τουρισμός, ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός κλπ, είναι διαφορετικός από τον μαζικό τουρισμό στα ακόλουθα σημεία:

α) Δεν είναι απαραίτητο το δίπτυχο Ήλιος-Θάλασσα, αλλά μπορεί να αναπτυχθεί σε περιφέρειες που έχουν ωραίο φυσικό περιβάλλον

β) Η συμπεριφορά των τουριστών, οι οποίοι συνήθως είναι ευσυνείδητοι και έχουν οικολογική εκπαίδευση και συνείδηση

γ) Οι τουριστικές εγκαταστάσεις είναι συνήθως μικρής κλίμακας και όχι πολυτελή ξενοδοχεία.

δ) Η διάρκεια της τουριστικής περιόδου, δεν περιορίζεται από την έννοια της εποχικότητας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορούμε να πούμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός, αποτελεί μια εναλλακτική λύση για τουριστικές δραστηριότητες, οι οποίες μπορούν

να πραγματοποιηθούν οποιαδήποτε στιγμή του έτους, και όχι μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες και από άτομα τα οποία διαθέτουν ένα μέσο όρο ικανοτήτων.

Ο Αθλητικός Τουρισμός

Η χρήση του όρου Αθλητικός τουρισμός ξεκίνησε το 1970, με σκοπό να περιγραφεί η ειδική μορφή τουρισμού, που συνδυάζει και την αθλητική δραστηριότητα. Θεωρείται σύγχρονο φαινόμενο και αναδεικνύει τη διαχρονική σχέση μεταξύ αθλητισμού και τουρισμού.

Ο Αθλητικός τουρισμός συνδυάζει δύο δημοφιλείς δραστηριότητες, καταφέροντας να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων, αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παράλληλα, οι επενδυτές ανακαλύπτοντας τα οικονομικά οφέλη του Αθλητικού τουρισμού προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Για το λόγο αυτό ο Αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, με μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και με μεγάλο ενδιαφέρον από όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα.

Έτσι λοιπόν ο Αθλητικός Τουρισμός όπως προαναφέραμε είναι μια ειδική μορφή ποιοτικού τουρισμού η οποία μας δίδει την ευκαιρία να επενδύσουμε σε μία τεράστια δυναμική αγορά αλλά και ταυτόχρονα να επιτύχουμε μια προστιθέμενη αξία στο τουριστικό μας προϊόν μέσω της ανάπτυξης, της διαφοροποίησης και της αναβάθμισης του. Επίσης μπορεί να θεωρηθεί ως μια κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα με σημαντική συμβολή στους στρατηγικούς στόχους της αλληλεγγύης και της ευημερίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι μια δραστηριότητα η οποία στηρίζεται στους τομείς του τουρισμού, του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Στην ραγδαία ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού συνεπικουρούν (κατά τους Gammon & Robinson, 1998) οι παρακάτω λόγοι :

- α) Η δημοτικότητα των εθνικών και διεθνών αθλητικών γεγονότων (πρωταθλημάτων) αυξήθηκε κατακόρυφα.
- β) Κατανοήθηκε διεθνώς η αξία ενασχόλησης με την αθλητική δραστηριότητα, ως μέσο προαγωγής της υγείας.
- γ) Οι κρατικές αρχές κάθε χώρας αρχίζουν και αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα του αθλητισμού, ως μέσου σύσφιξης των σχέσεων των λαών και άσκησης εξωτερικής πολιτικής.

δ) Υπάρχει μμεγάλη και καλά οργανωμένη προσφορά αθλητικών εκδηλώσεων παγκοσμίως.

Ορισμοί

Αθλητισμός (σύμφωνα με την Ερευνητική Μονάδα Αθλητικού Τουρισμού Ελλάδας, 2000) ορίζεται, το πεδίο των ανταγωνιστικών ή μη δραστηριοτήτων, με τις οποίες ασχολούνται οι άνθρωποι για αναψυχή, προαγωγή υγείας, εξάσκηση, για βελτίωση κάποιων επιδόσεων ή φυσιολογικών τους παραμέτρων. Να προστεθεί η διάκριση ανάμεσα στην ενεργητική και την παθητική συμμετοχή, στη φυσική δηλαδή συμμετοχή του ατόμου σε αθλητικές δραστηριότητες και την παρακολούθηση αθλητικών δραστηριοτήτων.

Τουρισμός (σύμφωνα με τους Standeven & De Knop, 1999) ορίζεται προσωρινή μετακίνηση ανθρώπων πέρα από τον μόνιμο τόπο διαμονής τους, η οποία συνεπάγεται εμπειρίες διαφορετικές από τις καθημερινές.

Αθλητικός Τουρισμός ορίζεται, η τουριστική δραστηριότητα ατόμων και γκρουπ με βασικά κίνητρα την συμμετοχή σε οργανωμένες αθλητικές δραστηριότητες και προπονητικά προγράμματα, την παρακολούθηση αθλητικών αγώνων και την αθλητική αναψυχή. (Γκουτζιούπας, 2006)

Σύμφωνα με τον (Γκουτζιούπα, 2006) ο Αθλητικός τουρισμός κατηγοριοποιείται ως εξής:

α) Προπονητικός τουρισμός

Περιλαμβάνει αθλητές ή ομάδες ερασιτέχνες και επαγγελματίες που ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε ειδικά προγράμματα προετοιμασίας ή αποθεραπείας.

β) Τουρισμός αθλητικών διοργανώσεων

Περιλαμβάνει αθλητές ή ομάδες ή θεατές που ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν ή για να παρακολουθήσουν μία αθλητική διοργάνωση, με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση στον τόπο διεξαγωγής.

γ) Τουρισμός αθλητικών δραστηριοτήτων

Περιλαμβάνει τον τουρίστα που ταξιδεύει για να βιώσει την εμπειρία των παρεχόμενων αθλητικών δραστηριοτήτων σε α) φυσικά τοπία (π.χ. διαδρομές σε οικολογικά μονοπάτια, ποτάμια, βουνοκορφές), β) αστικά τοπία (π.χ. μαραθώνιοι πόλεων, ποδηλατικοί γύροι).

δ) Τουρισμός αθλητικής αναψυχής

Περιλαμβάνει τον τουρίστα που ταξιδεύει για να απολαύσει της διακοπές του, και παράλληλα να βελτιώσει τη φυσική του κατάσταση μέσω ειδικών ψυχαγωγικών αθλητικών προγραμμάτων. Η διαφορά του αθλητικού τουρίστα με τους υπόλοιπους τουρίστες, είναι η συστηματική, καθημερινή του (και όχι περιστασιακή) ενασχόληση με τις αθλητικές δραστηριότητες.

Ο Αθλητικός τουρισμός σε παγκόσμιο επίπεδο & οι επιπτώσεις του

Οι περισσότερες μελέτες εστιάζουν κυρίως στις οικονομικές επιπτώσεις των μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων στη χώρα διεξαγωγής, ξεκινώντας από την υπόθεση ότι τα οικονομικά οφέλη που προέρχονται από τέτοιες διοργανώσεις αποτελούν και το βασικότερο λόγο διεξαγωγής τους. Όπως αναφέρεται στη μελέτη του Preuss (2006), η διοργάνωση ενός μεγάλου αθλητικού γεγονότος επιφέρει σημαντικές μακροχρόνιες επιδράσεις, τουλάχιστον μιας δεκαετίας. Και αυτό γιατί αρχικά, οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις, παρέχουν τη δυνατότητα ενεργοποίησης επενδύσεων τόσο από το δημόσιο, όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, διευκολύνουν άμεσα μακροπρόθεσμα οικονομικές συνέπειες σε τομείς, όπως στη κτηματαγορά, στην απασχόληση και κυρίως στο τουρισμό. Δεν είναι όμως εύκολο να εκτιμηθεί εκ των προτέρων η πραγματική τους επίδραση. Θεωρητικά, είναι εύκολο κανείς να εντοπίσει δυνατότητες ενθάρρυνσης καινοτόμων επενδύσεων, ή δυνατότητες μεταφοράς τεχνογνωσίας, η υλοποίηση των οποίων θα επέφερε κάποιο διαρκές αποτέλεσμα στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών φιλοξενίας.

Από μικροοικονομικής πλευράς, οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις μπορούν να αναλυθούν ως μια θετική διαταραχή της ζήτησης (positive demand shock), η οποία αρχίζει από τη χρονική περίοδο που ανατίθενται η διεξαγωγή της αθλητικής διοργάνωσης στην πόλη και τελειώνει με την τέλεση των Αγώνων (Παπανίκος, 1999). Οι δαπάνες για την κατασκευή διάφορων έργων υποδομής, απαραίτητων για την διοργάνωση, οι αφίξεις αλλοδαπών τουριστών, οι πωλήσεις εισιτηρίων και τηλεοπτικών δικαιωμάτων για την κάλυψη των αγώνων, αποτελούν πηγές αύξησης της συνολικής ζήτησης. Συνεπώς από τη φιλοξενία μιας μεγάλης αθλητικής διοργάνωσης, προκύπτουν οφέλη τα οποία μπορούν να είναι τόσο βραχυπρόθεσμα, δηλαδή πριν και κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της αθλητικής διοργάνωσης, όσο, και κυρίως, μέσο-μακροπρόθεσμα, εφ' όσον η εκμετάλλευση και η κεφαλαιοποίηση

των μεγάλων πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από την υποδομή και την προβολή που απολαμβάνει η χώρα διεξαγωγής μπορεί να λάβει χώρα για πολλά χρόνια στο μέλλον.

Για την αξιολόγηση των οικονομικών τους επιπτώσεων συνίσταται μια ανάλυση κόστους-οφέλους, δηλαδή θα πρέπει να γίνεται απαρίθμηση και περιγραφή όλων των δαπανών και οφελών που σχετίζονται με τη διοργάνωση, είτε άμεσα είτε έμμεσα (Συναδινός, 2004). Η περίοδος αξιολόγησης ξεκινά από τη χρονική περίοδο της προετοιμασίας, συνεχίζεται κατά την περίοδο διεξαγωγής της διοργάνωσης και ολοκληρώνεται με το τέλος αυτής συμπεριλαμβάνοντας στην αξιολόγηση και τον προγραμματισμό για τη μετέπειτα χρήση των υποδομών και των αθλητικών εγκαταστάσεων. Εάν τελικά υπάρχουν θετικά αποτελέσματα, αυτά θα είναι εμφανή μακροπρόθεσμα, οπότε μπορεί να γίνει και η τελική αποτίμηση, εάν η διεξαγωγή μιας μεγάλης διοργάνωσης είχε θετική επίδραση στην οικονομία της χώρας φιλοξενίας ή όχι. Το μέγεθος των οικονομικών επιδράσεων μιας μεγάλης αθλητικής διοργάνωσης εξαρτάται από τις εξής παραμέτρους (Συναδινός, 2004):

- α) Το μακροοικονομικό περιβάλλον της διοργανώτριας χώρας μιας δεκαετίας, δηλαδή 5 χρόνια πριν την τέλεση της διοργάνωσης και 5 χρόνια μετά.
- β) Τους οικονομικούς δείκτες της χώρας, όπως ΑΕΠ, πληθωρισμός, εξωτερικό χρέος, εξαγωγές, ανεργία κ.λπ.
- γ) Τη χρηματοδοτική πολιτική της διοργανώτριας χώρας.
- δ) Τις δαπάνες που γίνονται τόσο για την κατασκευή των αθλητικών εγκαταστάσεων όσο και των υποδομών ανεξάρτητα εάν συνδέονται άμεσα με τη διοργάνωση, ή όχι. Επίσης τα έξοδα που προκύπτουν από τη χρήση τους κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής της διοργάνωσης καθώς και μετά για τη συντήρησή τους.
- ε) Τις συνέπειες της προετοιμασίας και της διοργάνωσης στον τομέα του τουρισμού.
- στ) Τα έσοδα που προκύπτουν από την πώληση εισιτηρίων, ραδιοτηλεοπτικών δικαιωμάτων, εμπορία προϊόντων, φιλοτελισμό κ.λπ.
- ζ) Τον τρόπο χρηματοδότησης της διοργάνωσης, το ποσοστό από τον κρατικό προϋπολογισμό ή τον εξωτερικό δανεισμό.

Σύμφωνα με το επίπεδο της οικονομικής τους ανάπτυξης, οι διοργανώτριες χώρες, μπορούν να αποκομίσουν κέρδη από τη φιλοξενία μεγάλων αθλητικών

διοργανώσεων, είτε με την διεκδίκηση μιας οικονομικής θέσης υπό το πρόσωπο των ανταγωνιστριών χωρών, ή με την ενεργοποίηση των οικονομιών τους, είτε με διεύρυνσή τους στην παγκόσμια οικονομία.

Η πόλη της Σεούλ για παράδειγμα, δεν αποκόμισε τα ίδια οικονομικά οφέλη από τη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου το 2002, με αυτά των Ολυμπιακών Αγώνων του 1988. Η ουσιαστική διαφορά είναι ότι οι δυο αυτές διοργανώσεις έφτασαν ριζικά σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης της πόλης: μια αναδυόμενη οικονομία και μια εθνική τοποθέτηση το 1988, μια σύγχρονη οικονομία και μια ηπειρωτική τοποθέτηση το 2002 (Metropolis, 2002).

Επιπρόσθετα παραδείγματα οικονομικών επιπτώσεων από τη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων μπορούμε να αντλήσουμε από τα τελευταία 15 χρόνια, αρκετά. Σύμφωνα με στοιχεία που δίνονται στο οικονομικό δελτίο της Alpha Bank (2004), για τις οικονομικές επιπτώσεις που είχαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, σε προηγούμενες διοργανώτριες πόλεις, παρατηρούμε πως τα κίνητρα διεξαγωγής των διοργανώσεων διέφεραν από πόλη σε πόλη, καθώς και οι οικονομικές επιπτώσεις τελικά. Πιο αναλυτικά, ξεκινώντας από τη Βαρκελώνη και τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 1992, παρατηρούμε ότι το πρωταρχικό της κίνητρο για την διεκδίκηση της διοργάνωσης, ήταν η ανάγκη για την εξεύρεση τρόπων που θα δίνανε ώθηση τόσο στην οικονομία της όσο και στην αστική της αναμόρφωση. Η πόλη είχε πληγεί από τη σταδιακή επιδείνωση του εγχώριου οικονομικού κλίματος και αναζητούσε για μια ώθηση στο πλαίσιο της πρόσφατης ένταξης της Ισπανίας στην Ε.Ε. το 1986. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Βαρκελώνης, ενίσχυσαν την οικονομία της Ισπανίας για την περίοδο 1986-1993, με περίπου 16,6 εκατομμύρια δολάρια, ποσό που αντιπροσωπεύει το 2,9% του ΑΕΠ.

Επίσης, το ίδιο συνέβη και με τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων της Ατλάντα το 1996. Στόχος της πόλης από την ανάληψη της διοργάνωσης ήταν η προσέλκυση επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, σε μορφή one-off εκδηλώσεων, δηλαδή συνέδρια, ή αθλητικού ενδιαφέροντος εκδηλώσεις και στην επανατοποθέτηση γραφειακών δραστηριοτήτων, λόγω της φύσης της τοπικής οικονομίας, η οποία βασίζεται κατά κύριο λόγο στον τομέα των υπηρεσιών. Και ενώ η Σεούλ και η Βαρκελώνη είχαν ως απώτερο σκοπό την προσέλκυση ξένων επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, η Ατλάντα είχε εστιάσει στην προσέλκυση εταιρειών από την Αμερική.

Το δε Σύνδεσμο επιδίωξε μέσω της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2000 να δώσει ώθηση στην κρατική οικονομία. Βασικοί τομείς της οικονομίας συμπεριλαμβάνανε το διεθνή τουρισμό και την προσέλκυση τοπικών (Asia Pacific) δραστηριοτήτων βασισμένων στην παροχή υπηρεσιών. Τα στοιχεία αυτά υποδηλώνουν και την ωριμότητα της οικονομίας και τη σχετικά μικρή εγχώρια αγορά της Αυστραλίας. Επίσης επιδίωξε μέσω των Αγώνων τη διεθνή του τοποθέτηση, κάτι ανάλογο που έκανε και η Σεούλ εκμεταλλευόμενη τους Αγώνες του 1988 για να ενισχύσει το διεθνές της προφίλ. Όπως προέκυψε από μια μέθοδο αξιολόγησης των οικονομικών επιπτώσεων των Ολυμπιακών Αγώνων του Σύνδεσμο, η εισφορά τους στην οικονομία της Νέας Νότιας Ουαλίας για το διάστημα 1994 - 2006 ανήλθε στα 4,3 εκατ. δολάρια, ή στο 1% του ΑΕΠ. Με άλλα λόγια στο 0,15% του ΑΕΠ της Αυστραλίας. Η αξιολόγηση αυτή βασίστηκε σε μια σημαντική διέγερση της αγοράς εργασίας που σημειώθηκε πριν και κατά τη διάρκεια των Αγώνων και στην βελτίωση της παραγωγικότητας μετά (Metropolis, 2002).

Η διοργάνωση του παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου το 2002, επέφερε στη Νότια Κορέα (συν-διοργανώτρια το 2002 με την Ιαπωνία) άμεσες οικονομικές ωφέλειες ύψους 4,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων από επενδύσεις και αύξηση της κατανάλωσης, ποσό που αντιστοιχούσε στο 0,74% του ΑΕΠ του 2001. Επίσης, η αξία των έμμεσων οικονομικών ωφελειών που αποκόμισε έφτασε τα 15,1 δισεκατομμύρια δολάρια. Ανάλογα ήταν και τα αποτελέσματα και για την Ιαπωνία (Manzenreiter & Wolfram, 2008)

Η Πορτογαλία για την κατασκευή έργων υποδομών, αυτοκινητοδρόμων, προαστιακών σιδηρόδρομων, καθώς και για τη βελτίωση των αεροδρομίων της, με αφορμή την διοργάνωση ποδοσφαίρου της UEFA τον Ιούνιο του 2006, δαπάνησε 4 δισεκατομμύρια ευρώ. Για την ανέγερση και την ανακαίνιση των αθλητικών εγκαταστάσεων δαπανήθηκαν γύρω στα 651 εκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα με τα στοιχεία έρευνας που είχε γίνει για λογαριασμό της UEFA, τα άμεσα οφέλη από τη διοργάνωση για την Πορτογαλία εκτιμήθηκαν στα 800 εκατομμύρια ευρώ, σε έσοδα και διαφημιστική αξία. Τα έργα ενίσχυσαν τον κατασκευαστικό τομέα με 244 εκατομμύρια ευρώ ο οποίος με τη σειρά του δημιούργησε νέες θέσεις εργασίας. Επιπλέον σύμφωνα με την έρευνα, η Πορτογαλία μπορεί να αναμένει στα επόμενα χρόνια, αύξηση των εσόδων της από τον τουρισμό, από 179 ως και 357 εκατομμύρια ευρώ. Αύξηση η οποία αναμένεται να δημιουργήσει 14.000 νέες θέσεις εργασίας, και

θα ενισχύσουν την εθνική οικονομία με άλλα 200 εκατομμύρια ευρώ (Παπαδόπουλος, 2004).

Οφέλη της επένδυσης στον Αθλητικό τουρισμό

Ο αθλητισμός έχει βασικά μια κοινωνική διάσταση αλλά συχνά παρουσιάζει και μια οικονομική διάσταση η οποία υπόκειται στο κοινοτικό δίκαιο (π.χ. η πώληση των δικαιωμάτων μεγάλων αθλητικών γεγονότων). Η συνύπαρξη των κοινωνικών και οικονομικών πτυχών του αθλητισμού είναι ένα δύσκολο έργο, αν λάβουμε υπόψη μας ότι ακόμα δεν υπάρχουν οι κατάλληλες ευρωπαϊκές συνθήκες και γενικότερα ότι δεν έχουμε μια ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική για τον αθλητισμό. Η προτεινόμενη σήμερα ευρωπαϊκή συνθήκη για τον αθλητισμό στηρίζει, συντονίζει ή συμπληρώνει τις πολιτικές των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Λευκή Βίβλος για τον αθλητισμό κάνει ένα σημαντικό βήμα για μια ευρωπαϊκή αθλητική πολιτική. Η ανάγκη για μια τέτοια πολιτική δεν προέρχεται μόνο από το βασικό ρόλο που διαδραματίζει ο αθλητισμός στην κοινωνία ως αναπόσπαστο τμήμα της εκπαίδευσης, της υγιούς διαβίωσης, της πολιτιστικής ζωής και της ψυχαγωγίας αλλά από την ανάγκη της προώθησης της κοινωνικής συνοχής και ολοκλήρωσης. Σήμερα το βάρος της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στον αθλητικό τομέα περιορίζεται κατά μεγάλο μέρος στα οικονομικά συμφέροντα, στα πλαίσια του ανταγωνισμού και κανόνων των εσωτερικών αγορών των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια ευρωπαϊκή αθλητική πολιτική πρέπει να λάβει υπόψη της μια ολόκληρη σειρά από πολύτιμες κοινωνικές λειτουργίες οι οποίες εκπληρώνονται από τον αθλητισμό.

(<http://www.fitnessinfo.gr/fitnessgeneralinfo/fitnessonline/articles/athlitikostourismos/index.html>)

Λόγω του ότι ο Αθλητικός Τουρισμός προσελκύει πολύ κόσμο, και προσφέρει μοναδικές εμπειρίες όχι μόνο στους θεατές των γεγονότων αλλά και σε όλους τους συμμετέχοντες, και λόγω του ότι το άμεσο όφελος για ένα τόπο που διοργανώνει αγώνες φαίνεται γρήγορα, είναι σημαντικοί λόγοι ώστε να επενδύσει κάποιος στον Αθλητικό Τουρισμό. Επίσης μεγάλο είναι και το έμμεσο όφελος το οποίο φαίνεται μετά από χρόνια, αφού όλο και περισσότεροι τουρίστες επισκέπτονται την περιοχή. Άλλα οφέλη που προκύπτουν από την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού είναι:

α) Βελτίωση της υγείας και προώθηση του ενεργητικού τρόπου ζωής

- β) Έσοδα από την μετακίνηση, διαμονή, διατροφή, προπόνηση, αγορές, περιήγηση και κάθε κατανάλωση προϊόντων / υπηρεσιών
- γ) Αναβάθμιση τουριστική στις περιοχές - προορισμούς και στις κοινωνίες υποδοχής
- δ) Προτροπή των κατοίκων για μμεγαλύτερη συμμετοχή στα αθλητικά δρώμενα που πραγματοποιούνται στην περιοχή τους
- ε) Διεθνή προβολή και θετική εικόνα της περιοχής φιλοξενίας προγραμμάτων / αγώνων Αθλητικού Τουρισμού
- στ) Αποφέρουν νέες θέσεις εργασίας και νέα επαγγέλματα
- ζ) Δημιουργούν προσφορά ξένων συναλλαγών
- η) Συμβάλλουν στην αύξηση του τουριστικού ΑΕΠ
- θ) Μπορεί να αναπτυχθεί η κάθε περιοχή βασισμένη στο τοπικό δυναμικό και στις υπάρχουσες φυσικές συνθήκες
- ι) Βοηθούν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και συμπληρώνουν άλλες οικονομικές δραστηριότητες
- ια) Δικαιολογούν τη διατήρηση και τη βελτίωση του περιβάλλοντος
- ιβ) Συνεισφέρουν στην πολιτιστική κουλτούρα των ανθρώπων, βοηθούν στην υπέρβαση δυσκολιών επικοινωνίας και την άρση πολιτικών και θρησκευτικών διαφορών
- ιγ) Επιμηκύνουν την τουριστική σεζόν

Αθλητικός τουρισμός & Αθλητικές διοργανώσεις

Σημαντικό κεφάλαιο του αθλητικού τουρισμού είναι οι αθλητικές διοργανώσεις και ειδικότερα οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις (mega sport events) οι οποίες συνήθως αποκαλούνται μεγάλες διοργανώσεις (mega events). Είναι μεγάλα δημόσια σχέδια που ο σχεδιασμός τους και η υλοποίησή τους απαιτούν τεράστια χρηματικά ποσά και τη συνεργασία του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα (Kurscheidt, 2000). Σύμφωνα με τον Hall (1989) ο όρος, mega events ή hallmark events, αναφέρεται σε Παγκόσμιες Εμπορικές Εκθέσεις, στους Ολυμπιακούς Αγώνες, στο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου (FIFA World Cup), στο Πανευρωπαϊκό Κύπελλο Ποδοσφαίρου κ.α. Οι μεγάλες διοργανώσεις, είναι γεγονότα τα οποία χαρακτηρίζονται από τη μικρή χρονική τους διάρκεια, (από 1-4 εβδομάδες) και γίνονται μια φορά, κατά τη διάρκεια ενός έτους. Οι επιδράσεις τους δε, για τις πόλεις

που τα φιλοξενούν, είναι μακροπρόθεσμες, τόσο για τον τουρισμό τους, όσο και για την οικονομία τους (Getz, 1997).

Σύμφωνα με το Getz (1970), ένα mega event ή ένα hallmark event, χαρακτηρίζεται από:

- α) Την περιορισμένη του διάρκεια.
- β) Την ικανότητά του να προσελκύει σημαντικό αριθμό επισκεπτών κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του.
- γ) Την επίδραση που έχει σε βάθος χρόνου στη διοργανώτρια πόλη, σε τομείς της οικονομίας, της κοινωνίας και του πολιτισμού.
- δ) Το υψηλό κόστος διοργάνωσής του.
- ε) Την διεθνή απήχηση που έχει.

Οι Jago και Shaw (1998) αναφέρουν ότι οι διοργανώσεις αυτές χαρακτηρίζονται ως 'mega events' επειδή:

- α) Έχουν απήχηση στη διεθνή τουριστική αγορά.
- β) Απαιτούν υψηλή συμμετοχή δημοσίων επενδύσεων.
- γ) Οι επιδράσεις τους στις διοργανώτριες πόλεις, είναι τόσο πολιτικές όσο και οικονομικές.
- δ) Προσελκύουν την προσοχή και έχουν την υποστήριξη και κάλυψη των διεθνών ΜΜΕ.
- ε) Βοηθούν στη διεθνή αναγνώριση της πόλης φιλοξενίας και στη δημιουργία μιας νέας ταυτότητας.
- στ) Βοηθούν στην αστική αναμόρφωση.
- ζ) Προσελκύουν και την φιλοξενία άλλων μεγάλων γεγονότων.

Η ουσιαστική διαφορά όμως μεταξύ των hallmark events και των mega events, αναφέρεται στο γεγονός ότι, ένα hallmark event, έχει χαρακτήρα σποραδικό, λαμβάνει χώρα σε αραιά χρονικά διαστήματα, και σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία. Από την άλλη, τα mega events έχουν χαρακτήρα παροδικό και σύντομο, λαμβάνουν δε χώρα σε διαφορετικές τοποθεσίες. Και τις δυο όμως κατηγορίες τις διακρίνει το διεθνές προφίλ τους και η ευρεία διεθνή αγορά στην οποία απευθύνονται.

Οι Jago και Shaw (1998), διαμόρφωσαν ένα μοντέλο με σκοπό να προσδιορίσουν την έννοια και τα χαρακτηριστικά των μεγάλων γεγονότων. Προσπάθησαν να εξηγήσουν τη σχέση η οποία διαμορφώνεται ανάμεσα στα «αναγνωρισμένα-χαρακτηριστικά» γεγονότα (hallmark events) και στα «ειδικά»

γεγονότα. Αρχικά χωρίζουν τα γεγονότα σε τυπικά (ordinary events) και σε ειδικά (special events). Από αυτά, τα «τυπικά» δεν σχεδιάζονται, ενώ τα «ειδικά» σχεδιάζονται στρατηγικά για την υλοποίησή τους. Στη συνέχεια, τα «ειδικά» χωρίζονται σε δυο επιμέρους κατηγορίες, στα «μεγάλα και σημαντικά» (major events) και στα «λιγότερο σημαντικά και μικρά» (minor events). Τα «μεγάλα – σημαντικά» χωρίζονται τέλος, σε «αναγνωρισμένα - χαρακτηριστικά γεγονότα» και σε «πολύ μεγάλα» (mega events).

Υπάρχει άμεση σύνδεση αυτών και των πόλεων που τα διοργανώνουν, με την επίτευξη ενός υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας. Με άλλα λόγια, οι διοργανώτριες πόλεις χρησιμοποιούν τα μεγάλα αυτά γεγονότα, ως μέσο, για την ενίσχυση της εικόνας τους και την διεθνή αναγνώρισή τους, ως πόλοι έλξης για τουρισμό και επενδύσεις. Αυτό συμβαίνει επειδή, κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια σχεδόν, παρατηρείται ένας έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των πόλεων, σχετικά με την «εικόνα» τους (city image). Ο αθλητισμός πολλές φορές εκλαμβάνεται ως ένα μέσο το οποίο μπορεί να δώσει ζωή στις τοπικές και στις περιφερειακές οικονομίες. Οι πόλεις χρησιμοποιούν τις αθλητικές διοργανώσεις και συνδέουν αυτές με την ανάγκη που έχουν για εξεύρεση νέων μορφών επιχειρηματικής πολιτικής. Επιστρατεύουν λοιπόν, στρατηγικές μάρκετινγκ με απώτερο σκοπό την προσέλκυση κεφαλαίων τα οποία θα συμβάλλουν και θα δώσουν ώθηση στην αστική αναμόρφωση τους (Μεταξιάς & Αυγερινού, 2004).

Η διεξαγωγή όμως μιας μεγάλης αθλητικής διοργάνωσης, απαιτεί μεγάλο μέγεθος παρεμβάσεις και έργα υποδομής. Από την άλλη, η διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων επιφέρει στην πόλη διεξαγωγής παγκόσμια προβολή, και μεγάλο αριθμό τουριστών που την επισκέπτονται. Ένας πολύ ευνοϊκός παράγοντας για την απήχηση και την αποτελεσματικότητα των αθλητικών διοργανώσεων είναι η μαζική συμμετοχή, την οποία παρουσιάζουν όλα τα κοινωνικά στρώματα και ιδιαίτερα τα χαμηλότερα εισοδήματα.

Έτσι, τα δύο εκατομμύρια των τουριστών που επισκέφθηκαν την Γερμανία για το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου το 2006, καθώς και τα 4 δισεκατομμύρια των τηλεθεατών που παρακολούθησαν τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004, το αποδεικνύουν (Matos, 2006). Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι, η διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων, παρουσιάζεται πολλές φορές σαν μια μοναδική

ευκαιρία για τις διοργανώτριες πόλεις ή χώρες, να προσελκύσουν την παγκόσμια προσοχή και να αναμορφώσουν το αστικό περιβάλλον τους.

Αν και η χρονική τους διάρκεια είναι περιορισμένη, εν τούτοις τα μακροπρόθεσμα οφέλη που προκύπτουν για την οικονομία και τον τουρισμό είναι σημαντικά. Ειδικά για τις χώρες και τις περιοχές που χρειάζονται άμεσα μια ενίσχυση στον τομέα της απασχόλησης και της προσέλκυσης κεφαλαίων (WTO, 2006) φαντάζει ως μια μοναδική ευκαιρία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της πόλης της Βαρκελώνης, όπου η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων το 1992, βοήθησε στην αναμόρφωση της πόλης και να γίνει από ένα απαξιωμένο λιμάνι της Μεσογείου, ένας νέος σημαντικός τουριστικός προσδιορισμός παγκοσμίως.

Τα οφέλη που προκύπτουν από την φιλοξενία ενός μεγάλου αθλητικού γεγονότος, διακρίνονται σε άμεσα και σε έμμεσα ορατά (Preuss, 2004).

Στα άμεσα ορατά οφέλη, συγκαταλέγονται:

α) Η αύξηση της τουριστικής ζήτησης, λόγω των τουριστών που θα επισκεφτούν τη διοργανώτρια πόλη ή χώρα, πριν, κατά τη διάρκεια διεξαγωγής και μετά.

β) Η δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων και διευκολύνσεων.

γ) Η βελτίωση ή εκ νέου κατασκευή υποδομών για τη διοργάνωση, έστω κι αν δεν συνδέονται άμεσα με τη διεξαγωγή αυτής.

δ) Η προσέλκυση επιχειρηματιών για να επενδύσουν σε αυτές, αφού προβάλλεται μια εικόνα των πόλεων αρκετά ενδιαφέρουσα και δυναμική.

Στα έμμεσα ορατά, συγκαταλέγονται:

ε) Η προβολή των Αγώνων από τα ΜΜΕ και κατά συνέπεια της διοργανώτριας χώρας.

στ) Η ενίσχυση της εθνικής υπερηφάνειας.

ζ) Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης που συνδέονται με την προετοιμασία ή τη διεξαγωγή της διοργάνωσης.

η) Η τεχνογνωσία και το εξειδικευμένο προσωπικό που οι διοργανώτριες πόλεις αποκτούν πλέον.

Τα πιο πάνω οφέλη μπορεί να είναι τόσο θετικά, όσο και αρνητικά, ειδικά εάν η διοργάνωση αποτύχει. Χαρακτηριστικό αρνητικό παράδειγμα αποτέλεσε η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του Μόντρεαλ το 1976. Το Κεμπέκ 30 χρόνια μετά εξακολουθεί να είναι χρεωμένο, ενώ προβλέπεται να ξεπληρώσει το χρέος το

2008. Επίσης το Παρίσι του 19^{ου} αιώνα, το οποίο εξόφλησε τα δάνεια που είχε συνάψει για την βελτίωση της πόλης από το 1848 ως το 1871, το 1929.

Σύμφωνα με τον Preuss (2006) η μεγάλης κλίμακας αθλητικές διοργανώσεις και όχι μόνο, έχουν σημαντική επίδραση στις διοργανώτριες πόλεις ή χώρες τόσο μακροπρόθεσμα, όσο και βραχυπρόθεσμα, ακόμη κι αν αυτές διαρκούν για 1-2 εβδομάδες. Ενώ οι μεγάλες αυτές διοργανώσεις είναι περισσότερο ακριβές στην διοργάνωσή τους, για παράδειγμα στη Σεούλ το 1988 κόστισαν 4 δισεκατομμύρια δολάρια, και στη Βαρκελώνη 10 δισεκατομμύρια δολάρια και κατά μέσο όρο ο προϋπολογισμός μιας οργανωτικής επιτροπής ανέρχεται στα 2 δισεκατομμύρια δολάρια, (Matos, 2006), ανταποδίδουν τελικά το κόστος αυτό, με την τεράστια προβολή που προσφέρουν παγκοσμίως στην διοργανώτρια πόλη ή χώρα μέσω των ΜΜΕ.

Πρόσφατα κύρια αθλητικά γεγονότα όπως το Euro 2004 στην Πορτογαλία ή οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας, απέδειξαν ότι οι ημέρες που διαρκούν οι Αγώνες, δεν μένουν στην ιστορία μόνο για την παρουσία διακεκριμένων αθλητών ή ομάδων, όπως και πολλών εκατομμυρίων θεατών, αλλά και γιατί φέρνουν μαζί τους μια μεγάλη κληρονομιά (legacy), η οποία μεταφράζεται είτε σε όρους εθνικής υπερηφάνειας, είτε σε άμεσες επενδύσεις, είτε σε όρους τουριστικής ανάπτυξης. Και σ' αυτή την περίπτωση όμως, μπορεί να υπάρξει και μια αρνητική κληρονομιά για την διοργανώτρια χώρα. Η αρνητική κληρονομιά αναφέρεται κυρίως στην αύξηση του δημόσιου χρέους της χώρας φιλοξενίας, στο υψηλό κόστος κατασκευής των αθλητικών εγκαταστάσεων, στην αύξηση των τιμών των ακινήτων κ.α. Μια θετική όμως κληρονομιά έχει μεγάλη σημασία, όχι μόνο για τις τοπικές αρχές, αλλά και για τις διεθνείς αθλητικές ενώσεις. Και αυτό για τρεις λόγους (Preuss, 2006):

- α) Μια θετική κληρονομιά είναι ικανή να αποτρέψει την αρνητική κριτική του κοινού για τα αθλητικά σωματεία και παρέχει αποδείξεις γιατί η αθλητική διοργάνωση ήταν καλή για τη διοργανώτρια πόλη ή χώρα.
- β) Δικαιολογεί την χρήση δημοσίων πηγών για μόνιμες ή προσωρινές εγκαταστάσεις καθώς επίσης παρέχει τα εχέγγυα ότι όλες οι απαραίτητες κατασκευές για τη διοργάνωση θα είναι έτοιμες εγκαίρως.
- γ) Μια θετική κληρονομιά κινητοποιεί και άλλες πόλεις ή χώρες να διεκδικήσουν τη διοργάνωση μελλοντικών αθλητικών γεγονότων.

Συχνά μόνο οι οικονομικές επιπτώσεις μιας μεγάλης αθλητικής διοργάνωσης είναι ευδιάκριτες. Παρ' όλα αυτά αξίζει να αναφερθούν οι ευκαιρίες που δημιουργούνται για την διοργανώτρια πόλη και συνδέονται άμεσα με την φιλοξενία ενός μεγάλου αθλητικού γεγονότος. Σύμφωνα με δημοσίευση του European Sport Management Quarterly (Preuss, 2006), η διοργάνωση ενός μεγάλου αθλητικού γεγονότος προσφέρει στη διοργανώτρια πόλη ή χώρα την πιο κάτω θετική ή αρνητική κληρονομιά, όπως δείχνει ο πίνακας 1.

Θετική κληρονομιά	Αρνητική κληρονομιά
Νέες αθλητικές εγκαταστάσεις	Υψηλό κατασκευαστικό κόστος
Γενική υποδομή	Κατασκευή εγκαταστάσεων που δεν είναι απαραίτητες
Αστική αναμόρφωση	Αύξηση δημόσιου χρέους
Αύξηση του τουρισμού	Απώλεια σταθερών επισκεπτών
Επιπρόσθετη απασχόληση	Αύξηση των τιμών στις ενοικιάσεις
Τοπικές επιχειρηματικές ευκαιρίες	Παροδική αύξηση της απασχόλησης και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
Μάρκετινγκ πόλης	
Εκπαίδευση	
Τεχνογνωσία	
Παραγωγή πολιτισμικών αξιών	

Πίνακας Π.1 : Προσφορά θετικής ή αρνητικής κληρονομιάς

Πηγή: Preuss H. Lasting Effects of Major Sporting Events (2006)

Στη βιβλιογραφία υπάρχουν αρκετές αναφορές για τις επιπτώσεις των μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων στις πόλεις που τα φιλοξενούν. Ο Getz (1997) αναφέρει ότι οι επιπτώσεις των μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων στις πόλεις που τα φιλοξενούν είναι και πολύ σημαντικές αλλά και πολυδιάστατες. Συγκεκριμένα οι πιο συνηθισμένες επιπτώσεις αναφέρονται:

- α) Στην κατασκευή της απαιτούμενης υποδομής και εγκαταστάσεων και κατά συνέπεια εντάσσονται σε μια λογική εκτίμησης επιπτώσεων από μεγάλα έργα.
- β) Στην επίτευξη ενός υψηλού βαθμού οικονομικής αλλά και πολιτιστικής ανάπτυξης.

- γ) Στη συνολική βελτίωση της «εικόνας» της εκάστοτε διοργανώτριας πόλης.
- δ) Στη ανάπτυξη του τουρισμού σε σχέση με την αποτελεσματική προβολή αυτής.
- ε) Στη συγκέντρωση (διαμονή, μετακινήσεις και άλλες εξυπηρετήσεις) μεγάλου αριθμού ατόμων για σχετικά μικρό χρονικό διάστημα σ' έναν τόπο.
- στ) Τις μακροχρόνιες πιθανές επιπτώσεις λόγω της αναμενόμενης αύξησης της μόνιμης ζήτησης εξαιτίας της ανάπτυξης της υποδομής-εξυπηρετήσεων.

Σύμφωνα με τους Bieger και Frey (2001), η πιθανότητα ύπαρξης θετικών επιπτώσεων είναι μεγάλη. Επιπτώσεις οι οποίες είναι θετικές για την πόλη διεξαγωγής. Οι επιπτώσεις αυτές αναφέρονται κυρίως στην εικόνα και την ταυτότητα καθιστώντας την διοργανώτρια πόλη ένα πιθανό νέο προορισμό, μιας και μεταμορφώνουν τη χώρα στην οποία διεξάγονται σε πόλο έλξης και παγκόσμιο επίκεντρο. Και εδώ, οι επιπτώσεις μπορεί να είναι είτε θετικές είτε αρνητικές, ανάλογα την επιτυχία ή αποτυχία της διοργάνωσης. Μακροπρόθεσμα οι θετικές επιπτώσεις στην εικόνα δείχνουν πως μια πόλη μπορεί να καθιερωθεί στον παγκόσμιο χάρτη.

	Επιπτώσεις	Παραδείγματα
Ε Μ Μ Ε Σ Ε Σ	Επιπτώσεις δικτύου	Συνεργασία εταιρειών Μάρκετινγκ προορισμού
	τεχνογνωσία	Ποιότητα υπηρεσιών Δίκτυο υπηρεσιών
	Αστική αναμόρφωση	Υποδομή (προσφορά- διευκολύνσεις)
Α Μ Ε Σ Ε Σ	Συνολικές τουριστικές εισπράξεις	Περιφερειακά πολλαπλασιαστικές
	Άμεσα οικονομικά οφέλη από τους επισκέπτες	Κατανάλωση από τους συμμετέχοντες Κατανάλωση από τους χορηγούς Κατανάλωση από τους δημοσιογράφους

Πίνακας Π.2: Επιπτώσεις διοργανώσεων

Πηγή: Bieger & Fray (2001).

Αθλητικός τουρισμός & Υπαίθριες Δραστηριότητες

Ο Αθλητικός τουρισμός έχει μια άμεση επαφή με το φυσικό περιβάλλον και χαρακτηρίζεται από ένα ευρύ φάσμα υπαίθριων δραστηριοτήτων διαφόρων ειδών, όπου σε άλλες απαιτούνται τεχνικές ικανότητες και σε άλλες σωματικές π.χ γκολφ, ψάρεμα, κυνήγι, αναρρίχηση, προσανατολισμός, πεζοπορία, ιπασία, ορειβασία, ποδηλασία, μαραθώνιος, αεραθλήματα, θαλάσσια σπορ και χειμερινά σπορ.

Από αυτές τις υπαίθριες δραστηριότητες, ο μαραθώνιος θεωρείται από τα πιο σημαντικά μέρη του αθλητικού τουρισμού, όπου συνδυάζει τη σωματική άσκηση σε εξωτερικούς χώρους με την ευκαιρία της γνωριμίας με νέα τουριστικά θέρετρα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση κατά 10-15% των συμμετεχόντων σε όλους του διεθνείς μαραθωνίους, με καλύτερο παράδειγμα τον κλασικό μαραθώνιο της Αθήνας όπου τα 2 τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί ο αριθμός των συμμετεχόντων εντυπωσιακά, μετά από μια καλά οργανωμένη και σχεδιασμένη προσπάθεια από πολλούς φορείς ταυτόχρονα.

Ένα άλλο σημαντικό κομμάτι του Αθλητικού τουρισμού είναι οι υπαίθριες δραστηριότητες, σε λίμνες και εμφανίζεται κυρίως στη βόρεια Αμερική και στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη. Επίσης τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί πολλές επιστημονικές έρευνες στην Κίνα, για την ανάπτυξη του Αθλητικού τουρισμού στις εκεί λίμνες (Ryan, Huimin, Chon, & Kaye, 2010).

Λόγω των πλούσιων υδάτινων πόρων σε αυτές τις περιοχές, οι υπαίθριες δραστηριότητες έχουν άμεση σχέση με το υγρό στοιχείο. Οι δραστηριότητες αυτές έχουν τόσο εκπαιδευτικό όσο και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Οι μορφές των υπαίθριων δραστηριοτήτων (Tezcan, 2004) που εκτελούνται στις λίμνες είναι:

α) Ψάρεμα: αυτή η δραστηριότητα εκτελείται και ως ατομική και ως ομαδική ψυχαγωγική δραστηριότητα (αρκετά άτομα ή ομάδες ατόμων διασκεδάζουν και γνωρίζονται ως παρέα ψαρεύοντας). Επίσης στη βόρεια και κεντρική Ευρώπη συχνά πραγματοποιούνται διαγωνισμοί ψαρέματος.

β) Κωπηλασία και Καγιάκ: ένα από τα δημοφιλέστερα αθλήματα σε λίμνες. Στο εξωτερικό περιοχές όπου έχουν λίμνες, διαθέτουν σύγχρονες εγκαταστάσεις όπου πραγματοποιούν εθνικούς ή διεθνείς αγώνες, αλλά και φιλοξενούν κωπηλατικές ομάδες για προετοιμασία.

γ) Windsurfing: είναι αρκετά δημοφιλές σε περιοχές όπου έχουν λίμνη, και είναι μακριά από θαλάσσιες περιοχές. Έχει περισσότερο ψυχαγωγικό χαρακτήρα

δ) Κολύμπι: η δραστηριότητα αυτή, πραγματοποιείται είτε με ψυχαγωγικό χαρακτήρα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω έλλειψης παραθαλάσσιων περιοχών είτε από αθλητές κολύμβησης ανοικτής θαλάσσης.

ε) Water-ski: έχει καθαρά ψυχαγωγικό χαρακτήρα, ενώ τα τελευταία έχει αναπτυχθεί και το lake-board, όπου είναι αντίστοιχο του snow-board αλλά σε νερό.

Οι παραπάνω είναι οι δημοφιλέστερες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε παραλίμιες περιοχές στα πλαίσια του αθλητικού τουρισμού. Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στις Ευρωπαϊκές χώρες αυτού του είδους οι δραστηριότητες είναι καλά οργανωμένες από τις τοπικές κοινωνίες, οι οποίες έχουν αναπτύξει τον αθλητικό τουρισμό εκμεταλλευόμενοι τους φυσικούς τους πόρους, έχοντας μεγάλη απήχηση στους πολίτες και πλέον έχουν γίνει μέρος της καθημερινότητάς τους.

Επαγγέλματα που προκύπτουν από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού

- α) Σύμβουλοι Ανάπτυξης Αθλητικού Τουρισμού
- β) Προπονητές ομαδικών και ατομικών αθλημάτων, γυμναστές
- γ) Εκπαιδευτές χειμερινών αθλημάτων
- δ) Εκπαιδευτές extreme sports
- ε) Ξεναγοί, διερμηνείς
- στ) Συνοδοί υπαίθριων δραστηριοτήτων
- ζ) Οδηγοί βουνού, ορειβασίας, δασικών μονοπατιών και φαραγγιών
- η) Εκτροφείς και φροντιστές αλόγων, εκπαιδευτές ιππασίας
- θ) Ναυαγοςώστες, εκπαιδευτές καταδύσεων
- ι) Εργοφυσιολόγοι, φυσικοθεραπευτές
- ια) Sport Venue Promoters
- ιβ) Sport Travel Agents και Συνοδοί Γρουπ
- ιγ) Sport Event Managers και Marketing Managers
- ιδ) Sport Tourism Managers σε ξενοδοχεία
- ιε) Sport Animators

Ο Τουρισμός στην Ελλάδα

Η Ελλάδα είναι μια από τις πιο τουριστικές χώρες της Ευρώπης από τα πρώτα κιόλας μεταπολεμικά χρόνια. Οι αφίξεις τουριστών από χώρες του εξωτερικού, απο σχεδόν ανύπαρκτη τη δεκαετία του '50, το 2001 έφθασαν τα 13 εκατομμύρια και το 2010 τα 30 εκατομμύρια (Μελέτη ΙΤΕΠ, 1999). Στοιχεία από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού φανερώνουν ρυθμούς μεταβολής που αγγίζουν το 1098% για την δεκαετία 1950-1960, το 302% για την δεκαετία 1960-1970, το 227% για την δεκαετία 1970-1980 κλπ., οι οποίοι αποτελούν τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής από κάθε άλλη χώρα σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο (ΣΕΤΕ 2003,β' έκδοση). Το φυσικό περιβάλλον, η πολιτιστική κληρονομιά και η πλούσια ιστορία της αποτέλεσαν και αποτελούν από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής τουριστών. Η εξέλιξη αυτή έχει μετατρέψει τον τουριστικό τομέα σε ένα αρκετά δυναμικό κομμάτι της ελληνικής οικονομίας, οι άμεσες και έμμεσες επιδράσεις του οποίου συνεισφέρουν το 18-20% του ΑΕΠ.

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να αναπτυχθούν ιδιαίτερα τα παρακάτω είδη τουρισμού:

- α) Θαλάσσιος Τουρισμός: Τα νησιά της Ελλάδος θεωρούνται από τα καλύτερα στον κόσμο και για το λόγο αυτό αποτελούν και ελκυστικούς τουριστικούς προορισμούς κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.
- β) Ενδημικός Τουρισμός: Ο ενδημικός τουρισμός αφορά κυρίως την τρίτη ηλικία τουριστών όπως για παράδειγμα συνταξιούχους αλλά και νεότερους που δεν έχουν δεσμεύσεις εργασίας στη χώρα τους και έχουν ανάγκη να ζήσουν σε καλύτερο κλίμα.
- γ) Εσωτερικός Τουρισμός: Ο εσωτερικός τουρισμός αποτελεί τη βάση της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής και ανταποκρίνεται σε ζωτικές ανάγκες του πληθυσμού.
- δ) Κοινωνικός Τουρισμός: Ο κοινωνικός τουρισμός επιδιώκει την ενίσχυση από το κράτος, από τους εργοδότες, από τα συνδικάτα και από τα ασφαλιστικά ταμεία, των εργαζομένων και των οικογενειών τους που δεν έχουν τα οικονομικά μέσα εκείνα τα οποία θα τους βοηθήσουν να πραγματοποιήσουν ευχάριστες και φθηνές διακοπές.

ε) Εναλλακτικός Τουρισμός: Αυτό το είδος τουρισμού σηματοδοτεί μία νέα περίοδο τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικής πολιτικής για τον ελληνικό χώρο.

Οι πρώτες προσπάθειες ξεκίνησαν στο τέλος της δεκαετίας του 1980. Τα κοινωνικά στρώματα που συμμετέχουν σε αυτό το είδος τουρισμού είναι μέσης και άνω μόρφωσης αλλά και εισοδήματος. Τα σημαντικότερα είδη εναλλακτικού τουρισμού έχουν την δυνατότητα να αναπτυχθούν στην χώρα μας, για να επιτευχθεί ένας βιώσιμος τουρισμός, όπως είναι ο Οικοτουρισμός, ο Πολιτιστικός τουρισμός, ο Συνεδριακός τουρισμός, ο Αθλητικός τουρισμός, ο Θρησκευτικός τουρισμός, ο Ιαματικός τουρισμός, ο χιονοδρομικός τουρισμός, ο χειμερινός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο ορειβατικός τουρισμός και ο περιπατητικός τουρισμός. (Ραφαήλ, 2001).

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών η τουριστική οικονομία τα τελευταία χρόνια εξελίσσεται ως εξής:

α) Η τουριστική οικονομία, δηλαδή το σύνολο της προστιθέμενης αξίας που προσδιορίζεται αμέσως και εμμέσως από την τουριστική ζήτηση, κυμαίνεται στο επίπεδο του 18 – 20% του ΑΕΠ.

β) Η απασχόληση στον τουριστικό τομέα ανέρχεται σε 690.000 άτομα.

γ) Το συνάλλαγμα που αποκτάται φτάνει τα 9 δις. \$ και έχει αποδειχθεί ότι ο τουρισμός έχει καταφέρει να βελτιώσει την κατανομή του περιφερειακού εισοδήματος τα τελευταία 20 – 30 έτη.

δ) Το τουριστικό συνάλλαγμα ανέρχεται σε 2,5 φορές μεγαλύτερο από το συνάλλαγμα των βιομηχανικών εξαγωγών και 1,8 φορές μεγαλύτερο από το σύνολο των εξαγωγών.

ε) Το 1960 το τουριστικό ακαθάριστο προϊόν ήταν ίσο με 3% του ΑΕΠ, ενώ το 2000 έφτανε το 20% του ΑΕΠ. (ΙΤΕΠ, 2006).

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι ο τουρισμός έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία. Καταφέρνει να ξεπερνά σημαντικά προβλήματα και να προσφέρει θέσεις εργασίας και έσοδα στην χώρα μας. Χωρίς καμία υπερβολή υποστηρίζεται ότι το βασικό εμπόδιο της συνεχούς ανάπτυξης του τουριστικού τομέα είναι οι δυνατότητες προσφοράς των σχετικών ανθρωπογενών υπηρεσιών σε ανταγωνιστικές τιμές και ποιότητα. (Παυλόπουλος, 2001).

Το παραπάνω πρέπει να γίνει κατανοητό για να μπορέσουμε να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες που προσφέρονται στον τουρισμό, και να αναπτύξουμε τις υποδομές που διαθέτει η χώρα μας, ώστε να αποκτήσει μια πιο ανταγωνιστική θέση σε σχέση με άλλες ανταγωνίστριες χώρες.

Η σημασία του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία

Ο τουρισμός κατατάσσεται σήμερα μεταξύ των πλέον σημαντικών βιομηχανιών με ταχείς ρυθμούς αύξησης του κύκλου εργασιών του και με ουσιαστική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, στην απασχόληση και στις συναλλαγματικές εισπράξεις. Από τα στοιχεία του Πίνακα 2.1 μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συμπεράσματα:

- α) Η συνολική συνεισφορά (άμεση και έμμεση) του τουρισμού στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της χώρας μας ξεπέρασε το 18%. Το αντίστοιχο μερίδιο για την Ευρωπαϊκή Οικονομία ανέρχεται σε 14%,
- β) Οι απασχολούμενοι (άμεσα και έμμεσα) στον τουρισμό ανέρχονται στο 16,3% του συνόλου των απασχολούμενων στη χώρα μας. Το αντίστοιχο μερίδιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανέρχεται σε 14,5%,
- γ) Οι επενδύσεις που αναλαμβάνονται στον τουρισμό ανέρχονται στο 22,3% του συνόλου των επενδύσεων που αναλαμβάνονται στη χώρα μας. Το αντίστοιχο μερίδιο για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι 15,8%,
- δ) Το ισοζύγιο του τουρισμού για τη χώρα μας είναι θετικό και τα συνολικά συναλλαγματικά έσοδα από αυτή την πηγή ανήλθαν το 2005 σε 3771 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ,
- ε) Η χώρα μας δέχεται το 3,0% του συνόλου των τουριστών της Ευρώπης και βρίσκεται στη δωδέκατη θέση μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών (2008),
- στ) Το μερίδιό της στα συνολικά Ευρωπαϊκά τουριστικά έσοδα ανέρχεται σε 1,7% και κατέχει την δέκατη τέταρτη θέση μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών (2005),
- ζ) Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης, την περίοδο 1989-2005 ήταν για τα έσοδα 7,9% και τις αφίξεις 3,6%.

	Ελλάδα	Ευρωπαϊκή Ένωση
Συμβολή στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (2009)	18,3%	14,1%
Συμβολή στην απασχόληση (2009)	16,3%	14,5%
Συμβολή στις επενδύσεις (2009)	22,3%	15,8%
Συμβολή στην εισροή συναλλάγματος (2006) εκατ. δολ.	3.771	4.561
Μερίδιο στον Ευρωπαϊκό τουρισμό (2008)		
Αφίξεις	3,0%	5,0%
Έσοδα	1,7%	3,0%
Μέση ετήσια μεταβολή (1989-2008)		
Αφίξεις	3,6%	4,5%
Έσοδα	7,9%	10%
Μερίδιο στο σύνολο των δωματίων της Ε.Ε. (2008)	6,4%	8,1%
Μερίδιο στο σύνολο των κλινών της Ε.Ε. (2008)	6,2%	9,1%
Έσοδα ανά άφιξη (2007) σε δολάρια ΗΠΑ	374	665

Πίνακας Π.3: Η Σημασία του Τουρισμού για την Ελληνική Οικονομία

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, 2009- <http://www.unwto.org/index.php>

Αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα

Τον τελευταίο καιρό παρατηρείται ιδιαίτερη κινητικότητα στη χώρα μας, σε θέματα που αφορούν τον αθλητικό τουρισμό, γεγονός που βασίζεται στο ότι γίνεται ολοένα και περισσότερο αντιληπτό πως η ανάπτυξή του, όπως άλλωστε και η ανάπτυξη άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, μπορεί να συμβάλλει στην προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.

Ουσιαστικά μετά τη διοργάνωση των Ο.Α του 2004, δημιουργήθηκαν στη χώρα μας οι κατάλληλες συνθήκες και προϋποθέσεις για τη δυναμική ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού. Η επιτυχία των Ο.Α του 2004, δημιούργησε τη δυναμική για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα, έδωσε το κίνητρο σε επαγγελματίες του τουρισμού να προσθέσουν στις υπηρεσίες τους αθλητικές

δραστηριότητες και στους τοπικούς άρχοντες να υποστηρίξουν τη διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων.

Η Ελλάδα έχει μια σημαντική θέση στην αγορά του αθλητικού τουρισμού λόγω του περιβάλλοντος, των κλιματολογικών συνθηκών, της φυσικής ομορφιάς, της ιστορίας, του πολιτισμού, της κληρονομιάς των Ολυμπιακών Αγώνων και των αθλητικών εγκαταστάσεων (Γκουτζιούπας, 2006; Fotiadis, 2009; Τερζάκη, 2003). Ο αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα στηρίζεται κυρίως στον Κλασικό Μαραθώνιο της Αθήνας (Κ.Μ.Α.) και στα θαλάσσια Σπορ. Σύμφωνα με τους (Vrondou & Kriemadis, 2007), α) η μεγαλύτερη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης με στόχο να προωθήσει τα φυσικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα της περιοχής της και β) οι κατάλληλες τοπικές στρατηγικές για την ανάπτυξη του τοπικού τουρισμού, αποτελούν βασικούς τομείς για την ανάπτυξη του Αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα.

Ένα βασικό πλεονέκτημα της ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα, είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου αλλά και η προσέλκυση επισκεπτών 12 μήνες το χρόνο (Vagionis, 2007), επίσης η Leivadī και Vrondou, (2006) παρουσιάζοντας έναν μακρύ κατάλογο των ιδιωτικών εταιρειών που παρέχουν τον κατάλληλο εξοπλισμό σε ξενοδοχειακές μονάδες, δείχνουν το αυξημένο επιχειρηματικό ενδιαφέρον που υπάρχει για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού.

Η περαιτέρω ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας στην αγορά του αθλητικού τουρισμού μπορεί να επιτευχθεί:

α) Με την υλοποίηση της καταγραφής των εγκαταστάσεων, των δυνατοτήτων και των γεγονότων.

β) Με οργανωμένη, συνεπή και συνεχή προβολή των δυνατοτήτων της Ελλάδας για τον αθλητικό τουρισμό και την οργάνωση σημαντικών αθλητικών γεγονότων

Οι επιχειρήσεις και Εταιρίες που αναπτύσσουν αθλητικό τουρισμό στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας της Γλυνιάς (2000) είναι:

α) Εταιρείες υπαίθριων δραστηριοτήτων, με μεγάλη πρόοδο και υιοθέτηση συστημάτων συνεργασίας franchising. Ιδιαιτερότητα στον τομέα αυτό αποτελεί η εταιρεία ΑΛΜΑ, που ειδικεύεται στον τουρισμό για άτομα με αναπηρίες. Επίσης εταιρείες που ειδικεύονται σε ταξίδια κινήτρων και σε εταιρικά ταξίδια για στελέχη επιχειρήσεων.

β) Εταιρείες θαλάσσιων σπορ και αθλημάτων περιπέτειες (λειτουργούν εποχικά με άδεια από το Λιμεναρχείο και εξυπηρετούν τις ανάγκες των παραθεριστών και πελατών ξενοδοχείων).

γ) Λουτροπόλεις και ξενοδοχεία με κέντρα θαλασσοθεραπείας, όπου λειτουργούν εξοπλισμένα γυμναστήρια με ειδικευμένο προσωπικό.

Ο Αθλητισμός από την φύση του θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μέσο κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης. Βέβαια στην Ελλάδα οι όποιες έρευνες έχουν γίνει ήταν περιορισμένες αν και είναι κοινά αποδεκτό ότι η Ολυμπιάδα του 2004 δημιούργησε πολλές ευκαιρίες αλλά δεν ευδοκίμησαν.

Γενικότερα ο αθλητικός τουρισμός είναι μια από τις νέες μορφές τουρισμού. Πρόκειται για μία όψη της τουριστικής βιομηχανίας η οποία πρέπει να αναπτυχθεί περισσότερο. Βέβαια, για να αναπτυχθεί ο αθλητικός τουρισμός στη χώρα μας, θα πρέπει να συνεχίσουμε την υποστήριξη και προώθηση γεγονότων παγκόσμιας εμβέλειας και σε αθλήματα που στην Ελλάδα είναι λιγότερο διαδεδομένα, όπως κωπηλασία, γκολφ, yachting.. Ακόμα, θα πρέπει να δημιουργήσουμε και τις κατάλληλες προϋποθέσεις ούτως ώστε να κερδίσουμε ένα μεγάλο κομμάτι από τον αθλητικό τουρισμό, κυρίως με τις προετοιμασίες των αθλητικών συλλόγων.

Μορφές αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα

Ο Αθλητικός τουρισμός είναι μία δραστηριότητα που μπορεί να εμπλουτίσει το ελληνικό τουριστικό προϊόν, αλλά και να το επεκτείνει και στις τέσσερις εποχές του χρόνου, με εναλλακτικά αθλήματα όπου άλλα πραγματοποιούνται στις ήπιες συνθήκες του καλοκαιριού και άλλες σε πιο δύσκολες όπως αυτές του χειμώνα.

Οι δραστηριότητες του αθλητικού τουρισμού είναι περιορισμένες στην Ελλάδα, μερικές από αυτές αναφέρουμε παρακάτω:

α) Δράσεις σε βουνά: Η Μαγνησία προσφέρει στους λάτρεις των έντονων συγκινήσεων μοναδικές εμπειρίες. Οι τουρίστες μπορούν να κινηθούν σε δάση από οξιές και αγριόλευκες με πανοραμική θέα στη θάλασσα. Σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να συνδυαστεί με Σκοποβολή/τοξοβολία, Ορειβατικό ποδήλατο και αναρρίχηση.

β) Ιππασία: Προσφέρονται μικρές και μεγάλες διαδρομές μέσα σε δάση οξιάς και καστανιάς ή σε πανέμορφες ακρογιαλιές, με ειδικά εκπαιδευμένα άλογα και έμπειρους εκπαιδευτές.

γ) Ορειβατικό ποδήλατο: Υπάρχουν διαδρομές σε πολλές περιοχές της Ελλάδος αν και το άθλημα αυτό δεν έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό όσο στο εξωτερικό

δ) Καγιάκ και κωπηλασία. Ίσως το πιο δημοφιλές άθλημα για λίμνες. Στη Καστοριά και σε άλλες λίμνες της Ελλάδας υπάρχουν εγκαταστάσεις και διοργανώνονται συχνά εκδηλώσεις.

ε) Πεζοπορία: Ιδιαίτερα δημοφιλή δράση τόσο στο βουνό όσο και σε προορισμούς που είναι σε λίμνες.

Η Ελλάδα είναι ο ιδανικός τόπος για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, γι' αυτό θα πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα για να προσελκύσουμε τουρίστες, όπου θα μπορούν να ασχοληθούν με αυτά τα διαφορετικά αθλήματα. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι διαφορετικός είναι ο αθλητικός τουρισμός που αναζητά ο τουρίστας, από τον προπονητικό ή αγωνιστικό αθλητικό τουρισμό.

Πολιτικές ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα

Η Ελλάδα παρόλο που είναι μικρή σε μέγεθος χώρα, διαθέτει πολλά φυσικά πλεονεκτήματα. Όμως για να στηριχθεί και να αναπτυχθεί το «οικοδόμημα» του Αθλητικού Τουρισμού, θα πρέπει να υπάρχει κοινά αποδεκτή και κατανοητή στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης, και κυρίως αυτή να κατευθύνεται από την κεντρική πολιτική εξουσία. Για να επιτευχθεί αυτό όμως θα πρέπει να υπάρξει:

α) Συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων του αθλητισμού και του τουρισμού τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε πανελλαδικό, έτσι ώστε να διαμορφώσουν ένα κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο όπου θα θεσπιστούν οι προδιαγραφές λειτουργίας των επιχειρήσεων αθλητικού τουρισμού, και θα γίνει η κατοχύρωση των νέων επαγγελμάτων.

β) Η κατάλληλη επαγγελματική και ακαδημαϊκή εκπαίδευση μέσω του (Τ.Ο.Δ.Α) ώστε να οροθετηθεί το γνωστικό αντικείμενο και παράλληλα να δημιουργούνται ικανά και εξειδικευμένα στελέχη υποστήριξης των υπηρεσιών του Αθλητικού Τουρισμού.

γ) Βασική κατεύθυνση στη δημιουργία διάφορων πολυχρηστικών αθλητικών εγκαταστάσεων με αθλητικό, πολιτιστικό, εμπορικό και ψυχαγωγικό περιεχόμενο. Αυτή η φιλοσοφία είναι μια διεθνή πρακτική, που την είδαμε

στο Salt Lake City, στο Sidney και στη Βαρκελώνη. Προτεραιότητα αυτών των εγκαταστάσεων είναι να παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες στους συμμετέχοντες και θεατές με σκοπό την ικανοποίηση τους, την ανάλογη προβολή, και στόχο την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της κοινωνίας.

δ) Τέλος υψηλής ποιότητας υποδομή σε διάφορους τομείς υποστήριξης, οι οποίοι είναι οι υπηρεσίες επικοινωνίας, η διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η διαμονή, η ασφάλεια και οι κατασκευαστικές διευκολύνσεις και φυσικά όλα αυτά θα πρέπει να επιτευχθούν, έχοντας πάντα ως στόχο την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Πλεονεκτήματα της Ελλάδας στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού

Το ότι είμαστε η χώρα όπου γεννήθηκαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, με την αθλητική μας παράδοση τις ιστορικές εγκαταστάσεις- μνημεία, τις αρχές που πρεσβεύει η φιλοσοφία των Ολυμπιακών Αγώνων όλα αυτά γοητεύουν την πλειοψηφία των φίλων του αθλητισμού παγκοσμίως. Πρέπει όμως η πολιτεία όλα αυτά τα αυθεντικά στοιχεία, να τα προβάλλει έντονα και με τον σωστό τρόπο.

Όλες οι επιτυχημένες αθλητικές διοργανώσεις που έχουν διεξαχθεί στη χώρα μας, προσδίδουν κύρος και σεβασμό. Εκτός αυτού η κληρονομιά όλων αυτών των αγώνων είναι σημαντική, διότι κληρονομήσαμε σύγχρονες και διεθνώς αναγνωρίσιμες εγκαταστάσεις και έχουμε διαφημιστεί έντονα από τα ΜΜΕ παγκοσμίως ως τουριστικός προορισμός σε συνδυασμό με τους Αγώνες.

Η πλούσια ιστορική και πολιτισμική μας κληρονομιά, μας δίνει την δυνατότητα διοργανώνουμε υπέροχες καλλιτεχνικές και πολιτισμικές εκδηλώσεις ψυχαγωγίας, παράλληλα με τις αθλητικές διοργανώσεις που φιλοξενούμε.

Τα 14.000 χιλιόμετρα της ακτογραμμής μας καθώς και τα 3.000 νησιά, αποτελούν λόγους ανάπτυξης των θαλάσσιων αθλημάτων. Το εύκρατο κλίμα και τα χαμηλά επίπεδα υγρασίας και βροχόπτωσης, καθιστούν την Ελλάδα ιδανική για την εξάσκηση όλων των αθλημάτων. Η ηπειρωτική χώρα έχει πανέμορφους ορεινούς όγκους, που είναι κατάλληλοι για χειμερινά αθλήματα και δραστηριότητες στην φύση.

Με βάση τις έρευνες που έχουν γίνει, πάνω από το 50% των τουριστών μας επιθυμούν να επαναλάβουν το ταξίδι στη χώρα μας άμεσα, γιατί είναι ικανοποιημένοι από την τουριστική εμπειρία τους. Επιπλέον, γνωρίζουμε ότι μεγάλο ποσοστό Ευρωπαίων δεν έχουν επισκεφτεί ούτε μια φορά την χώρα μας. Στην Γαλλία και την

Ισπανία πρώτος τουριστικός προορισμός είναι η Ελλάδα. Είναι πολύ πιθανό εάν τους δοθούν κίνητρα, όπως πακέτα αθλητικού τουρισμού, να επισπεύσουν το ταξίδι τους, γιατί την απόφαση την έχουν ήδη πάρει.

Λίμνες και αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα διαθέτουμε ένα μεγάλο αριθμό φυσικών και τεχνητών λιμνών (πίνακας), οι οποίες ενδείκνυνται για εναλλακτικό τουρισμό. Οι λίμνες αυτές αποτελούν ένα σημαντικότατο βιολογικό σύνολο, όπου ζει, αναπτύσσεται και αναπαράγεται ένας πλούσιος σε αριθμό αλλά και σε ποικιλία κόσμος έμβιων οργανισμών, όπως επίσης αποτελούν και ένα ανεκτίμητο κοινωνικό οικονομικό και πολιτιστικό κεφάλαιο για τη χώρα μας.

Παρότι τα τελευταία χρόνια γίνονται αξιόλογες προσπάθειες στη χώρα μας, ώστε να αναπτυχθεί ο Αθλητικός τουρισμός και να αξιοποιηθούν τουριστικά οι παραλίμνιες περιοχές, οι προσπάθειες αυτές γίνονται χωρίς την ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος, και χωρίς την συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων (κυβέρνηση, τοπικούς φορείς, τουριστικούς φορείς).

Ένα παράδειγμα ανορθόδοξου τρόπου ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού, σε παραλίμνια περιοχή είναι η λίμνη της Καστοριάς.

Εναλλακτικός τουρισμός στην Καστοριά

Στην περιοχή της Καστοριάς λόγω του εξαιρετικού φυσικού περιβάλλοντος καλλιεργούνται διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, μερικές από αυτές είναι:

α) Αγροτουρισμός: Ο αγροτουρισμός, που αναπτύσσεται στην περιοχή, μπορεί να προσφέρει πρωτόγνωρες εμπειρίες στους επισκέπτες της πόλης, φέρνοντας τους σε γνωριμία με τις αγροτικές ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων.

β) Ιαματικός τουρισμός: Τα ιαματικά λουτρά της Αμμουδάρας απέχουν 20 χλμ. από την Καστοριά. Η υδροθεραπευτική μονάδα είναι από τις πλέον σύγχρονες και λειτουργεί όλο το χρόνο. Διαθέτει ατομικούς λουτήρες, πισίνα κινησιοθεραπείας, γυμναστήριο, ιατρείο, βρύση για εγκατάσταση εισπνοθεραπείας και ξενώνα. Τα νερά της Αμμουδάρας ενδείκνυνται για τη θεραπεία ρευματοπαθειών, δερματικών παθήσεων, αρθροπαθειών.

γ) Θρησκευτικό τουρισμό: Η Καστοριά, είναι πραγματικά ένα ζωντανό μουσείο της βυζαντινής τέχνης.

δ) Σχολικός τουρισμός: Το περιβάλλον της περιοχής δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να ζήσουν διαφορετικές εμπειρίες και να γευτούν τη χαρά της απόδρασης στη φύση.

στ) Περιήγηση με 4x4: Υπάρχουν πολλές διαδρομές οι οποίες ενδείκνυνται για αυτή τη δραστηριότητα όπως: Νέα Κοτύλη προς Πύργο-Πευκόφυτο, Πεύκο προς Σγούρο, Λιανοτόπι, Γραμμούστα, Νεστόριο προς Πεύκο, Λιανοτόπι, Γραμμούστα, Άγιο Ζαχαρία, Αρρένες κ.α.

ε) Φωτογράφιση: Η φυσική ομορφιά της Καστοριάς και οι εναλλαγές του τοπίου στο πέρασμα των εποχών μπορούν να προσφέρουν πλούσια ερεθίσματα στον ερασιτέχνη, αλλά και στον επαγγελματία φωτογράφο.

ζ) Λιμναίος οικισμός: Είναι η αναπαράσταση μιας οργανωμένης ζωής από τη νεολιθική εποχή [επτά χιλιάδες χρόνια πριν από εμάς], γύρω από τη λίμνη της Καστοριάς, ο οποίος ήρθε στο φώς το 1932, από τον καθηγητή Αντώνη Κεραμόπουλο.

η) Αθλητικός τουρισμός: τον οποίο θα διαχωρίσουμε σε αθλητικό τουρισμό με δραστηριότητες σχετικές με τη λίμνη, και σε δραστηριότητες που δεν έχουν άμεση επαφή με τη λίμνη όπως:

α) Σκι: Στο όρος Βίτσι και σε κοντινή απόσταση από την πόλη της Καστοριάς, λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, σε μια εξαιρετική τοποθεσία που αποτελεί πόλο έλξης και για ομορφιά του τοπίου καθώς και την γραφικότητα των γύρω οικισμών.

β) Αναρρίχηση: Αναρρίχηση στα βράχια του κάστρου στο Νεστόριο, στο χωριό Βράχος, καθώς και στην Παλιά Κοτύλη, στην ορθοπλαγιά «Χάρος», Ορειβασία στις κορυφές του Γράμμου, ανάβαση στο φαράγγι του ποταμού Αλιάκμονα.

γ) Ποδηλασία βουνού: Νεστόριο – Πεύκο, Νεστόριο – Λιβαδοτόπι – Γιαννοχώρι.

δ) Moto cross: Για τους λάτρεις της ταχύτητας και της περιπέτειας λειτουργούν πίστες moto cross στην Ασπροκκλησιά και το Χιλιόδενδρο.

ε) Μοντελισμός: Στο Άργος Ορεστικό λειτουργεί μοντελοδρόμιο που μπορεί να καλύψει τις ανάγκες των πιο απαιτητικών φίλων του μοντελισμού.

Αθλητικός τουρισμός & λίμνη Καστοριάς

Περιγραφή της Λίμνης: Η λίμνη της Καστοριάς, είναι μια από τις ομορφότερες της Ελλάδας αλλά και των Βαλκανίων, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη φυσιογνωμία, την ιστορία και την εξέλιξη της πόλης. Έχει χαρακτηριστεί ως «Μνημείο Φυσικού Κάλλους» από το Υπουργείο Πολιτισμού και έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο «Natura 2000». Η έκτασή της είναι περίπου 28 τετραγωνικά χιλιόμετρα και το μέγιστο βάθος της περίπου 9,5 μέτρα. Στην περιοχή υπάρχουν εννέα ρέματα που καταλήγουν στη λίμνη. Το μεγαλύτερο από αυτά είναι το ρέμα του Ξηροπόταμου.

Εκτός από τα ρέματα και το νερό της βροχής, η λίμνη Ορεστιάδα τροφοδοτείται και από πολλές υπολίμνιες πηγές. Είναι υγρότοπος μεγάλης σημασίας για τα υδρόβια, αλλά και για τα αρπακτικά πουλιά και χρησιμεύει ως περιοχή αναπαραγωγής, διατροφής και διαχείμανσης.

Συντηρεί πλούσια ορνιθοπανίδα - περίπου 200 είδη - που περιλαμβάνει σπάνια και απειλούμενα είδη, προστατευόμενα από τη διεθνή και εθνική νομοθεσία. Χαρακτηριστικότερα από αυτά είναι οι λαγόνες και οι αργυροπελεκάνοι, τέσσερα είδη ερωδιών, οι βουβόκυκνοι, οι αγριόπαπιες, οι νυχτοκόρακες, οι κορμοράνοι και πολλά παρυδάτια πουλιά. Πέρα από τον μεγάλο αριθμό πουλιών που φιλοξενεί, είναι η μοναδική λίμνη στην Ελλάδα, στην οποία υπάρχουν σημαντικής έκτασης παρόχθια δάση υδρόφιλων δέντρων, που συνιστούν έναν από τους σπανιότερους οικοτόπους της Ευρώπης. Η λίμνη της Καστοριάς είναι η δεύτερη πιο παραγωγική σε αλιεύματα λίμνη της Ελλάδας. Τα είδη των ψαριών που υπάρχουν στη λίμνη είναι ο κυπρίνος (Γριβάδι), η πέρκα, το τσιρώνι, το γλίνι, ο γουλιανός, η τούρνα, η πλατίκα το πικί και η πεταλούδα.

http://www.kastoria.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=248)

Αθλητικές δραστηριότητες στη Λίμνη

Στους επισκέπτες της λίμνης παρέχεται ένα πλήθος ποικίλων και διαφόρων δραστηριοτήτων. Εκτός από την ευκαιρία που τους δίνεται να απολαύσουν το φυσικό πλούτο της λίμνης, η περιοχή ενδείκνυται για αθλητικό, αρχαιολογικό, συνεδριακό, παραθεριστικό και θρησκευτικό τουρισμό.

Οι αθλητικές δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν και έχουν άμεση σχέση με τη λίμνη είναι:

α) Η κωπηλασία & κανό: κωπηλατώντας μπορείτε να γνωρίσετε κάθε ακτή της λίμνης, ξεφεύγοντας από την έντονη ζωή και το άγχος της πόλης.. Στη λίμνη επίσης πραγματοποιούνται πανελλήνιοι και διεθνείς αγώνες, καθώς και κάθε είδους ναυταθλητικές εκδηλώσεις. Οι όμιλοι που δραστηριοποιούνται είναι: ο Ναυτικός Όμιλος Καστοριάς (Ν.Ο.Κ.), η Ναυταθλητική Ένωση Καστοριάς (Ν.Ε.Κ.) και ο Ναυτικός Όμιλος Μαυροχωρίου (Ν.Ο.Μ.). Με το κανό μπορείτε να κάνετε βόλτα στα νερά της λίμνης μιας και είναι ασφαλές για εσάς και τα παιδιά σας.

β) Η ιστιοπλοία: χρησιμοποιώντας τις άρτιες και σύγχρονες εγκαταστάσεις της Λέσχης Ιστιοπλοίας Καστοριάς, μπορείτε να γνωρίσετε τα μυστικά της ιστιοπλοίας, γνωρίζοντας παράλληλα τα μυστικά της λίμνης.

γ) Το ψάρεμα: περιμετρικά της λίμνης προσφέρονται αρκετά σημεία κατάλληλα για ψάρεμα.

δ) Υδροποδήλατο: το υδροποδήλατο προσφέρει τη δυνατότητα στον τουρίστα και να αθληθεί αλλά και να κάνει μια ειδυλλιακή βόλτα στα ήσυχα νερά της λίμνης. Το υδροποδήλατο είναι ένα πρωτότυπο είδος καταμαράν, αβύθιστο και ασφαλές και δύναται να πλέει με όλες τις καιρικές συνθήκες.

ε) Water ski – lake board: προσφέρει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να γνωρίσουν και δοκιμάσουν μια νέα δραστηριότητα, η οποία θεωρείται extreme και έχει μεγάλη απήχηση στους νέους.

στ) πεζοπορία περιμετρικά της λίμνης: οι περιπατητικές διαδρομές περιμετρικά της λίμνης προσφέρουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να περιπλανηθούν μέσα σε ένα τοπίο άπειρου φυσικού κάλλους.

Οι δραστηριότητες αναψυχής προσφέρονται ως κοινωνικές υπηρεσίες με άμεσο αποδέκτη τον άνθρωπο και κεντρικό στοιχείο τη ζωή του στις πόλεις που κατοικεί. Κάθε πόλη λοιπόν θα πρέπει να έχει στη δομή της στοιχεία που να προάγουν την ποιότητα της ζωής των κατοίκων της. Η ενασχόληση του κοινού με δραστηριότητες άσκησης, άθλησης και αναψυχής αποτελεί πλέον βιολογική ανάγκη και οι εγκαταστάσεις άσκησης και αναψυχής αποτελούν κοινωνική αναγκαιότητα και πρέπει να αναπτύσσονται παράλληλα με άλλους τομείς της πόλης. Παίρνοντας υπόψη τη βιβλιογραφία διαπιστώνουμε ότι ο αθλητικός τουρισμός και ειδικότερα ο

αθλητικός τουρισμός σε λίμνες και ποτάμια στη χώρα μας, δεν έχει καμία οργανωμένη και προγραμματισμένη ανάπτυξη, παρόλο που υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με πλούσιο φυσικό πλούτο, και πολλά προγράμματα που αφορούν τον αθλητικό τουρισμό μπορούν να αναπτυχθούν και να υλοποιηθούν γύρω από λίμνες και ποτάμια, ώστε ο άνθρωπος να έχει μια μοναδική ευκαιρία πολύπλευρης γνωριμίας με το φυσικό περιβάλλον της χώρας του, του τόπου του, της περιοχής του.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη μεθοδολογική πορεία που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας και πιο συγκεκριμένα δίνονται πληροφορίες για το δείγμα των ατόμων που συμμετείχε στην έρευνα, τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν και τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη συλλογή δεδομένων.

Δείγμα

Η επιλογή του δείγματος για την παρούσα έρευνα, έγινε με σκοπό να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αντιπροσωπευτικό. Με το όρο «αντιπροσωπευτικότητα» του δείγματος εννοούμε το βαθμό στον οποίο τα υποκείμενα του δείγματος της έρευνας αντικατοπτρίζουν τα άτομα του πληθυσμού, δίνουν δηλαδή μια πιστή εικόνα του πληθυσμού προέλευσής τους σε ότι αφορά τα χαρακτηριστικά τους.

Σύμφωνα με τον Muchinsky (2006), η πιο συνηθισμένη πηγή πληροφοριών, είναι ο υπεύθυνος στον τομέα τον οποίο εξετάζουμε. Έτσι η επιλογή τους έγινε γιατί κατέχουν την εμπειρία, τη γνώση και τις ικανότητες που τους καθιστούν υπεύθυνους για τη θέση αυτή.

Οι ασκούντες πολιτική είναι αυτοί, που έχουν άμεσο ή έμμεσο ενδιαφέρον για τον τομέα της πολιτικής και της υλοποίησης της, και περιλαμβάνουν εκείνους οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση, για την οργάνωση και την υλοποίηση διαφόρων αναπτυξιακών και όχι μόνο έργων, δηλαδή κυβερνητικές οργανώσεις, τοπικές αρχές, ιδιωτικές επιχειρήσεις, ομάδες πίεσης κ.λπ. Και αυτοί αποτέλεσαν το δείγμα της ερευνάς μας.

Δεδομένου ότι ο σκοπός της μελέτης μας, είναι η εξέταση αθλητικών θεμάτων που σχετίζονται με τον τουρισμό και την πολιτική, μας υπαγορεύει την ανάγκη να εκπροσωπηθούν όλοι οι σχετικοί φορείς σε όλα τα επίπεδα (Hall & Jenkins, 1995). Για το λόγο αυτό, θεωρήθηκε σκόπιμο να αναλυθούν οι απόψεις όλων των εν λόγω υπηρεσιών - υπευθύνων, που σχετίζονται με την χάραξη και την εφαρμογή των αναπτυξιακών πολιτικών, με εξαίρεση αυτών με μη σχετικές αρμοδιότητες. Στην παρούσα έρευνα τις κυβερνητικές οργανώσεις εκπροσωπούνται από την :

α) Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας

β) Την τοπική αυτοδιοίκηση οι :

1. Αντιπεριφερειάρχης Καστοριάς

2. Δήμαρχος Καστοριάς
3. Αντιδήμαρχος Προγραμματισμού Καστοριάς
4. Αντιδήμαρχος Αθλητισμού & Τουρισμού Καστοριάς
5. Αντιδήμαρχος Πολιτισμού Καστοριάς

γ) Τις ομάδες πίεσης (τοπικοί σύλλογοι) οι :

1. Πρόεδρος του Ναυτικού Ομίλου Καστοριάς
2. Πρόεδρος του Αθλητικού Συλλόγου Καστοριάς
3. Πολιτιστική επιχείρηση Καστοριάς

δ) Τον ιδιωτικό τομέα οι :

1. Πρόεδρος του Εμπορικού & Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Καστοριάς
2. Ταξιδιωτικοί Πρακτορες
3. Ένωση Τουριστικών Επιχειρήσεων

Το θέμα της γενίκευσης των αποτελεσμάτων μιας έρευνας, είτε για εννοιολογικούς είτε για αντιπροσωπευτικούς λόγους, μπορούν να αμφισβητηθούν από ορισμένους υποστηρίζοντας, ότι η κάθε περίπτωση είναι μοναδική. Ωστόσο, σύμφωνα με τους Miles & Huberman (1994), μπορεί να γίνει η γενίκευση μιας περίπτωσης, και στην συγκεκριμένη περίπτωση των νέων μορφών τουρισμού.

Εργαλεία

Το ερευνητικό εργαλείο συλλογής δεδομένων το οποίο χρησιμοποιήσαμε, ήταν οι ημι-δομημένες συνεντεύξεις και οι αναλύσεις εγγράφων, μέσω της διαδικασίας της «τριγωνοποίησης», όπου σύμφωνα με τους Kirk & Muller (1986), είναι η πιο αξιόπιστη μέθοδος για την αξιολόγηση στοιχείων, τα οποία συλλέχθηκαν από πολλές και διαφορετικές πηγές.

Οι συνεντεύξεις διεξάχθηκαν στα πλαίσια μιας δημιουργικής συζήτησης, όπου αναπτύχθηκε σταδιακά, η αμοιβαία εμπιστοσύνη και η αποδοχή. Ο Lofland πιστεύει «ότι ο επιτυχημένος τρόπος συνέντευξης δε διαφέρει από τη διεξαγωγή ενός καθημερινού διαλόγου, που είναι αυτό-ελεγχόμενος, θετικός, διόλου απειλητικός, ευγενικός και εγκάρδιος» (Mishler, 1996).

Οι ερωτήσεις της συνέντευξης διατυπώθηκαν αφού έγινε πρώτα ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας (Δημητρίου et al., 2006; Χαλάς, 2002) και οι ερωτήσεις χωρίστηκαν σε 5 κατηγορίες (Καμπίτσης, 2004).

Η συνέντευξη στηρίχτηκε σε ένα ερωτηματολόγιο με 23 ερωτήσεις που εξυπηρετούσαν το σκοπό, τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα που προαναφέρθηκαν. Μέλημά μας ήταν οι ερωτήσεις να μην προκαταλαμβάνουν και προιδεάζουν τις απαντήσεις των ερωτώμενων έτσι ώστε αυτές να είναι αυθόρμητες, κατά το δυνατόν ειλικρινείς και να εκφράζουν το προσωπικό στίγμα του κάθε συνεντευξιαζόμενου για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού.

Οι ερωτώμενοι αφού αρχικά έδωσαν στοιχεία σχετικά με τη γενικότερη υπηρεσιακή τους κατάσταση, κλήθηκαν να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις:

A. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

α) Μπορεί ο αθλητικός τουρισμός να βοηθήσει στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών, με πλούσια φυσικά χαρακτηριστικά και παρθένα εδάφη;

β) Θεωρείται, ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός λαμβάνει μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα;

γ) Θεωρείτε ότι ο Αθλητικός Τουρισμός, επικεντρώνεται μόνο στο αθλητικό κομμάτι, ή θα πρέπει να δίνεται βάσει και στο τουριστικό κομμάτι; Και αν ναι πως;

δ) Μπορεί ο Αθλητικός Τουρισμός να δημιουργήσει μια θετική στάση της ελληνικής κοινωνίας, απέναντι στον αθλητισμό και την σωματική υγεία;

ε) Ποιους τομείς θεωρείται τομείς-κλειδιά για την ανάπτυξη του Α.Τ στην Ελλάδα;

στ) Ποιοι λόγοι συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του Αθλ. Τουρισμού; (αθλ. Διοργανώσεις, αθλητικές δραστηριότητες ως προαγωγή υγείας, κρατικές αρχές).

B. ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

α) Θεωρείται σημαντική τη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμόδιων φορέων (τοπικοί αυτοδιοίκηση, επιχειρηματίες, σύλλογοι κ.α) για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού; Μπορείτε να προτείνετε μια φόρμουλα συνεργασίας;

β) Οι δήμοι και περιφέρειες, δίνουν έμφαση στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού; Η ανάπτυξη μπορεί να γίνει αυτοχρηματοδοτούμενα(από τους ίδιους τους δήμους) ή θα πρέπει να στηριχθούν σε κρατικά κονδύλια;

γ) Ποιους θεωρείται ως βασικούς λόγους επιλογής της περιοχής σας, ως προορισμό αθλητικού τουρισμού; Υπάρχουν επαρκείς υποδομές; Μπορείτε να αναφέρετε μερικές;

δ) Με ποιο τρόπο η τοπική αυτοδιοίκηση και η πολιτεία, μπορούν να βοηθήσουν ώστε να γίνουν επενδύσεις στον αθλητικό τουρισμό;

ε) Ο αθλητικός τουρισμός, μπορεί να είναι μια έγκυρη απάντηση στους μεταμοντέρνους τουρίστες;

στ) Εκτός από τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες, οι αθλητικοί τουρίστες θα πρέπει επίσης να εισαχθούν σε άλλα αξιοθέατα, όπως ιστορικά σπίτια, μουσεία, πάρκα και δάση, επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους και καταστήματα. Μπορεί η περιοχή σας, να προσφέρει αυτές τις δραστηριότητες;

Γ. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

α) Πιστεύετε ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή σας, θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση των πολιτών της περιοχής, για τη λίμνη;

β) Πιστεύετε ότι μπορεί ο αθλητικός τουρισμός να αναπτυχθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μην επιβαρυνθεί το οικοσύστημα της περιοχής; Και πως;

γ) Οι υπαίθριες αθλητικές δραστηριότητες, μπορούν να έχουν αρνητική επιρροή πάνω στο περιβάλλον

δ) Ο αθλητικός τουρισμός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τους οικολογικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες;

Δ. ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

α) Πιστεύετε ότι οι ιδιωτικές επενδύσεις θα βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρει ο αθλητικός τουρισμός;

β) Με την είσοδο των ιδιωτών στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού πιστεύετε ότι ο καταναλωτής θα επιβαρυνθεί οικονομικά;

γ) Η νομοθεσία υποστηρίζει τις ιδιωτικές επενδύσεις στον αθλητικό τουρισμό;

Ε. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ & ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

α) Θα μπορούσαν να προκύψουν νέα επαγγέλματα στην περιοχή σας, από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού; Μπορείτε να αναφέρετε μερικά;

β) Πιστεύετε ότι το οικονομικό όφελος από τις δραστηριότητες του Αθλητικού τουρισμού στην πόλη σας θα είναι σημαντικό;

γ) Μπορεί η ελληνική εθνική οικονομία να ωφεληθεί από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού;

δ) Τα διαθέσιμα κεφάλαια της ΕΕ για τη δημιουργία και βελτίωση των γενικών τουριστικών υποδομών, που σχετίζονται με την κατασκευή αθλητικού εξοπλισμού τόσο σε καθιερωμένους όσο και σε νέους προορισμούς, υπήρξε καταλυτικός παράγοντας για τη δυναμική άνοδο του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα;

Ανάλυση Δεδομένων

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, εφαρμόζουμε μία μεταβλητή προσανατολισμένη στην στρατηγική, επειδή σε μια μεταβλητή ανάλυσης οι μεταβλητές πρόβλεψης συσχετίζονται, και η εξαρτημένη μεταβλητή (η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Καστοριά), παλινδρομεί (Huberman & Miles, 1994).

Αυτού του είδους η ανάλυση, είναι χρήσιμη για την εύρεση πιθανολογικών σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών σε ένα πληθυσμό. Το μικρό μέγεθος, μειώνει τη δυσκολία που βρίσκεται στην “αιτιώδη πολυπλοκότητα” και αυξάνει τη διαχειρισσιμότητα των δεδομένων. Το μέγεθος έχει οφέλη κατά την εφαρμογή σε περιπτώσεις επιμέρους αναλύσεων, καθώς και σε ειδικές περιπτώσεις όπου δίνεται έμφαση σε διαμορφώσεις περιπτώσεων και συγκριτικές αναλύσεις.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέρθηκε κίνητρο για την συγκεκριμένη εργασία, αποτέλεσε η έρευνα των παραγόντων και των προϋποθέσεων εκείνων, που οδηγούν στη χάραξη στρατηγικής, για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στη λίμνη της Καστοριάς.

Για την καλύτερη κατανόηση των αποτελεσμάτων, χωρίζουμε τις απαντήσεις των συνεντεύξεων, σε απαντήσεις του δημόσιου τομέα, σε απαντήσεις του ιδιωτικού τομέα και στις απαντήσεις των κοινωνικών ομάδων. Στη συνέχεια κατηγοριοποιούμε τις απαντήσεις του δημόσιου τομέα, σε αυτές που έχουν σχέση α) με την κεντρική διοίκηση, β) με την επιχειρηματική κοινότητα, γ) με την πολιτική και με τη λειτουργία της τοπική αυτοδιοίκησης, δ) με τις άλλες κοινωνικές ομάδες και ε) παρουσιάζουμε τις απόψεις της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Τις απαντήσεις του ιδιωτικού τομέα τις κατηγοριοποιούμε, σε αυτές που έχουν σχέση α) με την κεντρική διοίκηση, β) με την τοπική αυτοδιοίκηση, γ) με τις εσωτερικές επιχειρηματικές πρακτικές, δ) με τις άλλες κοινωνικές ομάδες και ε) παρουσιάζουμε τις απόψεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Με το ίδιο σκεπτικό γίνεται και ο διαχωρισμός των απαντήσεων των κοινωνικών ομάδων σχετικά α) με την κεντρική διοίκηση, β) με την επιχειρηματική κοινότητα, γ) με την πολιτική και τη λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης, γ) με τις άλλες κοινωνικές ομάδες και ε) με διάφορες θεωρήσεις.

Αποτελέσματα Συνεντεύξεων με τους Δημόσιους φορείς Ανάπτυξης

Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού μέσα από τις σχέσεις με την κεντρική διοίκηση: Η επιθυμία για περισσότερες πρωτοβουλίες από την τοπική εξουσία στη χάραξη κατάλληλων τοπικών στρατηγικών για την τουριστική ανάπτυξη, καθώς και για άλλες ανησυχίες, ήταν εμφανής στις συνεντεύξεις με τους αντιπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οποίοι πιστεύουν στη σημασία του στρατηγικού σχεδιασμού, αλλά όπως τονίζουν δεν εφαρμόζεται στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού και ως αιτία αναφέρουν ότι ο σχεδιασμός η υλοποίηση του, γίνεται σε εθνικό επίπεδο, με αποτέλεσμα, να υπάρχει εμπλοκή του συστήματος και να μην αναπτύσσεται όπως θα έπρεπε.

Παραδόξως, η ζήτηση για την αποτελεσματική παρέμβαση του κράτους στη χαρτογράφηση και στη δημιουργία μιας στρατηγικής για τη διαφοροποίηση του

τουριστικού προϊόντος, είναι εμφανής, διότι υπάρχει αδυναμία σε τοπικό επίπεδο να διαμορφωθεί μία στρατηγική, ώστε να δημιουργηθεί ένα ξεχωριστό αθλητικό τουριστικό προϊόν, όπως υποστηρίζουν οι ίδιοι οι τοπικοί άρχοντες. Η Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, που δημιουργήθηκε πρόσφατα από την νέα Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας υποστηρίζεται από την κεντρική κυβέρνηση, με σκοπό να επιτρέψει την κοινοτικής συμμετοχή, με διαφανείς διαδικασίες και δημοκρατικές προσεγγίσεις, στο πλαίσιο του περιφερειακού σχεδιασμού και κοινωνικής βιωσιμότητας, που προωθείται από τις πρόσφατες Ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές μεταρρυθμίσεις.

Οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, θεωρούν ότι είναι μια καλή προσπάθεια η δημιουργία της Εταιρείας Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας, διότι θα βοηθήσει όχι μόνο την ανάπτυξη του τουρισμού, αλλά και του εναλλακτικού τουρισμού. Βέβαια έχουν τις επιφυλάξεις τους, κατά πόσο η εταιρεία αυτή θα λειτουργήσει με όραμα και σχεδιασμό, έτσι ώστε να πετύχει το σκοπό της δημιουργίας της.

Σχέσεις με την επιχειρηματική κοινότητα: Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στις περιφέρειες, ιδίως για τις μη αναπτυγμένες περιοχές, υπόκειται στην ικανότητα της πολιτικής και διοικητικής δομής και αναπροσαρμόζεται έτσι ώστε να ευνοηθεί η περιφερειακή ανάπτυξη και η τοπική ευημερία. Αυτό σημαίνει ότι ο σχεδιασμός για την περιφερειακή ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού πρέπει να πραγματοποιηθεί εντός των ίδιων περιφερειών κάτι το οποίο ήταν φανερό κατά τη διάρκεια της έρευνας. Ωστόσο, αυτό θα πρέπει να γίνει, σε μια κοινή γραμμή χωρίς να συγκρούεται με τα συμφέροντα του ιδιωτικού τομέα, έτσι ώστε να αναπτυχθεί ομαλά και χωρίς προβλήματα.

Πολιτικές και λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης: Θεωρούν ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός λαμβάνει μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, αρκεί να σχεδιάζεται και να υλοποιείται σε εθνικό επίπεδο και στη συνέχεια να συμμετέχουν όλοι οι φορείς.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί υψηλή προτεραιότητα, των τοπικών στρατηγικών σχεδιασμού, διότι μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών, με πλούσια φυσικά χαρακτηριστικά και παρθένα εδάφη, αρκεί να προσαρμοστεί στις ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου, καθώς μέσω αυτού, τους δίνεται η δυνατότητα να προωθήσουν τα

ξεχωριστά τοπικά φυσικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της περιοχής τους. Η Τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να χρησιμοποιήσει την καλύτερη γνώση των τοπικών πλεονεκτημάτων, με σκοπό να υποστηρίξουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την ανάπτυξη και την προώθηση του αθλητικού τουρισμού, με την ένθερμη υποστήριξη της κεντρική κυβέρνησης (Βρόντου & Κριεμάδης, 2008).

Σχέσεις με άλλες κοινωνικές ομάδες: Όλοι οι ερωτώμενοι θεωρούν σημαντική τη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμόδιων φορέων (τοπικοί αυτοδιοίκηση, επιχειρηματίες, σύλλογοι κ.α), αρκεί να γίνει κάτω από μία σθεναρή πολιτική με σκοπό την υποστήριξη, την προώθηση και την προβολή του αθλητικού τουρισμού.

Απόψεις της τοπικής αυτοδιοίκησης: Η ανάπτυξη του τοπικού αθλητικού τουριστικού προϊόντος, μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία μιας θετικής στάση της ελληνικής κοινωνίας, απέναντι στον αθλητισμό και την σωματική υγεία, να τους «σπρώξει» και να τους κεντρίσει_θετικά όπως αναφέρουν, σε έναν ακόμα αγώνα στη ζωή τους, ο οποίος θα τους προσφέρει καλύτερη σωματική και πνευματική υγεία. Όλοι πιστεύουν ότι αυτό επιτεύχθηκε κατά την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας.

Ως βασικούς τομείς-κλειδιά για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην Ελλάδα, οι απαντήσεις μοιράστηκαν και ανέφεραν :

- α) Την παιδεία
- β) Το μάρκετινγκ
- γ) Τις κτηριακές εγκαταστάσεις
- δ) Τις δημόσιες σχέσεις
- ε) Την οργάνωση & διοίκηση σε κεντρικό επίπεδο και χάραξη κοινής πολιτικής
- στ) Την εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα

Ενώ για τους λόγους που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή της Καστοριάς όλοι ανέφεραν: α) τους οικονομικούς λόγους με τη διεξαγωγή αθλητικών διοργανώσεων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους β) και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, του περιβάλλοντος και της λίμνης.

Το παράδοξο είναι ότι ενώ οι τοπικοί άρχοντες έχουν ως προτεραιότητα το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού, θεωρούν ότι υστερούν σε θέματα σχεδιασμού και στρατηγικής λόγω του δυσκίνητου και ανοργάνωτου κρατικού μηχανισμού. Επίσης τονίζουν την αναγκαιότητα, ότι η προσπάθεια για την

ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, θα πρέπει να γίνει ανταποδοτική και αυτοχρηματοδοτούμενη λόγω της έλλειψης των κρατικών κονδυλίων και να στραφεί προς την ιδιωτική πρωτοβουλία, μόνο ένας πιστεύει ότι θα πρέπει να στηριχθεί σε κρατικά κονδύλια.

Βασικούς λόγους επιλογής της περιοχής (Καστοριά), για προορισμό αθλητικού τουρισμού, όπως και οι τοπικοί σύλλογοι έτσι και οι δημόσιοι φορείς, θεωρούν τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής, με πρώτα από όλα τη λίμνη. Σε αντίθεση με τους συλλόγους, οι τοπικοί άρχοντες θεωρούν ότι εκτός από ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, μουσεία κ.α, υπάρχουν και επαρκείς αθλητικές υποδομές.

Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η τοπική αυτοδιοίκηση και η πολιτεία, μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, απάντησαν :

Οργανωτικά: έχοντας πλάνο και όραμα για τις μελλοντικές κτηριακές υποδομές που επρόκειτο να δημιουργηθούν ή βελτιώνοντας της ήδη υπάρχουσες και διοργανώνοντας αθλητικές εκδηλώσεις.

Οικονομικά: συμβάλλοντας σε μελέτες, κατασκευές, επιβλέψεις και συντηρήσεις των κτηριακών υποδομών, μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων με την παραχώρηση χρήσης γης.

Κοινωνικά: προωθώντας με συνετό και αμιγώς τρόπο στην κοινωνία την έννοια του αθλητικού τουρισμού, με προγράμματα επιμόρφωσης και εκπαίδευσης.

Όπως και οι τοπικοί σύλλογοι έτσι και οι τοπικοί άρχοντες τόνισαν την ανάγκη, να εισαχθούν οι αθλητικοί τουρίστες και σε άλλα αξιοθέατα, όπως ιστορικά σπίτια, μουσεία, πάρκα και δάση, επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους και καταστήματα, εκτός από τη συμμετοχή τους μόνο σε αθλητικές δραστηριότητες και πιστεύουν ότι η περιοχή της Καστοριάς, έχει υπέρ-αρκετούς όπως αναφέρουν ενδιαφέροντες επισκέψιμους χώρους, που μπορούν να υποστηρίξουν όλες αυτές τις δραστηριότητες.

Πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού μπορεί να αυξήσει την ευαισθητοποίηση των πολιτών της περιοχής για το περιβάλλον και τη λίμνη, όχι όμως κατά πολύ και θεωρούν ως κυριότερο σημείο την ευαισθητοποίηση των πολιτών που θα συμμετέχουν στις δραστηριότητες αυτές, γιατί αυτοί μπορεί να μεταφέρουν την ευαισθητοποίηση τους και στην υπόλοιπη κοινωνία.

Όλοι συμφωνούν ότι ο αθλητικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς να επιβαρυνθεί το οικοσύστημα της περιοχής, έχοντας πάντα μία υπεύθυνη

περιβαλλοντική πολιτική βασιζόμενη στην αειφορία και στην οικολογική συνείδηση και εφόσον αναπτύσσεται σε ένα κατάλληλα διαμορφωμένο περιβάλλον γι' αυτόν το σκοπό. Επίσης πιστεύουν ότι οι υπαίθριες αθλητικές δραστηριότητες δεν μπορούν να έχουν αρνητική επιρροή πάνω στο περιβάλλον, αν η ανάπτυξή τους γίνει με σχεδιασμό και προσοχή και όχι ανεξέλεγκτα.

Οι τοπικοί άρχοντες, πιστεύουν ότι μπορούν να προκύψουν νέα επαγγέλματα στην περιοχή τους, από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού και όταν τους ζητήθηκε να αναφέρουν κάποια είπαν:

- α) Ξεναγούς
- β) Εκπαιδευτές
- γ) Καταστήματα εξειδικευμένων αθλητικών ειδών
- δ) Προσωπικό οργάνωσης & ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών

Ενώ συμφωνούν ότι το οικονομικό όφελος από τις δραστηριότητες του Αθλητικού τουρισμού στην πόλη της Καστοριάς θα είναι σημαντικό, γιατί θα ενισχυθεί η τοπική οικονομία, και θα αναβαθμιστούν οι υπάρχουσες υποδομές προσελκύοντας νέους τουρίστες. Τέλος το όφελος αυτό το χαρακτηρίζουν ως θεμέλιο για την ανάπτυξη της περιοχής.

Αποτελέσματα Συνεντεύξεων με τους φορείς του Ιδιωτικού Τομέα

Οι σχέσεις με την κεντρική διοίκηση: Η πιο χαρακτηριστική διαφορά, που εντοπίστηκε για το ελληνικό Τουριστικό Περιβάλλον βρίσκεται, στη χάραξη πολιτικής μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και του ιδιωτικού τουριστικού τομέα. Οι ερωτώμενοι από διάφορα τμήματα του κλάδου, τόνισαν ότι αντιλαμβάνονται τη διαδικασία ορισμού της πολιτικής, ως μία διαδικασία η οποία αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας, διότι δεν ακολουθεί τις απαιτήσεις της αγοράς και δεν αποτελεί κινητήριο δύναμη για της επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Ένα μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων, πιστεύει ότι η παρούσα νομοθεσία παρουσιάζει αδυναμία για την προσέλκυση ιδιωτικών πρωτοβουλιών και για την υποστήριξη τους, επίσης πιστεύουν ότι υπάρχει έλλειψη στρατηγικής και πολιτικής συναίνεσης για τη δημιουργία μηχανισμών όπου θα στηρίζουν νέες πολιτικές κατευθύνσεις για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Οι υπάρχουσες επιδοτήσεις, παρά τους ευνοϊκούς τους όρους, έχουν ληφθεί με δισταγμό από τον

ιδιωτικό τομέα και υποστηρίζεται ότι είναι ανεπαρκής για να ξεκινήσουν οι μεγάλες αναπτυξιακές αλλαγές. Ωστόσο, πολλοί τονίζουν την αναγκαιότητα χρηματοδότησης, αλλά και βελτίωσης των υποδομών από το κράτος.

Το γεγονός ότι οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν έχουν κανένα έλεγχο πάνω την ονομασία και στην προώθηση μιας εναλλακτικής εικόνας του τουρισμού, έχει δημιουργήσει ένα αίσθημα αποκλεισμού και ανασφάλειας, όσον αφορά τον προσδιορισμό και τη βιωσιμότητα της επιχείρησής τους. Παραδόξως, δεν υπάρχει υποστήριξη και αποτελεσματική κρατική παρέμβαση και σε άλλα πλαίσια, εκτιμώντας ότι ο νομοθετικός μηχανισμός και οι επενδύσεις των υποδομών που είναι αναγκαίες για την αναζωογόνηση του τουριστικού προϊόντος, βρίσκονται κάτω από μία τουριστική εικόνα η οποία επιδεινώνεται.

Οι σχέσεις με την τοπική αυτοδιοίκηση: Ενώ ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να είναι απογοητευμένος, με την έλλειψη της πολιτικής φωνής και των πολιτικών αποφάσεων, υπάρχουν ωστόσο κάποιες ενδείξεις αλλαγής, από την κεντρική κυβερνητική πολιτική, πράγμα που σημαίνει ότι και η κεντρική κυβέρνηση και οι τοπικές κυβερνήσεις, θα δώσουν πιο πολύ βάρος στην ανάπτυξη αυτού του νέου στυλ αναψυχής. Ωστόσο, η οικονομική δυνατότητα των τοπικών και περιφερειακών κυβερνήσεων, στο πλαίσιο της αυτοχρηματοδότησης, αντιμετωπίζει μια νέα σειρά ισχυρών επικρίσεων, λόγω της συνέχισης του υψηλού επιπέδου της οικονομικής εξάρτησης από την κεντρική κυβέρνηση, η οποία δυσκολεύει την εκτέλεσή της και οδηγεί σε ανικανότητα να επωφεληθούν σημαντικά από μια τέτοια αποκέντρωση.

Ωστόσο τονίζουν πως παρόλο που η κεντρική κυβέρνηση προσπαθεί να είναι υποστηρικτική (μέσω ΕΣΠΑ πρόγραμμα αθλητικού τουρισμού), μέσω ευνοϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων για τις δαπανηρές υποδομές του αθλητικού τουρισμού όπως σύγχρονο κωπηλατοδρόμιο, χιονοδρομικό κέντρο κ.α, όπου ταυτίζονται με την ποιότητα του αθλητικού τουρισμού, υπάρχει μια σύγκρουση με τις τοπικές κυβερνήσεις και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, όσον αφορά το συνολικό κόστος της ανάπτυξης, και για το ποιός πληρώνει τα πιο σημαντικά ποσά και τα απαραίτητα στοιχεία των εν λόγω έργων π.χ. ανάλυση της αγοράς, το κόστος των υποδομών, κεντρική ανάπτυξη του κεφαλαίου, κλπ.

Εσωτερικές επιχειρηματικές πρακτικές: Όλοι οι εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα, πιστεύουν ότι θα πρέπει να υπάρχει μια πιο σφαιρική ματιά στην ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού, έτσι ώστε να μην επικεντρώνεται μόνο στο αθλητικό

κομμάτι, αλλά και στο τουριστικό κομμάτι, όπως και στα φυσικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Όσον αφορά τη στάση της κοινωνίας απέναντι σε αυτή την νέα τάση του τουρισμού και στη σωματική υγεία, θεωρούν ότι δημιουργεί νέες νοοτροπίες και οι οποίες θα πρέπει να καλλιεργούνται και από το σχολείο.

Σχέσεις με άλλες κοινωνικές ομάδες: Τη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμόδιων φορέων (τοπικοί αυτοδιοίκηση, επιχειρηματίες, σύλλογοι κ.α), τη θεωρούν απαραίτητη, αλλά δεν θα πρέπει να επεμβαίνει στις αρμοδιότητες των άλλων, δηλαδή η τοπική αυτοδιοίκηση να συμβάλει στον τομέα των υποδομών, οι αθλητικοί σύλλογοι στην αθλητική δράση και το "επιχειρείν" πρέπει να είναι στους ιδιώτες και αυτό μάλιστα είναι μια φόρμουλα συνεργασίας που προτείνουν μεταξύ των αρμόδιων φορέων. Σε κάθε περίπτωση, πιστεύουν στη μεγαλύτερη συμμετοχή των αντιπροσώπων του ιδιωτικού τομέα στην πολιτική διαδικασία ανάπτυξης του Αθλητικού τουρισμού, διότι όπως λένε, είναι ωφέλιμη για την υλοποίηση ενός αριθμού προτάσεων και πρωτοβουλιών. Επί του παρόντος, η έλλειψη μιας ενιαίας φωνής του ιδιωτικού τομέα του τουρισμού, στη διαδικασία ανάπτυξης της πολιτικής του εναλλακτικού τουρισμού είναι σαφώς εμφανής στις δηλώσεις των ερωτηθέντων.

Απόψεις της επιχειρηματικής κοινότητας σχετικά με την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού: Ως βασικούς τομείς-κλειδιά για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην Ελλάδα, όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν, τα αναπτυξιακά προγράμματα και τη δημιουργία υποδομών ή τη βελτίωση των ήδη υπάρχουσών, είτε από κρατικούς είτε από ιδιωτικούς φορείς. Επίσης ως βασικό παράγοντα τόνισαν τη δημιουργία μιας κεντρικής υπηρεσίας η οποία θα περιλαμβάνει όλα τα αθλήματα του τουρισμού, και θα είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη τους.

Οι λόγοι που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή της Καστοριάς είναι η οικονομική ανάπτυξη και η καλύτερη τουριστική προβολή της περιοχής, όπως αναφέρουν αρκεί να συμπεριληφθεί σε ένα ευρύτερο φάσμα κυβερνητικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών. Ενώ τονίζουν ότι οι πολιτικές αποφάσεις θα πρέπει να εστιάζονται στην ικανοποίηση των εθνικών και τοπικών συμφερόντων, αντί να εστιάζουν αποκλειστικά σε καθορισμένα συμφέροντα της τουριστικής βιομηχανίας.

Από τους βασικότερους λόγους επιλογής της περιοχής (Καστοριά), για προορισμό αθλητικού τουρισμού, θεωρούν τη λίμνη της Καστοριάς, πιστεύοντας ότι

θα αυξήσει την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την προστασία της λίμνης και όχι μόνο.

Όσο για το αν ο αθλητικός τουρισμός επιβαρύνει το οικοσύστημα της περιοχής και γενικότερα το περιβάλλον, απαντούν πως όχι μόνο δεν το επιβαρύνει, αλλά με την ενημέρωση και τη σωστή καθοδήγηση, μπορεί να συμβάλει στην προστασία του.

Πιστεύουν ότι το οικονομικό όφελος από τις δραστηριότητες του Αθλητικού τουρισμού στην πόλη της Καστοριάς θα είναι σημαντικό, όχι μόνο γιατί θα ενισχυθεί η τοπική οικονομία, αλλά και γιατί θα προκύψουν νέα επαγγέλματα όπως ξεναγοί, εκπαιδευτές, μονάδες εστίασης, ξενοδοχειακές μονάδες κ.α, και επίσης θα αναβαθμιστούν οι υπάρχουσες υποδομές προσελκύοντας νέους τουρίστες.

Αποτελέσματα Συνεντεύξεων με τους Τοπικούς Αθλητικούς Συλλόγους

Σχέσεις με την κεντρική διοίκηση: Οι φορείς των τοπικών συλλόγων, μετά από ημι-δομημένη συνέντευξη συμφώνησαν όλοι ότι ο αθλητικός τουρισμός μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών, με πλούσια φυσικά χαρακτηριστικά και παρθένα εδάφη. Θεωρούν ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός λαμβάνει μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, αλλά στην Ελλάδα και πόσο μάλλον στην περιφέρεια, δεν υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός σε κανένα στάδιο ανάπτυξης του.

Για τον τρόπο με τον οποίο η τοπική αυτοδιοίκηση και η πολιτεία, μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, οι περισσότεροι απάντησαν διοργανώνοντας αθλητικές εκδηλώσεις και βελτιώνοντας τις υποδομές. Ενώ ένας απάντησε ότι οι τοπικές αυτοδιοικήσεις και η πολιτεία, θα πρέπει να είναι υποστηρικτές και βοηθοί, σε ένα αρχικό στάδιο π.χ Στρατηγικού σχεδιασμού, μελέτης κ.α, και στη συνέχεια να αναλαμβάνουν οι αρμόδιοι φορείς και οι χρηματοδότες.

Σχέσεις με την επιχειρηματική κοινότητα: Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, θα βοηθήσει τον ιδιωτικό τομέα, διότι θα δημιουργηθούν νέα επαγγέλματα στην περιοχή, όπως:

- α) Ξεναγοί
- β) Εκπαιδευτές
- γ) Καταστήματα εξειδικευμένων αθλητικών ειδών
- δ) Προσωπικό οργάνωσης & ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών

Επίσης σημαντικό θα είναι και το οικονομικό όφελος, για τις τοπικές επιχειρήσεις από τις δραστηριότητες του Αθλητικού τουρισμού, μάλιστα θεωρούν ότι θα υπάρξει παράλληλη ωφέλεια και για την ανάπτυξη του τουρισμού γενικότερα, αρκεί πάντα να υπάρχουν στοχευμένες δράσεις.

Πολιτικές και λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης: Πιστεύουν ότι οι δήμοι και οι περιφέρειες, δίνουν έμφαση στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού, μόνο κατά την προεκλογική περίοδο και στα λόγια. Επίσης πιστεύουν ότι αυτές οι λίγες ενέργειες που κάνουν για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού δεν είναι προς την σωστή κατεύθυνση και χωρίς σχεδιασμό και στρατηγική. Πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, δεν μπορεί να γίνει αυτοχρηματοδοτούμενη από τους δήμους και θεωρούν σημαντικά τα επενδυτικά προγράμματα, του χορηγούς και μόνο ένας υποστήριξε τα κρατικά κονδύλια.

Σχέσεις με άλλες κοινωνικές ομάδες: Όλοι θεωρούν σημαντική τη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμόδιων φορέων (τοπικοί αυτοδιοίκηση, επιχειρηματίες, σύλλογοι κ.α), αλλά θεωρούν ότι δεν συμβαίνει με έναν στόχο-σκοπό και κάτω από υγιείς βάσεις. Όσον αφορά στην ερώτηση αν μπορούν να προτείνουν μια φόρμουλα συνεργασίας, απέφυγαν να απαντήσουν λέγοντας ότι είναι θέμα το οποίο προκύπτει μετά από συζήτηση και δέσμευση των φορέων.

Διαφορετικές θεωρήσεις: Πιστεύουν ότι ο Αθλητικός Τουρισμός, δεν θα πρέπει να επικεντρώνεται μόνο στο αθλητικό κομμάτι, αλλά θα πρέπει το τουριστικό κομμάτι να υπάρχει ως παράλληλη δράση, αλλά και ως πυλώνας του Αθλητικού Τουρισμού. Μπορεί επίσης να δημιουργήσει μια θετική στάση της ελληνικής κοινωνίας, απέναντι στον αθλητισμό και την σωματική υγεία.

Βασικούς λόγους επιλογής της περιοχής (Καστοριά), για προορισμό αθλητικού τουρισμού, θεωρούν τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής, με πρώτα από όλα τη λίμνη. Όσο για το αν υπάρχουν επαρκείς υποδομές όλοι ανέφεραν ότι υπάρχουν, επικεντρώθηκαν όμως σε ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, μουσεία κ.α και όχι σε αθλητικές εγκαταστάσεις.

Όλοι τόνισαν την ανάγκη, να εισαχθούν οι αθλητικοί τουρίστες και σε άλλα αξιοθέατα, όπως ιστορικά σπίτια, μουσεία, πάρκα και δάση, επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους και καταστήματα, εκτός από τη συμμετοχή τους μόνο σε αθλητικές

δραστηριότητες και πιστεύουν ότι η περιοχή της Καστοριάς μπορεί να προσφέρει όλες αυτές τις δραστηριότητες.

Ως βασικούς τομείς-κλειδιά για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην Ελλάδα, οι απαντήσεις διχάστηκαν:

Κάποιοι είπαν τους συλλόγους

Άλλοι τα πλεονεκτήματα της κάθε περιοχής

Και κάποιοι τις υποδομές, τη διαφήμιση και τις τουριστικές υπηρεσίες

Για τους λόγους που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή της Καστοριάς όλοι συμφώνησαν στις: α) αθλητικές διοργανώσεις, β) στην αθλητική & πολιτιστική παράδοση, και γ) στα πλούσια φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Οι περισσότεροι εκτός από έναν πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού μπορεί να αυξήσει την ευαισθητοποίηση των πολιτών της περιοχής, όχι μόνο για τη λίμνη αλλά και γενικά για το περιβάλλον.

Επίσης όλοι συμφωνούν ότι ο αθλητικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί χωρίς να επιβαρυνθεί το οικοσύστημα της περιοχής, μάλιστα κάποιοι τόνισαν ότι κακώς το αναφέρουμε διότι μόνο καλό μπορεί να κάνει η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, και ότι δεν μπορεί να έχει αρνητική επιρροή πάνω στο περιβάλλον

ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συζήτηση

Στο τμήμα αυτό της μελέτης θα γίνει η συζήτηση, η ερμηνεία των αποτελεσμάτων και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνά μας. Επειδή, όπως προαναφέρθηκε, οι κατηγορίες και οι υποκατηγορίες των αναφορών αλληλοδιαπλέκονται, στη συζήτηση γίνεται προσπάθεια συγκερασμού των αναφορών προκειμένου να ερμηνευθούν καλύτερα τα αποτελέσματα, αφού αντιστοιχηθούν, τόσο με τα ερευνητικά μας ερωτήματα.

Σχετικά, λοιπόν, με το ερευνητικό μας ερώτημα **ποια η επίδραση της κεντρικής δημόσιας πολιτικής στην τοπική ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού;** Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων διαπιστώνουμε τη μεγάλη επίδραση που έχει η κεντρική δημόσια πολιτική στην τοπική ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού. Αυτό γίνεται αντιληπτό, διότι σε όλη τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι ερωτώμενοι, τόνιζαν το σημαντικό ρόλο του κράτους, παρέχοντας οικονομική βοήθεια ή δημιουργώντας μια στρατηγική και ένα σχεδιασμό ή γενικότερα έχοντας ένα καθοδηγητικό – βοηθητικό ρόλο.

Το εξής παράδοξο εδώ είναι, ότι ενώ ζητούν την αποτελεσματική παρέμβαση του κράτους στη χαρτογράφηση και στη δημιουργία μιας στρατηγικής, από την άλλη κατηγορούν την κεντρική κυβέρνηση για το ότι δεν μπορούν να εφαρμόσουν προγράμματα ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού, διότι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του, γίνεται σε εθνικό επίπεδο, και οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν έχουν κανένα λόγο πάνω στην προώθηση μιας εναλλακτικής εικόνας τουρισμού, με αποτέλεσμα να υπάρχει εμπλοκή του συστήματος και να μην αναπτύσσεται όπως θα έπρεπε.

Αιτιολογώντας αναφέρουν την αδυναμία που υπάρχει σε τοπικό επίπεδο στη διαμόρφωση στρατηγικής και σχεδιασμού, ώστε να δημιουργηθεί ένα ξεχωριστό τουριστικό προϊόν.

Σχετικά με το **ποια η αντίδραση του ιδιωτικού τομέα στην πιθανή ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή; Ποιες προϋποθέσεις προτείνουν ως καθοριστικές για μια σχετική ανάπτυξη;** Η αντίδραση του ιδιωτικού τομέα είναι πολύ θετική στην ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή, και το θεωρούν ως μια νέα προοπτική για το τοπικό τουριστικό προϊόν, όχι

μόνο γιατί θα προσελκύσουν περισσότερους επισκέπτες, αλλά και γιατί θα παρατείνουν την τουριστική περίοδο κατά 12 μήνες.

Ως βασική προϋπόθεση για μια σχετική ανάπτυξη θεωρούν την πιο σφαιρική ματιά που θα πρέπει να υπάρχει στην ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού, μέσα από ένα ευρύτερο φάσμα κυβερνητικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών, και να μην επικεντρώνεται μόνο στο αθλητικό κομμάτι. Αυτό μπορεί να γίνει α) με την υποστήριξη της κεντρικής κυβέρνησης μέσω ευνοϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, αφήνοντας το "επιχειρίν" στους ιδιώτες, β) με τη βοήθεια των τοπικών κυβερνήσεων υποστηρίζοντας μια νέα στάση ζωής προς του πολίτες τους, (με τη δημιουργία ποδηλατοδρόμων, δίνοντας τους τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε υπαίθριες αθλητικές δραστηριότητες κ.α), γ) δημιουργώντας μια οικολογική συνείδηση προς τους πολίτες τους.

Επίσης πιστεύουν ότι θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή των αντιπροσώπων του ιδιωτικού τομέα στην πολιτική διαδικασία ανάπτυξης του Αθλητικού Τουρισμού, διότι όπως λένε, είναι ωφέλιμη για την υλοποίηση ενός αριθμού προτάσεων και πρωτοβουλιών, αρνούμενοι όμως να αναλάβουν το συνολικό κόστος της ανάπτυξης και αυτό είναι το σημείο στο οποίο συγκρούονται με την κεντρική κυβέρνηση και τις τοπικές κυβερνήσεις.

Τέλος βασική προϋπόθεση θεωρούν και τις υλικοτεχνικές υποδομές, το μάρκετινγκ, δημόσιες σχέσεις και τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Σχετικά με το ποια η συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χάραξη στρατηγικής και τη δημιουργία κινήτρων για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού; Παρόλο που οι ερωτώμενοι τονίζουν τη σημασία της συμμετοχής της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χάραξη στρατηγικής και δημιουργίας κινήτρων για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού, από την άλλη όπως αναφέραμε και προηγουμένως, αναφέρουν πως υπάρχει αδυναμία από τις τοπικές κυβερνήσεις, να διαμορφωθεί ένας σχεδιασμός και μια στρατηγική, είτε λόγω έλλειψης εμπειριών και ικανών στελεχών, είτε μη γνωρίζοντας τι είναι στρατηγικός σχεδιασμός και πως θα εφαρμοστεί, ώστε να δημιουργηθεί ένα ξεχωριστό τουριστικό προϊόν.

Σχετικά με το ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή; Παρατηρούμε μία διαφοροποίηση των απαντήσεων ανάμεσα στους συνεντευξιαζόμενους, ανάλογα με τον κλάδο τον οποίο εκπροσωπούν.

Οι εκπρόσωποι των δημόσιων φορέων αναφέρουν ως βασικούς παράγοντες για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή, την παιδεία, τις κτιριακές εγκαταστάσεις, το μάρκετινγκ, τις δημόσιες σχέσεις και την στρατηγική σε κεντρικό επίπεδο με τη χάραξη μιας κοινής πολιτικής, χωρίς όμως οι ίδιοι να έχουν άμεση συμμετοχή. Και αυτό γιατί όπως αναφέρουν υπάρχει έλλειψη κρατικών κονδυλίων, και πιστεύουν ότι αυτή η προσπάθεια ανάπτυξης του Αθλητικού Τουρισμού, θα πρέπει να γίνει αυτοχρηματοδοτούμενη και ανταποδοτική και να στηριχθεί στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Οι εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα, αναφέρουν ως βασικούς παράγοντες για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην περιοχή, τα αναπτυξιακά προγράμματα, τη δημιουργία υποδομών και την αποτελεσματική κρατική βοήθεια, κυρίως στον οικονομικό τομέα, ενώ επίσης θεωρούν σημαντικό παράγοντα τη δημιουργία μιας κεντρικής υπηρεσίας (π.χ ομοσπονδία), στην οποία θα ενσωματωθούν όλα τα τουριστικά αθλήματα, η οποία θα είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη αυτών των αθλημάτων.

Τέλος οι τοπικοί σύλλογοι ως βασικούς παράγοντες ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού αναφέρουν, τους ίδιους τους τοπικούς συλλόγους και τα πλεονεκτήματα της περιοχής, αρκεί όπως αναφέρουν να υπάρχει η κατάλληλη κρατική βοήθεια σε όλα τα επίπεδα.

Σχετικά με το πώς μπορούν να συνεργαστούν οι αρμόδιοι φορείς που σχετίζονται με τον αθλητισμό και τον τουρισμό μεταξύ τους, για να αναπτυχθεί ο Αθλητικός Τουρισμός στην περιοχή, θα πρέπει να αναφέρουμε πώς όλοι οι ερωτώμενοι, τόνισαν την αναγκαιότητα να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων φορέων, με ξεκάθαρους και σαφείς ρόλους.

Όσον αφορά το πώς αυτή η συνεργασία μπορεί να γίνει πράξη, οι φορείς του δημοσίου πρότειναν 2 μοντέλα:

1^ο Μοντέλο: Μέσω των επιτροπών κοινωνικής συνοχής (υγείας, αθλητισμού), όπου θα κατατίθενται προτάσεις από τους τοπικούς συλλόγους, οι οποίες θα επεξεργάζονται από τους κρατικούς φορείς και στη συνέχεια θα υλοποιούνται.

Βέβαια το μειονέκτημα όπως τονίζουν αυτής της πρότασης, είναι η έλλειψη εμπειρίας των συλλόγων αυτών σε οργανοδιοικητικά θέματα και σε θέματα σχεδιασμού και στρατηγικής.

2^ο Μοντέλο: Το δεύτερο μοντέλο που προτάθηκε από τους δημόσιους φορείς, είναι η ανάληψη περισσότερων πρωτοβουλιών από τον ιδιωτικού τομέα, σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού και η κρατική παρέμβαση να περιορίζεται μόνο σε βοηθητικές νομοθετικές και φορολογικές ρυθμίσεις. Το πλεονέκτημα αυτής της πρότασης είναι η ελάφρυνση του κρατικού προϋπολογισμού κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό στις μέρες μας, και η ελευθερία όπου δίνεται στους ιδιώτες ώστε να προωθήσουν και να αναπτύξουν το είδος αυτό του τουρισμού, όπως αυτοί νομίζουν καλύτερα μέσα από τις εμπειρίες που έχουν αποκτήσει, μιας και είναι οι κύριοι υπεύθυνοι προώθησης του τουριστικού προϊόντος.

Ενώ το μοντέλο που πρότειναν οι φορείς του ιδιωτικού τομέα, είναι ένα μοντέλο στο οποίο η κεντρική κυβέρνηση, θα υποστηρίζει την ιδιωτική πρωτοβουλία, με την παροχή ευνοϊκών όρων των επενδύσεων, και βοηθώντας οργανωτικά και οικονομικά σε αρχικό στάδιο, έχοντας καθοδηγητικό ρόλο.

Η διαφορά αυτού του μοντέλου, με το 2^ο μοντέλο που πρότειναν οι δημόσιοι φορείς είναι ότι ο ιδιωτικός τομέας ζητάει κρατική οικονομική βοήθεια με διαχειριστές τους ίδιους, σε αντίθεση με την κεντρική κυβέρνηση η οποία ή δεν μπορεί να βοηθήσει οικονομικά ή όταν μπορεί θέλει αυτή να διαχειριστεί τους πόρους όπως αυτή νομίζει καλύτερα. Αυτή είναι και η ουσιαστικότερη διαφωνία μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα, στην γενικότερη ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.

Για το **ποιοι είναι οι λόγοι που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Καστοριά**, όλοι συμφώνησαν ότι είναι η οικονομική ανάπτυξη με την τόνωση της τοπικής οικονομίας και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην περιοχή και η καλύτερη τουριστική προβολή της περιοχής, αρκεί να συμπεριληφθεί σε ένα ευρύτερο φάσμα κυβερνητικών, οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών.

Τέλος για το **αν κινδυνεύει το οικοσύστημα τη περιοχής με την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού**, όλοι οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι όχι μόνο δεν το επιβαρύνει, αλλά με την σωστή ενημέρωση και καθοδήγηση, μπορεί να συμβάλλει στην προστασία του. Επίσης πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού μπορεί να αυξήσει την ευαισθητοποίηση των πολιτών προς την λίμνη της Καστοριάς, όπου τις τελευταίες δεκαετίες έχει παραμεληθεί και από τους υπεύθυνους αλλά και από του ίδιους τους πολίτες.

Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων σε συνάρτηση με τις ερευνητικές μας υποθέσεις που τέθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο και θεμελιώνονται με βάση ευρήματα άλλων ερευνών.

Υπόθεση 1^η : Ο εναλλακτικός τουρισμός αξιοποιείται ως μέσο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της περιοχής;

Βάση των αποτελεσμάτων μετά την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων, φαίνεται ότι το τουριστικό προϊόν της περιοχής, θα πρέπει να στραφεί προς μια νέα μορφή τουρισμού, αυτή του Αθλητικού Τουρισμού, με στόχο όχι μόνο την προσέλκυση επισκεπτών υψηλού κοινωνικό-οικονομικού επιπέδου, αλλά και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην περιοχή.

Σύμφωνα με τους (Ανδριώτης, 2001; Keller, 2002; Smith & Krannich, 1998; Verbole, 2000), αυτή η μορφή τουρισμού, συμβάλλει στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού, στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στη διασφάλιση κεφαλαίων για νέες επενδύσεις, στη βελτίωση και στην ανάπτυξη των υποδομών κλπ, κάτι το οποίο τόνισαν και όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι, άρα θεωρούμε ότι η υπόθεση αυτή ενισχύεται.

Υπόθεση 2^η : Οι κρατικές & τοπικές αρχές αντιλαμβάνονται τη σημασία του αθλητικού τουρισμού ως μέσω προαγωγής της υγείας και ως μέσω για την αύξηση των αθλητικών γεγονότων στην περιοχή.

Από τα αποτελέσματα εξάγεται το συμπέρασμα, ότι τόσο οι τοπικοί άρχοντες όσο και οι εκπρόσωποι της κεντρικής κυβέρνησης θέλουν να υποστηρίξουν αυτή τη νέα μορφή τουρισμού, διότι εκτός του ότι συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής τους, και στην τόνωση της τοπικής οικονομίας με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και την καλύτερη τουριστική προβολή της περιοχής, κ.α, υποστήριξαν ότι είναι και ένα μέσο στο να διεκδικήσουν περισσότερες και μεγαλύτερες αθλητικές διοργανώσεις στην περιοχή.

Επίσης θεωρούν ότι μέσω αυτής της νέας μορφής τουρισμού, μπορούν να προάγουν ένα πιο αθλητικό τρόπο ζωής στους πολίτες τους, βελτιώνοντας όχι μόνο την υγεία τους, αλλά και βρίσκοντας ένα τρόπο ώστε να αντιμετωπίσουν την πίεση της καθημερινότητας, κάτι το οποίο υποστηρίζουν και (Gammon & Robinson, 1998).

Υπόθεση 3^η : Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει άμεσο και ενεργό ρόλο στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού της περιοχής.

Όλοι οι ερωτώμενοι τόνισαν τη σημασία της συμμετοχής της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού, υποστηρίζοντας ότι θα πρέπει να έχει πιο ενεργό και άμεσο ρόλο. Αυτό υποστηρίζεται και από τους (Vrondou & Kriemadis, 2007), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι τοπικές αρχές θα πρέπει να βρουν τις κατάλληλες τοπικές στρατηγικές για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή, και την προώθηση των φυσικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής.

Υπόθεση 4^η : Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, σχετίζεται με τους φυσικούς πόρους και το οικοσύστημα της κάθε περιοχής;

Βάση των αποτελεσμάτων όλοι οι ερωτώμενοι, πιστεύουν ότι οι φυσικοί πόροι και το οικοσύστημα τη περιοχής, θα πρέπει να σχετίζεται με την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή, και θεωρούν ότι βοηθάει στη σωστή ενημέρωση και καθοδήγηση, κάτι το οποίο μπορεί να συμβάλλει στην προστασία του. Επίσης πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού μπορεί να αυξήσει την ευαισθητοποίηση των πολιτών προς την λίμνη της Καστοριάς, όπου τις τελευταίες δεκαετίες έχει παραμεληθεί και από τους υπεύθυνους αλλά και από του ίδιους τους πολίτες. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται, και από τους (Formica, 2000; Gunn, 1994; Inskoop, 1991), υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, σχετίζεται με τους φυσικούς πόρους της κάθε περιοχής, και συμβάλλει στη μετατροπή κορεσμένων αστικών περιοχών, σε περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Υπόθεση 5^η : Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η προσέλκυση κεφαλαίων για επενδύσεις και η βελτίωση των υποδομών, είναι από τα κυριότερα οφέλη από την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή.

Βάση των αποτελεσμάτων, όλοι οι αρμόδιοι φορείς συμφώνησαν ότι η οικονομική ανάπτυξη με την τόνωση της τοπικής οικονομίας και τη προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στην περιοχή, είναι οι λόγοι που συνεπικουρούν στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Καστοριά, κάτι το οποίο ενισχύεται και από τον (Preuss, 2004) και από τους (Μεταξάς & Αυγερινού, 2004).

Υπόθεση 6^η : Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα κρίνεται αναγκαία και απαραίτητη για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην περιοχή.

Βάση των αποτελεσμάτων, όλοι οι φορείς τόνισαν το γεγονός ότι θα πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή των αντιπροσώπων του ιδιωτικού τομέα στην πολιτική διαδικασία ανάπτυξης του Αθλητικού Τουρισμού, διότι όπως υποστηρίζουν, είναι ωφέλιμη για την υλοποίηση ενός αριθμού προτάσεων και πρωτοβουλιών. Η άποψη αυτή τονίζεται και από τον Γλυνιάς (2000), όπου σύμφωνα με τα αποτελέσματα σχετικής έρευνας ο αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα αναπτύσσεται κυρίως από επιχειρήσεις και εταιρίες υπαίθριων δραστηριοτήτων, θαλάσσιων σπορ και αθλημάτων περιπέτειας και από λουτροπόλεις και ξενοδοχεία με κέντρα θαλασσοθεραπείας.

Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Όπως γίνεται αντιληπτό και από τα αποτελέσματα της ερευνά μας, παρατηρείται ιδιαίτερη κινητικότητα και ένα έντονο ενδιαφέρον, από τους αρμόδιους φορείς της περιοχής για την ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην Καστοριά. Σε αυτό το κεφάλαιο παραθέτουμε διάφορες προτάσεις, οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στη σωστή και αποτελεσματική ανάπτυξη του.

α) Εφαρμογή στρατηγικής 3 φάσεων α) ενημέρωση (τι είναι ο αθλητικός τουρισμός), β) κατανόηση, γ) συμμετοχή (ενεργό ενδιαφέρον, διαφήμιση, διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων).

β) Δημιουργία εταιρείας κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα, από την τοπική αυτοδιοίκηση που θα δραστηριοποιείται στους τομείς του τουρισμού, αθλητισμού και του πολιτισμού, με αντικείμενο την οργάνωση εκδηλώσεων, και τη δημιουργία προγραμμάτων αναψυχής, αθλητισμού, ελεύθερου χρόνου, πολιτισμού κ.α.

γ) Σωστή διαφημιστική εκστρατεία της Καστοριάς, ως επίσημο προορισμό Αθλητικού Τουρισμού, στην τηλεόραση, σε εθνικές και σε διεθνείς εκθέσεις.

δ) Διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων αθλητικού τουρισμού αναψυχής στην περιοχή, όπως κωπηλασία, windsurfing, ορεινή ποδηλασία, ιππασία κ.α.

ε) Επέκταση της προσβασιμότητας των αθλητικών εγκαταστάσεων, πέρα των αθλητικών σωματείων.

στ) Συνεργασία με διακρατικούς φορείς και διεθνείς τουριστικές οργανώσεις.

ζ) Καταγραφή και συγκέντρωση εφαρμοσμένων καλών πρακτικών στην Ευρώπη και Διεθνή κοινότητα, για το τουριστικό προϊόν του αθλητικού τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

- Andriotis, K. (2001) Tourism Planning and Development in Crete. Recent Tourism Policies and their Efficacy. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol 9, No 4, pp. 298-316.
- Bazini, E., Nedelea, A. (2008). Impact of the tourism development on poverty reduction in albania as a country in transition. Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 26, 2012 από <http://ssrn.com/abstract=1268246> .
- Bieger, T. (2001). Von der Unternehmensperspektive zur Destinationsperspektiv integrierte strategische Planung für Erlebniswelten. In Hinterhuber, H. H., Pechlane.
- Brida, J.G., Pereyra, J.S., Punzo, L.F., Such, M.J. (2007). *The Economic Contribution of Tourism Sector*. Ανακτήθηκε Μάρτιο 15, 2012 από http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1099042 .
- Burkart A.J.-Medlik S. (1995). *Tourism: Past, Present and Future*, Butterworth-Heinemann, London.
- Charles, B. (1993). Some Fundamental Truths About Tourism: Understanding Tourism's Social and Environmental Impacts. *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), σελ. 6 – 16.
- Coccosis, H. (1996). Tourism and Sustainability: Perspectives and Implications. In G.Priestley et al. (eds) *Sustainable Tourism? European Experiences*. U.K.: Cab International.
- Collins, M. F. & Jackson, G..A. M. (1998). The Economics of Sport and Tourism. In Standeven, J. and de Knop, P. (eds.) *Sport and Tourism: International Perspectives*. London: Human Kinetics.
- Department of Economic and Social Affairs. (1999). *Tourism and Sustainable Development, Commission on Sustainable Development*, 19-30 April , New York,pp.1-13.
- Elliot, J. (1999). *An Introduction to Sustainable Development*. London: Routledge
- Eugenio-Martin, J. L., Morales, N.M., Scarpa, R. (2004). Tourism and Economic Growth in Latin American Countries: A Panel Data Approach. Fondazione Eni Enrico Mattei Working Paper Series, NOTA DI LAVORO. Ανακτήθηκε

Φεβρουάριο 24, 2012 από <http://www.feem.it/NR/rdonlyres/881EB22A-4CF2-4FE8-9E78-D8C9AB1E65FD/1057/2604.pdf>

- Fotiadis, A. (2009). The role of tourism in rural development through a comparative analysis of a Greek and a Hungarian rural tourism area.
- Gartner W. (1996). *Tourism Development: Principles, Processes and Policies*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Getz, D. (1997). *Event Management & Event Tourism*. Cognizant Communication Corporation, New York.
- Goeldner, C.R., Ritchie, J.R.B. (2009). *Tourism. Principles, practices, philosophies*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Hall, C. M., & Jenkins, J.M., (1995). *Tourism and Public Policy*. London: Routledge.
- Hapenciuc, C.V., Condratov, I., Stanciu, P. (2006). The Influence of Tourism Activity on the Low Development Regions. Ανακτήθηκε Μάρτιο 18, 2012 από http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1071943
- Holden, A. (2008). *Environment and tourism*. London: Routledge.
- Houlihan, B. (1991). *The Government and Politics of Sport*. London: Routledge.
- Ivanov, S., Webster, C. (2006). Measuring the impact of tourism on economic growth. Ανακτήθηκε Μάρτιο 29, 2012 από http://www.kgptour.tuke.sk/conferences_soubory/pdf
- Jago, L., and Shaw, R. (1998). Special Events: A conceptual and differential framework, *Festival Management and Event Tourism* 5 (1/2), pp. 21-32
- Jeffries, D. (2001). *Governments and Tourism*, Butterworth-Heinemann.
- Keller P. (2002) Management of Cultural Change in Tourism Regions and Communities. *UNPAN Seminar on Decentralization and Tourism*, United Nations New York.
- Kirk, J., & Miller, M. (1986). *Reliability and Validity in Qualitative Research*. London: Sage.
- Kurscheidt, M. (2000). Strategic Management and Cost-Benefit Analysis of Major Sport Events. The Use of Sensitivity Analyses Shown for the Case of the Soccer World Cup 2006 in Germany. Arbeitspapiere des Fachbereichs Wirtschaftswissenschaften, Universität Paderborn, Neue Folge Nr.69 Oktober 2000.

- Leivadi, S., & Vrondou, O. (2006). Challenges and potential of the proposed sports tourism forms within the tourism product regeneration process – The case study of sea-sports tourism in Greece. *14th „European Association of Sport Management Congress*, 6-9 Nicosia, Cyprus.
- Manzenreiter & Wolfram, (2008). The `Benefits' of Hosting: Japanese Experiences from the 2002 Football World Cup. *Asian Business & Management*, Volume 7, Number 2, June 2008 , pp. 201-224(24).
- Matos P. (2006). Hosting Mega Sport Events A brief Assessment of Their Multidimensional Impacts Paper presented at “The Copenhagen Conference on the Economic and Social Impact of Hosting Mega Sport Events” September 1, 2006.
- McLaren, D. (2003). Rethinking tourism and ecotravel. Kumarian Press Metropolis (2002). The impact of major events on the development of large cities. Commission 1 Seoul 2002. [online] http://www.metropolis.org/index.php?action=mostrar_contenido&id_seccion=146&template=interior.
- Mirbabayev, B., Shagzatova, M. (2005). The Economic and Social Impact of Tourism. Ανακτήθηκε Απρίλιο 10, 2012 από [http://www.grips.ac.jp/alumni/UzbekistanTourism\(2\).pdf](http://www.grips.ac.jp/alumni/UzbekistanTourism(2).pdf)
- Mowl, G. (2002). Tourism and the environment. Στο: R. Sharpley *The Tourism Business: An Introduction*. Business Education Publishers.
- Muchinsky, P.M. (2006). *Psychology applied to work*. (pp. 56-73). Belmont, CA: Thomson – Wadsworth.
- Nowak, J.J., Sahli, M., Sgro, P.M. (2004). Tourism, Trade and Domestic Welfare. Ανακτήθηκε Απρίλιο 19, 2012 από <http://www.feem.it/Feem/Pub/Publications/WPapers/default.htm>
- nrg4SD. (2004). *Sustainable Tourism*, Network of regional governments for sustainable development, policy paper No SDSP (03-04) 24 - Annex C, Cardì.
- Otto, J.E., and Ritchie, R.B. (1996). The service experience in tourism. *Tourism Management*. 17(3): 165-174.
- Page,S. (2006). *Εισαγωγή στον τουρισμό*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Palmer, J.R.M., Ibáñez, J.L., Gómez, C.M. (2004). Land, Environmental Externalities and Tourism Development. Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 10, 2012 από <http://www.feem.it/Feem/ Pub/Publications/ WPapers/default.htm>

- Preuss H. (2006). Lasting Effects of Major Sporting Events, Institute of Sport Science, *Johannes Gutenberg Universitat Mainz*, Germany.
- Richardson, J.J., & Jordan, A.G. (1979). *Governing Under Pressure*. Oxford, UK: Martin Robertson.
- Ryan, C., Huimin, G., Chon, Kaye. (2010). Tourism to polluted lakes: issues for tourists and the industry. An empirical analysis of four Chinese lakes. *Journal of Sustainable Tourism*, volume 18, issue 5, 2010.
- Sahli, M., Nowak, J.J. (2005). Migration, Unemployment and Net Benefits of Inbound Tourism in a Developing Country. Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 17, 2012 από <http://www.feem.it/Feem/Pub/Publications/WPapers/default.htm>
- Smith D. and Krannich S. (1998). Tourism Dependence and Resident Attitudes, *Annals of Tourism Research*, Vol. 25, No 4, pp. 783-802.
- Spilanis, G. (2000) Tourism and regional policy: The case of the Aegean Islands. In P.Tsartas (ed): *Tourism Development: Multidisciplinary Approaches* (in Greek), Athens: Exantas
- Tezcan, B. (2004). *Developing alternative modes of tourism in Turkey*. Middle East Technical University, Political science and public administration, Msc. Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 28, 2012 από <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12605524/index.pdf>
- Tsartas, P. (1996) Sustainable Development and Tourism: Engrossment and Suggestions for a Different Method of Development of Tourism. Sustainable Development: Theoretical Approaches of a Crucial Concept. (edited by Laskari K..PETRA II programme. Papasotiriou Publications).
- UNTWO (2006). *Tourism Highlights 2006*. Ανακτήθηκε Μάρτιο 16, 2012 από http://www.unwto.org/facts/eng/pdf/highlights/highlights_06_eng_hr.pdf
- Verbole A. (2000) Actors, Discourses and Interfaces of Rural Tourism Development at the Local Community Level in Slovenia: Social and Political Dimensions of the Rural Tourism Development Process. *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 8, No 6. pp. 479-490.
- Vrondou, O., & Kriemadis, A. (2007). The contribution of sport tourism to regional development in Greece, *Tourist Scientific Review*, Vol. 4.

- Vrondou, O. (1997). Sports-related tourism and the product repositioning of traditional mass tourism destinations: An empirical study of Greece. *Second Annual Sport Tourism Conference*, 20th May, Illinois, USA.
- Vrondou, O., & Kriemadis, A. (2006). Sport in the restructuring of the tourism policy in Crete: Public and private sector role and perspectives., *14th European Association of Sport Management Congress 2006*, 6-9 Nicosia, Cyprus.
- Vrondou, O., & Kriemadis, A. (2007). The sustainable regeneration of lagging regions through sport-related tourism forms: Developmental challenges and potential for tourism enterprises at the region of Thrace, Greece. *15th European Association for Sport Management Conference*, 12-15th September, Torino, Italy.
- Weaver D. and Lawton L. (2001). Resident perceptions in the urban – rural fringe. *Annals of Tourism Research*, Vol. 28, No. 2, pp. 349-358.
- Weed M. and Bull C. (2003). *Sports Tourism: Participants, Policy and Providers*. London: Elsevier.
- WTOBC, tourism taxation, Ανακτήθηκε Μάρτιο 16, 2012 από <http://pub.world-tourism.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1025/9284402484.pdf>

Ελληνόγλωσση

- Ανδριώτης, Κ. (2005). *Τουριστική ανάπτυξη και σχεδιασμός*. Εκδόσεις Σταμούλης.
- Alpha Bank Οικονομικό Δελτίο. (2004). *Η ιστορία τριών Ολυμπιακών πόλεων: Σεούλ – Βαρκελώνη – Σίδνεϋ*, σελ: 3-20, τεύχος 91, Σεπτέμβριος 2004, Αθήνα.
- Βαρβαρέσος, Σ. (2000). *Τουρισμός: Έννοιες, μεγέθη και δομές*. Εκδόσεις Προπομπός
- Βελισσαρίου, Ε. (2000). *Διοίκηση Τουρισμού και Τουριστικών Επιχειρήσεων*. Πάτρα:ΕΑΠ.
- Γκουτζιούπας, Γ. (2006). *Αθλητικός Τουρισμός: Δεδομένα και Ζητούμενα στην Ελληνική πραγματικότητα 2003-2006*. Αθήνα: Αυτοέκδοση. Ανακτήθηκε Απρίλιο 19, 2012 από http://traveldailynews.gr/pdf/SportTourismBook_by_Goutzioupas_George.pdf
- Γκουτζιούπας, Γ. (2004). *Παρουσίαση της Ερευνητικής Μονάδας Αθλητικού Τουρισμού Ελλάδος και Πρόταση Έρευνας*, Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Γλόνια Ε., Λύτρας Π., & Μάρας, Δ. (2004). *ANIMASION : Ψυχαγωγία και άθληση στον τουρισμό*. Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks.

- Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταναλωτή (2006). *Μελέτη Νο3 Καταναλωτής και δικαιώματα επιβατών αεροπορικών μεταφορών*. Ανακτήθηκε Απρίλιο 28, 2012 από <http://www.gge.gr/up/files/2007-01>
[12 Air passenger rights ECC Net study.pdf](#)
- Ζαχαράτος, Γ. & Τσάρτας, Π. (1999). *Τουριστικός Τομέας: Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής Ανάπτυξης*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Ζαχαράτος, Γ. (1986). *Τουριστική κατανάλωση: Η μέθοδος υπολογισμού και η χρησιμότητά της για την έρευνα των επιδράσεων του Τουρισμού στην Εθνική Οικονομία*. Αθήνα: ΚΕΠΕ
- Ηγουμενάκης, Ν. (2000). *Τουρισμός και Ανάπτυξη*. Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks.
- Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, Κ., & Λύτρας, Π. (2000). *Εισαγωγή στον Τουρισμό*. Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks.
- Ηγουμενάκης, Ν.Γ. (1999). *Τουριστικό Μάρκετινγκ*. Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks.
- Ηγουμενάκης, Ν.Γ., & Κραβαρίτης, Κ.Ν. (2004). *Τουρισμός. Βασικές έννοιες*. Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks.
- ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1177/2010 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΕΪΚΟΥ
- Κοκκώσης, Χ. (1999). Η σχέση τουρισμού και περιβάλλοντος. Στο: Κοκκώσης, Χ., & Τσάρτας, Π. (1999). *Ανάπτυξη και περιβάλλον στο Τουρισμό*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κοκκώσης, Χ., & Τσάρτας, Π. (1999). *Τουριστικός Τομέας*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κοκκώσης, Χ., & Τσάρτας, Π. (2001). *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον*. Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική.
- Κομίλης, Π., & Βαγιονής, Ν. (1999). *Τουριστικός σχεδιασμός*. Αθήνα, Εκδόσεις Προπομπός.
- Λαμπρόπουλος, Π. (2002). Προσεγγίσεις – Προϋποθέσεις για την τουριστική ανάπτυξη στα νησιά. Ανακτήθηκε Μάρτιο 16, 2012 από www.istoselides.gr/journal
- Μεταξάς, Θ., & Αυγερινού, Β. (2004). Ανταγωνιστικότητα και Μάρκετινγκ Πόλης. Η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων ως “Mega” Γεγονότα. *Σειρά ερευνητικών εργασιών* 10 (15): 375-406.
- Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.(2007). Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 28, 2012 από <http://www.unwto.org/index.php>
- Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού.(2009). Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 28, 2012 από <http://www.unwto.org/index.php>

- Παπαδόπουλος, Γ. (2004). Μειωμένη πληρότητα για τα αθηναϊκά ξενοδοχεία, 26 Φεβρουαρίου 2004. Ανακτήθηκε Φεβρουάριο 28, 2012 από <http://www.touristnews.gr/mag/index.php/article/articleview/83/1/27/>
- Παπανίκος, Γ. (1999). Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 και οι Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τουρισμό. Ίδρυμα Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π), Αθήνα.
- Παυλόπουλος, Π. (2001). *Θέματα Οικονομικής και Τουριστικής Πολιτικής*. Αθήνα, Ειδικές Εκδόσεις ΙΤΕΠ
- Ραφαήλ, Μ. (2001). *Θέματα Τουριστικής Πολιτικής*. Αθήνα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκούλα.
- Συναδινός, Π. (2004). *Ο Αγώνας μιας πόλης. Αθήνα*. Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Χατζηνικολάου, Ε.(1999). *Γενικές αρχές Μάνατζμεντ, Τουριστική Νομοθεσία και Οργάνωση Εργοδοτικών και Συλλογικών Φορέων*, Τόμος Γ', Τουριστική Νομοθεσία, ΕΑΠ, Πάτρα 1999.
- Τσάρτας, Π. (2010). *Ελληνική τουριστική ανάπτυξη*. Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική.
- Τσάρτας, Π., & Κοκώσης, Χ. (1999). *Ανάπτυξη και Περιβάλλον στο τουρισμό*. Ανοιχτό Πανεπιστήμιο
- Τσάρτας, Π. (1996). *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στο τουρισμό*. Αθήνα, Εκδόσεις Εξάντας.
- Τερζάκης, (2007). Αθλητισμός και Περιφέρεια-Ρέθυμνο Κρήτης. Ανακτήθηκε Απρίλιο 18, 2012 από <http://www.world.gr/forum/world-sports/%CE%91%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-1701.html>

Ιστοσελίδες

- <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=108836>
- <http://www.espa.gr/el/Pages/staticWhatIsESPA.aspx>
- <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef= //EP//TEXT+WQ+P-2006-1880+0+DOC+XML+V0//EL>
- http://www.express.gr/news/finance/171441oz_20090522171441.php3 10/03/2011

<http://www.fitnessinfo.gr/fitnessgeneralinfo/fitnessonline/articles/athlitikostourismos/index.html>

<http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/envi/four.html>

<http://www.hatta.gr/Δραστηριότητες/ΑκτοπλοϊκάΘέματα/tabid/144/language/en-US/Default.aspx>

http://www.mnec.gr/export/sites/mnec/el/economics/Stability_Program/2010_SGP_EL.pdf

http://www.kastoria.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=248
www.gnto.gr 10/03/2011

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0024:EL:HTML>